

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

lipiec–wrzesień 2014 r.

Spis treści

Część 1	3
I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym	14
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi	63
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego ..	71
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	72
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych	79
VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	88
Część 2	99
Wybór spraw indywidualnych	99

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne

za III kwartał 2014 r.

W III kwartale 2014 r. w Biurze RPO przyjęto 1 494 interesantów oraz przeprowadzono 9 392 rozmowy telefoniczne, udzielając wyjaśnień i porad. Ponadto zarejestrowano 378 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 1. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	III kwartał 2014	2014
wystąpień problemowych	58	193
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	5	13
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	3	10
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	-	2
kasacji	14	33
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	2	6
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	-	-
skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (prawo pracy)	-	-
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	2	5

wniosków do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów	-	2
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	3	8
wniosków o unieważnienie orzeczenia	-	-
przystąpił do postępowania sądowego	3	7
przystąpił do postępowania administracyjnego	-	2
Razem	90	281

Tabela 2. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	2087	28,1
	2	podjęto do prowadzenia	1849	24,9
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	238	3,2
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4165	56,1
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4165	56,1
Inne	6	Razem (7+9)	1176	15,8
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	194	2,6
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	622	8,4
	9	nie podjęto **	360	4,8
Razem			7428	100,0

Sposób rozpatrzenia spraw

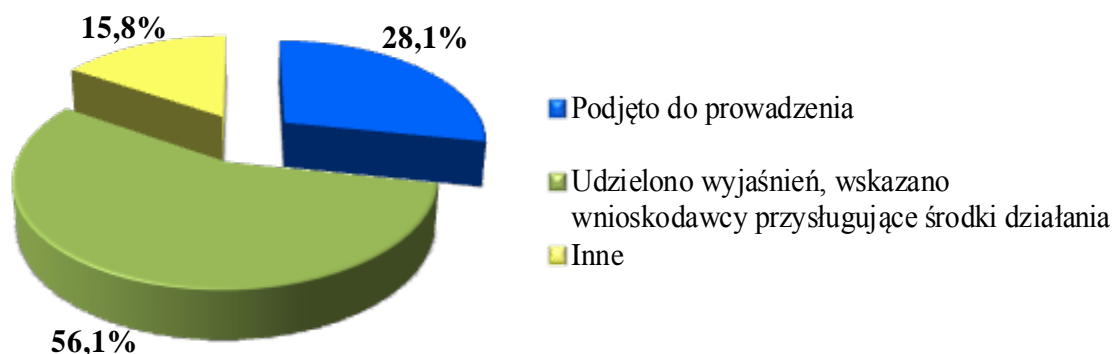
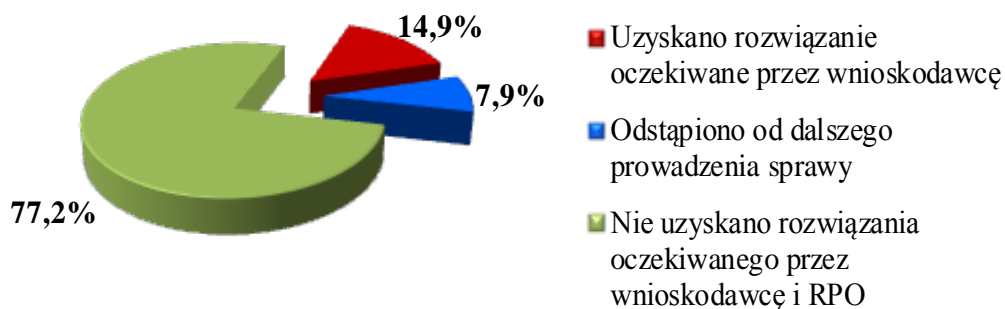

Tabela 3. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania	Liczba	%
1	2	3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1 Razem (2+3)	274	14,9
	2 Zasadność zarzutów wnioskodawcy	213	11,6
	3 Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	61	3,3
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4 Razem (5+6)	145	7,9
	5 Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	48	2,6
	6 Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	97	5,3
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7 Razem (8+9+10)	1 423	77,2
	8 Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1 377	74,7
	9 Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	39	2,1

	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	7	0,4
Razem			1 842	100,0

Zakończenie spraw podjętych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W III kwartale 2014 r. z ogólnej liczby 1 494 interesantów w Biurach Pełnomocników Terenowych przyjęto 716. Przeprowadzono 1442 rozmowy telefoniczne udzielając wyjaśnień i porad.

Tabela 4. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	184	28,0
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	356	54,3
przekazano wnioski wg. właściwości	14	2,1
zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	51	7,8
nie podjęto	51	7,8
łącznie	656	100

Rozpatrzenie spraw w Biurach PT

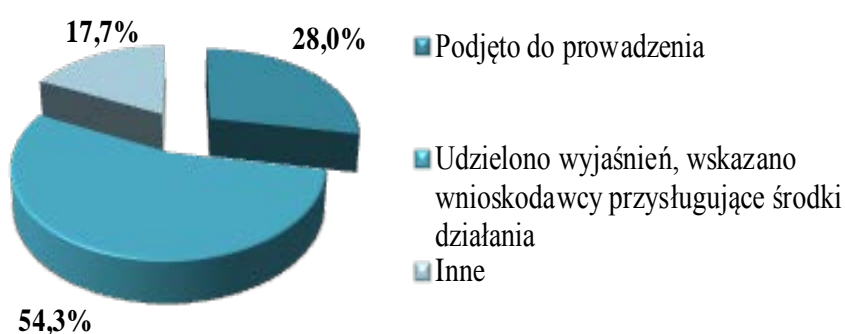

Tabela 5. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w III kwartale 2014 r.

1.	Dom Pomocy Społecznej w Białymstoku - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01-02.07.2014 r.
2.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Mońkach - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03.07.2014 r.

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

3.	Komenda Powiatowa Policji w Sochaczewie - rekontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy.	04.07.2014 r.
4.	Spotkanie Pełnomocnika Terenowego RPO we Wrocławiu z Prezydentem Głogowa i Komendantem Powiatowym Policji w Głogowie.	10.07.2014 r.
5.	Komenda Miejska Policji w Skierniewicach - rekontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy.	11.07.2014 r.
6.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Suchoj Beskidzkiej - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	14.07.2014 r.
7.	Komenda Powiatowa Policji w Gostyninie - rekontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy.	15.07.2014 r.
8.	Dom Pomocy Społecznej w Wadowicach - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15-16.07.2014 r.
9.	Dom Pomocy Społecznej w Płazach - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17-18.07.2014 r.
10.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	18.07.2014 r.
11.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych Żandarmerii Wojskowej w Poznaniu - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22.07.2014 r.
12.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Nowym Tomysłu - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	23.07.2014 r.
13.	Komenda Powiatowa Policji w Sierpcu - rekontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy.	23.07.2014 r.
14.	Udział pracownika Biura RPO w obchodach Święta Policji garnizonu świętokrzyskiego. Ostrowiec Świętokrzyski.	23.07.2014 r.
15.	Komenda Powiatowa Policji w Środzie Śląskiej – ocena warunków wykonywania czynności służbowych przez funkcjonariuszy Policji.	24.07.2014 r.
16.	Domy Pomocy Społecznej w Poznaniu - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24-25.07.2014 r.
17.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Wojewodą Śląskim. Tematem rozmów było powstanie pierwszego „Domu Solidarności” w Jastrzębiu-Zdroju. Katowice.	25.07.2014 r.
18.	Komisariat Policji Wrocław Krzyki – ocena warunków wykonywania czynności służbowych przez funkcjonariuszy Policji.	25.07.2014 r.

19.	Komenda Powiatowa Policji w Koziencicach - rekontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy.	25.07.2014 r.
20.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	25.07.2014 r.
21.	Dom Pomocy Społecznej w Chrzanowie - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28.07.2014 r.
22.	Dom Pomocy Społecznej w Makowie Podhalańskim - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	29-30.09.2014 r.
23.	Prowadzenie punktu Biura RPO na „Przystanku Woodstock”. Kostrzyń nad Wisłą.	29.07-03.08.2014 r.
24.	Udział pracownika Biura RPO w uroczystych obchodach upamiętniających śmierć Romów i Sinti zamordowanych w byłym niemieckim nazistowskim Obozie Pracy i Obozie Zagłady w Treblince. Treblinka.	30.07.2014 r.
25.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura RPO w Warszawie oraz Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	31.07.2014 r.
26.	Dom Pomocy Społecznej w Krakowie – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	31.07-01.08.2014 r.
27.	Udział pracownika Biura RPO w uroczystości 70 Rocznicy likwidacji „Zigeunerlager” w KL Auschwitz – Birkenau. Oświęcim.	02.08.2014 r.
28.	Komisariat Policji w Długołęce – ocena warunków wykonywania czynności służbowych przez funkcjonariuszy Policji.	05.08.2014 r.
29.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Kraśniku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18.08.2014 r.
30.	Dom Pomocy Społecznej w Gościeradowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	19-20.08.2014 r.
31.	Zakład Karny w Opolu Lubelskim – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	20-22.08.2014 r.
32.	Komenda Miejskiej Policji w Siedlcach - kontrola przestrzegania praw i wolności funkcjonariuszy.	21.08.2014 r.
33.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	22.08.2014 r.
34.	Komenda Powiatowa Policji w Oławie, Komenda Miejska Policji w Jelczu Laskowicach – ocena warunków wykonywania czynności służbowych przez funkcjonariuszy Policji.	22.08.2014 r.
35.	Przyjęcia interesantów w Areszcie Śledczym w Krakowie przez	25.08.2014 r.

	pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	
36.	Izba Wytrzeźwień w Słupsku – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25.08.2014 r.
37.	Dom Pomocy Społecznej „Leśna Oaza” w Słupsku - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	26-27.08.2014 r.
38.	Dom Pomocy Społecznej w Lęborku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	27-28.08.2014 r.
39.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura RPO w Warszawie oraz Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	28.08.2014 r.
40.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	28-29.08.2014 r.
41.	W rocznicę podpisania Porozumień Sierpniowych, Rzecznik Praw Obywatelskich wzięła udział w otwarciu nowej siedziby Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku.	31.08.2014 r.
42.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prezydentem Gdańska oraz Sekretarzem Miasta. Gdańsk.	01.09.2014 r.
43.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Niedzicy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	01.09.2014 r.
44.	Dom Pomocy Społecznej w Bartoszycach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	02.09.2014 r.
45.	Zakład Karny w Kamińsku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	03-05.09.2014 r.
46.	Izba Wytrzeźwień w Przemyślu – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	08.09.2014 r.
47.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Pełnomocnikiem Rządu ds. Równego Traktowania. Warszawa.	09.09.2014 r.
48.	Dom Pomocy Społecznej w Jarosławiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	09-10.09.2014 r.
49.	Specjalistyczny Psychiatryczny ZOZ w Jarosławiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	10-12.09.2014 r.
50.	Rzecznik Praw Obywatelskich uczestniczyła w uroczystości otwarcia Katedry im. Tadeusza Mazowieckiego na Uniwersytecie Warszawskim.	11.09.2014 r.
51.	Udział Zastępcy RPO w posiedzeniu Kapituły Polskiej Nagrody im. Sérgio Vieira de Mello. Kraków.	11.09.2014 r.
52.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Krzepicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	15.09.2014 r.
53.	Dom Pomocy Społecznej w Częstochowie – badanie w ramach	16-17.09.2014 r.

	Krajowego Mechanizmu Prewencji.	
54.	Areszt Śledczy w Częstochowie – rekontrola w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	18-19.09.2014 r.
55.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	19.09.2014 r.
56.	Udział w uroczystościach nadania sztandaru Zakładowi Karnemu w Krzywańcu.	19.09.2014 r.
57.	Przyjęcia interesantów w Kujawsko-Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Gdańsku.	19.09.2014 r.
58.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w XXIII Zjeździe Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego zorganizowanym przez Uniwersytet Szczeciński. Szczecin.	22.09.2014 r.
59.	Przyjęcia interesantów w Zakładzie Karnym w Raciborzu przez pracowników Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	22.09.2014 r.
60.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Namysłowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22-23.09.2014 r.
61.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prezydentem Szczecina.	24.09.2014 r.
62.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prezydentem Stargardu Szczecińskiego oraz przedstawicielami placówek i instytucji działających na rzecz osób z niepełnosprawnością.	24.09.2014 r.
63.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Zawięci – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	24.09.2014 r.
64.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej. Warszawa.	25.09.2014 r.
65.	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Leśnicy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	25.09.2014 r.
66.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta w Częstochowie przez pracowników Biura RPO w Warszawie oraz Biura Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.	25.09.2014 r.
67.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim przez pracowników Biura RPO w Warszawie.	26.09.2014 r.
68.	Udział pracowników Biura RPO w Posiedzeniu Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP. Warszawa.	30.09.2014 r.
69.	Samodzielny Publiczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centralny Szpital Kliniczny UM w Łodzi - badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	30.09-01.10.2014 r.

Tabela 6. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w III kwartale 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Rzecznik Praw Obywatelskich wygłosiła wykład w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury w Krakowie.	14.07.2014 r.
2.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego. Warszawa.	16.07.2014 r.
3.	Udział Zastępcy RPO w seminarium „Rola BIP i stron www innych podmiotów publicznych w zwiększaniu dostępności informacji o sprawie. Hel.	04-09.08.2014 r.
4.	Rzecznik Praw Obywatelskich uczestniczyła w posiedzeniu Komisji Senatu Praw Człowieka, Praworządności i Petycji. Warszawa.	17.08.2014 r.
5.	Rzecznik Praw Obywatelskich wygłosiła wykład na zakończenie Letniego Obozu Liderkiego. Grodzisk Mazowiecki.	24.08.2014 r.
6.	Forum uniwersytetu Trzeciego Wieku. Nowy Sącz.	02-06.09.2014 r.
7.	XXIV Forum Ekonomiczne w Krynicy.	04.09.2014 r.
8.	Udział Zastępcy RPO w obradach kapituły Nagrody im. Sergio Vieira de Mello. Kraków.	11-12.09.2014 r.
9.	Konferencja nt. „Afirmacja godności osoby niepełnosprawnej” z okazji Światowego Dnia Choroby Alzheimer’a zorganizowana przez Siedleckie Stowarzyszenie Pomocy Osobom z Chorobą Alzheimer’a. Siedlce.	12.09.2014 r.
10.	Konferencji nt. „Otworzyć Bramy Tolerancji – jak współdziałać dla dobra osoby chorującej psychicznie” zorganizowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Gdynia.	21-23.09.2014 r.
11.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w XXIII Zjeździe Katedr Prawa i Postępowania Administracyjnego, którego organizatorem był Uniwersytet Szczeciński.	22.09.2014 r.
12.	Udział Zastępcy RPO w I Lubuskim Sejmiku Młodzieżowym. Wydarzeniu patronował Prezydent RP Bronisław Komorowski. Zielona Góra.	22.09.2014 r.
13.	Seminarium nt. „Deinstytucjonalizacja – szansa i nowe wyzwania w świadczeniu usług dla osób niesamodzielnych przez domy pomocy społecznej”. Jadwisin.	23.09.2014 r.
14.	Udział Zastępcy RPO w IV Europejskim Kongresie Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Katowice.	24.09.2014 r.
15.	Udział Zastępcy RPO w seminarium Europejskiej Sieci Organów ds. Równego Traktowania Equinet. Warszawa.	24-25.09.2014 r.
16.	Ogólnopolski Zjazd Cywilistów pod nazwą „Współczesne problemy prawa zobowiązań”, zorganizowany przez Collegium Iuridicum Novum. Poznań.	25-27.09.2014 r.
17.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Konferencji „Rola	26.09.2014 r.

	Kościół katolickiego w procesie integracji europejskiej”. Kraków.	
18.	Konferencja nt. „Niepełnosprawność – pełnosprawność” zorganizowana przez Komisję Praw Człowieka przy NRA. Poznań.	27.09.2014 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji „Polska i Austria: najbliższe 25 lat”. Warszawa.	30.09.2014 r.

Tabela 7. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w III kwartale 2014 r.

1.	Konferencja nt. Działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji zorganizowana przez Biuro OBWE/ODHIR w Polsce oraz koordynatora Projektu OBWE. Taszkent (Uzbekistan).	09-12.07.2014 r.
2.	Udział pracownika BRPO w posiedzenie Grupy roboczej EQUINET - „Equality law in practice”. Budapeszt (Węgry).	11-12.09.2014 r.
3.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w Europejskiej Konferencji Międzynarodowego Instytutu Ombudsmana. Tallin (Estonia).	16-20.09.2014 r.
4.	Seminarium dla pracowników specjalizujących się w prawie administracyjnym UE organizowane przez Akademię Prawa Europejskiego (ERA). Trier (Niemcy).	28-30.09.2014 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Ministra Sprawiedliwości (I.801.17.2014) z dnia 1 lipca 2014 r. – w sprawie obligatoryjnego odwołania komornika ze stanowiska ze względu na wiek.

Rzecznik Praw Obywatelskich, pełniąc również funkcje niezależnego organu do spraw równego traktowania, monitoruje polski system prawa pod kątem eliminowania z niego przepisów wskazujących na dyskryminację obywateli, w tym także ze względu na wiek. Wątpliwości Rzecznika wzbudziła kwestia ponownego wprowadzenia do ustawy o komornikach sądowych i egzekucji limitu wieku, po osiągnięciu którego komornicy zmuszeni są do zaprzestania dalszego wykonywania czynności zawodowych. Zgodnie z obowiązującą regulacją Minister Sprawiedliwości odwołuje komornika z zajmowanego stanowiska, jeżeli komornik ukończył 70. rok życia. W styczniu 2013 r. usunięty został z porządku prawnego przepis przewidujący obligatoryjne odwołanie komornika przez Ministra Sprawiedliwości po osiągnięciu przez niego wieku 65 lat. Ustawodawca ponownie wprowadzając do systemu prawa ograniczenie wiekowe dla wykonywania zawodu przez komorników nie tylko nie wskazał celu tego rozwiązania, ale można nawet uznać, że podjął działanie przeciwstawne do aktualnych dążeń państwa polegających na wydłużaniu aktywności zawodowej Polaków. Jednocześnie w uzasadnieniu projektu ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów brak jakichkolwiek wyjaśnień dotyczących zasadności ponownego wprowadzenia limitu wieku wobec komorników. Zgodnie z postanowieniami dyrektywy Rady UE 2000/78/WE, ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, państwa członkowskie mogą dopuścić odmienne traktowanie ze względu na wiek, które nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie to obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem, w szczególności celami polityki zatrudnienia, rynku pracy i kształcenia zawodowego i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne. W opinii Rzecznika dalsze utrzymywanie wobec komorników sądowych limitu wieku nie spełnia warunków określonych w dyrektywie, jak również dopuszczalnych ograniczeń wolności wykonywania zawodu określonych w Konstytucji. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie potrzeby podjęcia prac nad odpowiednią zmianą kwestionowanej regulacji ustawowej.

Minister Sprawiedliwości (22.08.2014 r.) poinformował, iż w jego ocenie nie ma potrzeby podejmowania prac nad zmianą regulacji, zgodnie z którą po osiągnięciu wieku 70 lat komornik sądowy odwoływany jest ze stanowiska przez Ministra Sprawiedliwości. Obecnie obowiązująca regulacja nie narusza prawa unijnego ani Konstytucji. Jest ona niezbędna w celu zagwarantowania przestrzegania praw wszystkich stron postępowania egzekucyjnego, jak i zabezpieczenia interesów Skarbu

Państwa. Uzasadniając przedstawione stanowisko Minister Sprawiedliwości stwierdził m.in., że sytuacja komorników sądowych jest zbliżona z uwagi na pełnioną funkcję i przyznane kompetencje do sędziów czy prokuratorów, co do których zostały utrzymane ograniczenia wiekowe. Pełnienie obowiązków sędziego jest możliwe najpóźniej do dnia ukończenia 70. roku życia. Podobne ograniczenia wiekowe zostały utrzymane w stosunku do notariuszy.

2. Ministra Sportu i Turystyki (I.814.10.2014) z dnia 2 lipca 2014 r. – w sprawie zapewnienia opieki medycznej zawodnikom biorącym udział w olimpiadach specjalnych.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca w wystąpieniu do problemu zapewnienia opieki medycznej zawodnikom powyżej 23. roku życia zakwalifikowanym do reprezentowania Polski na olimpiadach specjalnych. Proponowane we wcześniejszej korespondencji rozwiązanie, zgodnie z którym Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska może ubiegać się o środki z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej na zapewnienie opieki medycznej tej grupie zawodników, należy uznać za niewystarczające. Reprezentanci Polski na Igrzyskach Olimpijskich i Paraolimpijskich mają bowiem stale zagwarantowaną opiekę medyczną. Tymczasem opieka medyczna dla reprezentantów Polski na olimpiadach specjalnych zależałaby od rozdziału środków z Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętych w sprawie stanowisku.

Minister Sportu i Turystyki (23.07.2014 r.) wyjaśnił, że brak jest przesłanek, aby stwierdzić, że przepisy ustawy o sporcie dyskryminują uczestników programów dla osób z niepełnosprawnością intelektualną, realizowanych przez Stowarzyszenie Olimpiady Specjalne Polska. Stowarzyszenie traktowane jest przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w sposób szczególny, m.in. poprzez zapewnienie każdego roku środków na dofinansowanie pokrycia kosztów wszelkich niezbędnych badań lekarskich i innych świadczeń medycznych dla zawodników, w zakresie wnioskowanym w ofertach składanych przez Stowarzyszenie do Ministerstwa.

Ustawodawca przyznał preferencje w zakresie finansowania kosztów opieki medycznej z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw zdrowia, wyłącznie zawodnikom zakwalifikowanym do kadry narodowej w sportach olimpijskich i paraolimpijskich. Oprócz zawodników reprezentujących Olimpiady Specjalne Polska, przepisy ww. ustawy nie uwzględniają również finansowania kosztów opieki medycznej dla członków kadr narodowych w sportach nieolimpijskich oraz zawodników niepełnosprawnych, będących członkami kadr narodowych w sportach rozgrywanych na Igrzyskach Głuchych oraz w sportach nieobjętych programem igrzysk paraolimpijskich i igrzysk głuchych. Zarówno uprawianie sportu, jak i udział w imprezach światowego formatu zawodników realizujących w Polsce i w innych krajach programy Olimpiad Specjalnych, znacznie różni się od uprawiania sportu w wymiarze olimpijskim czy paraolimpijskim. Sport w programach Olimpiad Specjalnych traktowany jest jako forma psychofizycznej

rehabilitacji oraz poprawiania sprawności niezbędnej do samodzielnego wykonywania podstawowych czynności życiowych.

3. Przewodniczącej Rady Ochrony Pracy przy Sejmie RP (I.810.2.2014) z dnia 3 lipca 2014 r. – w sprawie zwiększenia ochrony prawnej przed nierównym traktowaniem osób zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich prowadziła postępowanie wyjaśniające w sprawie, w której osoba zatrudniona na podstawie umowy cywilnoprawnej miała zostać zwolniona z pracy z pobudek dyskryminacyjnych. W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika skierowane do Głównego Inspektora Pracy podkreślono, że Państwowa Inspekcja Pracy kontroluje przestrzeganie przepisów prawa pracy, a takimi nie są przepisy ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. Ponadto, w przypadku osób zatrudnionych na podstawie umowy cywilnoprawnej, Inspekcja może badać jedynie kwestie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz legalności zatrudnienia. W ocenie Rzecznika należy usunąć obecny stan dysproporcji w zakresie dostępnych środków ochrony w zależności od podstawy zatrudnienia i rozważyć, czy w przepisach upoważniających Państwową Inspekcję Pracy do prowadzenia czynności kontrolnych z zakresu przestrzegania przepisów prawa pracy nie powinno znaleźć się także upoważnienie do kontroli przestrzegania przepisów wspomnianej ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania, zakazujących nierównego traktowania osób fizycznych wykonujących pracę na podstawie umowy cywilnoprawnej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie możliwości zainicjowania przez Radę Ochrony Pracy proponowanych zmian legislacyjnych.

4. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.1812.2014) z dnia 3 lipca 2014 r. – w sprawie zatrudniania osadzonych i wynagradzania ich za pracę.

Osoby przebywające w zakładach karnych i aresztach śledczych podnoszą zarzuty dotyczące warunków i zasad zatrudniania osadzonych w jednostkach penitencjarnych i wynagradzania ich za pracę. Wątpliwości Rzecznika budzi praktyka polegająca na organizowaniu zatrudnienia osadzonych w drodze przemiennego zatrudnienia odpłatnego i nieodpłatnego. Zgodnie z tym systemem osadzony pracuje odpłatnie przez jeden miesiąc, natomiast w drugim miesiącu wykonuje tę samą pracę, w tym samym wymiarze godzin, nie otrzymując za nią wynagrodzenia. Rzecznik Praw Obywatelskich odwołuje się w wystąpieniu do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 lutego 2010 r. (sygn. akt P 20/09), w którym uznano za niezgodny z Konstytucją przepis Kodeksu karnego wykonawczego pozwalający na zatrudnianie skazanych w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w wysokości połowy minimalnego wynagrodzenia pracowników. Trybunał orzekł, że prawo więźniów do sprawiedliwego wynagradzania za pracę wynika wprost z konstytucyjnego nakazu humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności oraz zakazu stosowania tortur, okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania i karania. Trybunał wskazał, że trudność zapewnienia więźniom pracy za wynagrodzeniem według zasad

wynagrodzenia pracowników nie może uzasadniać odstąpienia od zagwarantowania stawki wynagrodzenia minimalnego zatrudnionym odpłatnie więźniom. W ocenie Rzecznika stosowane zasady zatrudniania osadzonych naruszają prawo tych osób do sprawiedliwego wynagrodzenia za pracę, zmierzając jednocześnie do ominięcia uregulowań prawnych wprowadzonych do Kodeksu karnego wykonawczego w efekcie wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (28.07.2014 r.) poinformował, że generalną zasadą przyjętą w Kodeksie karnym wykonawczym jest odpłatność pracy skazanego. Wynagrodzenie przysługujące skazanemu zatrudnionemu w pełnym wymiarze czasu pracy ustala się w sposób zapewniający osiągnięcie co najmniej minimalnego wynagrodzenia. Natomiast za prace porządkowe i pomocnicze wykonywane na rzecz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej, w wymiarze nieprzekraczającym 90 godzin, wynagrodzenie nie przysługuje. Ponadto skazanemu za jego pisemną zgodą oraz na jego wniosek, dyrektor może zezwolić na nieodpłatne zatrudnienie m.in. przy pracach porządkowych i pomocniczych na rzecz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej.

W celu objęcia zatrudnieniem odpłatnym jak największej liczby osadzonych, osadzeni zatrudniani są w niepełnym wymiarze czasu pracy. Pomimo orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego zmieniającego zasady wynagradzania skazanych za pracę, wysokość środków budżetowych przeznaczonych na płace skazanych zatrudnionych przy pracach porządkowych i pomocniczych wykonywanych na rzecz jednostek organizacyjnych Służby Więziennej nie uległa odpowiedniemu zwiększeniu. Skazany początkowo zatrudniany jest nieodpłatnie, a następnie, jeżeli jest wolny etat, skazany przenoszony jest do zatrudnienia odpłatnego. W okresie zatrudnienia nieodpłatnego sprawdzane są jego kwalifikacje, umiejętności oraz motywacja do wykonywania pracy. Natomiast praktyka przemiennej tj. odpłatnego i nieodpłatnego zatrudnienia nie powinna mieć miejsca. W celu wyeliminowania takich praktyk w przyszłości, kwestie te zostaną omówione na odprawach służbowych z funkcjonariuszami i pracownikami realizującymi w jednostkach penitencjarnych zadania z zakresu zatrudnienia osadzonych.

5. Ministra Spraw Wewnętrznych (II.517.1430.2014) z dnia 3 lipca 2014 r. – w sprawie zapewnienia wyżywienia dla osób pozbawionych wolności, transportowanych z zagranicy.

Rzecznik Praw Obywatelskich w marcu 2012 r. zwróciła się do Ministra Spraw Wewnętrznych z wnioskiem o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w celu zagwarantowania osobom pozbawionym wolności, które są transportowane z zagranicy, możliwości otrzymania suchego prowiantu oraz napoju z chwilą przejścia realizacji transportu przez stronę polską. W odpowiedzi wyjaśniono, że inicjatywa ustawodawcza w przedmiotowym zakresie nie jest przewidywana, ponieważ znowelizowane przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji

przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, a także wprowadzenie nowych rozwiązań praktycznych, pozwalają na zagwarantowanie osobom transportowanym z zagranicy prawa do właściwego wyżywienia. Do Biura RPO nadal jednak wpływają wnioski osób pozbawionych wolności, które były konwojowane z zagranicy i którym podczas transportowania nie zapewniono możliwości spożycia posiłku, co pokazuje, że wprowadzone zmiany nie rozwiązały w pełni sygnalizowanego problemu. W ocenie Rzecznika istnieje potrzeba pilnego podjęcia działań, które pozwolą na ostateczne uregulowanie w przepisach prawa polskiego kwestii zapewnienia posiłku osobom pozbawionym wolności, transportowanym z zagranicy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Spraw Wewnętrznych (17.09.2014 r.) poinformował, że obowiązujące przepisy prawa regulują problematykę związaną z zapewnieniem posiłku osobie konwojowanej z zagranicy, gdy osoba ta znajduje się już na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ministerstwo Spraw Wewnętrznych podziela stanowisko Komendy Głównej Policji, zgodnie z którym obowiązek zapewnienia prowiantu osobom konwojowanym z zagranicy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej powinien spoczywać na organie państwa przekazującego osobę konwojowaną do dalszej dyspozycji. Konwoje zbiorcze odbywają się przede wszystkim przy użyciu wojskowych samolotów transportowych. Z uwagi na uwarunkowania logistyczne, przygotowanie i podawanie żywności na pokładzie tych samolotów jest znacznie utrudnione.

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych rozważy możliwość wystąpienia do Ministerstwa Sprawiedliwości w celu wypracowania rozwiązań w zakresie zapewnienia wyżywienia osobom pozbawionym wolności na mocy umów międzynarodowych, przez funkcjonariuszy Policji państwa przekazującego. W związku z bieżącą koniecznością zagwarantowania prowiantu osobom konwojowanym z zagranicy, resort spraw wewnętrznych podejmie równoległe działania mające na celu zapewnienie posiłku osobom pozbawionym wolności, które są transportowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej do czasu wprowadzenia rozwiązań systemowych.

6. Ministra Sprawiedliwości (III.7060.485.2014) z dnia 3 lipca 2014 r. – w sprawie niedostatecznej liczby biegłych sądowych z zakresu medycyny.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne skargi od ubezpieczonych wnoszących odwołanie od decyzji ZUS w sprawach rentowych do sądu okręgowego – sądu pracy i ubezpieczeń społecznych. Z wyjaśnień nadesłanych przez sąd wynika, że z uwagi na brak biegłych sądowych lekarzy specjalistów, konieczne jest kierowanie odwołujących się na badanie przez biegłych do innych miast, w celu zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania sądowego. W przypadku niestawiennictwa strony na wyznaczony termin badania, biegły sporządza opinię na podstawie akt. Uzyskane przez Rzecznika informacje wskazują na dużą skalę problemu, co jest szczególnie niepokojące, bowiem dotyczy osób z niepełnosprawnością. Rzecznik Praw

Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz poinformowanie o możliwości podjęcia działań w celu poprawy opisanej sytuacji.

Minister Sprawiedliwości (21.07.2014 r.) poinformował, że problem poruszony w wystąpieniu Rzecznika został dostrzeżony także przez resort sprawiedliwości. Zasadniczą przyczyną niewielkiego zainteresowania lekarzy funkcją biegłego sądowego jest nieadekwatność wynagrodzeń specjalistów sporządzających opinie na potrzeby wymiaru sprawiedliwości do honorariów oferowanych na rynku usług medycznych. Stan ten jest spowodowany obecną sytuacją gospodarczą i wynikającymi z niej ograniczeniami możliwości finansowych Skarbu Państwa. Z drugiej jednak strony deficyt biegłych sądowych z zakresu medycyny stanowi przejaw szerszego negatywnego zjawiska związanego z niedostateczną ogólną liczbą lekarzy specjalistów.

W dniu 6 maja 2013 r. weszły w życie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 kwietnia 2013 r. w sprawie określenia stawek wynagrodzenia biegłych, taryf zryczałtowanych oraz sposobu dokumentowania wydatków niezbędnych dla wydania opinii w postępowaniu cywilnym oraz w postępowaniu karnym. W rozporządzeniach zrezygnowano z obowiązku ustalania wynagrodzeń biegłych z zakresu medycyny w oparciu o taryfy zryczałtowane, wprowadzając możliwość wynagradzania biegłych według stawek godzinowych, odzwierciedlających rzeczywisty nakład pracy specjalistów z tej dziedziny. Wprowadzone rozwiązanie wyszło naprzeciw postulatом zgłaszanym przez środowiska biegłych medyków, a także usunęło wątpliwości, co do konstytucyjności dotychczas obowiązujących regulacji.

Ministerstwo Sprawiedliwości przygotowało w 2012 r. projekt założeń projektu ustawy o biegłych sądowych, w którym przewidziano uelastycznienie zasad przyznawania i wzrost wynagrodzeń biegłych sądowych, jednak Minister Finansów zgłosił zastrzeżenia, kwestionując zasadność wprowadzenia rozwiązań zwiększających obciążenia finansowe państwa. Dlatego w kolejnej wersji projektu, przyjętej przez Radę Ministrów w marcu 2014 r., wyłączono zagadnienia dotyczące finansowych aspektów opiniowania na zlecenie wymiaru sprawiedliwości.

7. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, do wiadomości Ministra Zdrowia oraz Ministra Sprawiedliwości (I.7033.28.2014) z dnia 4 lipca 2014 r. – w sprawie braku możliwości uzyskania uprawnień diagnosty laboratoryjnego przez absolwentów mikrobiologii.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi uniwersytetów prowadzących studia mikrobiologiczne w sprawie braku prawnej możliwości uzyskania przez absolwentów tego kierunku uprawnień diagnosty laboratoryjnego. Ustawa o diagnostyce laboratoryjnej, w brzmieniu obowiązującym w latach 2001–2003, przewidywała, że diagnostą laboratoryjnym może zostać po zdaniu odpowiedniego egzaminu również osoba, która uzyskała tytuł magistra mikrobiologii. Jednak w wyniku nowelizacji ustawy absolwenci kierunku mikrobiologia stracili możliwość wpisu na listę diagnostów laboratoryjnych, a zatem zostali pozbawieni także prawa do wykonywania tego zawodu. Konstytucja zapewnia wolność wyboru i wykonywania

zawodu oraz wyboru miejsca pracy. Oczywiście prawo to nie jest absolutne i może podlegać ustawowym ograniczeniom, jednak ważne jest, aby ustawodawca wyraźnie określił przesłanki, od spełnienia których zależy wykonywanie danego zawodu. Absolwenci studiów mikrobiologicznych są znakomicie przygotowani do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego. Dlatego, w opinii Rzecznika, istnieją poważne wątpliwości, co do zgodności przepisów ustawy o diagnostyce laboratoryjnej z Konstytucją. Wydaje się, że dobrą okazją do dokonania stosownych zmian w przepisach prawa mogłyby być trwające prace nad IV transzą deregulacji zawodów regulowanych. Pozwoliłoby to na przywrócenie absolwentom kierunku mikrobiologia, których kształci w Polsce aktualnie pięć uniwersytetów, utraconego ponad 10 lat temu prawa do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie wyjaśnień w sprawie.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (24.07.2014 r.) w pełni podziela pogląd o niezasadności pozbawienia absolwentów studiów w zakresie mikrobiologii możliwości uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego. W ocenie Ministra ustawa o diagnostyce laboratoryjnej wymaga zmian w zakresie przepisów określających zasady dostępu do zawodu diagnosty laboratoryjnego w takim stopniu, aby nie budziły one wątpliwości, co do ewentualnej niezgodności z Konstytucją. Omawiana problematyka należy jednak do zakresu działania Ministra Zdrowia.

Minister Zdrowia (28.07.2014 r.) wyjaśnił, że przepisy ustawy o diagnostyce laboratoryjnej określają dokładnie, kto może ubiegać się o wpis na listę diagnostów laboratoryjnych, a co za tym idzie być diagnostą laboratoryjnym po dokonaniu takiego wpisu. Obowiązujące przepisy stanowią, że diagnostą laboratoryjnym jest osoba wpisana na listę diagnostów laboratoryjnych, która ukończyła studia wyższe na kierunku analityka medyczna lub na innym kierunku przydatnym do wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego, uzyskała tytuł zawodowy magistra oraz w ramach kształcenia podyplomowego uzyskała kwalifikacje zawodowe w zakresie analityki medycznej potwierdzone egzaminem. Studiami wyższymi przydatnymi do wykonywania czynności diagnostyki laboratoryjnej są studia na następujących kierunkach: biologia, farmacja, chemia, biotechnologia, weterynaria oraz kierunek lekarski.

Obowiązujące przepisy przewidują także możliwość uzyskania tytułu diagnosty laboratoryjnego poprzez ukończenie specjalizacji na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie uzyskiwania tytułu specjalisty w dziedzinach mających zastosowanie w ochronie zdrowia. W wykazie podstawowych dziedzin mających zastosowanie w ochronie zdrowia, w których może być uzyskiwany tytuł specjalisty, wymienione są specjalizacje w dziedzinie mikrobiologii i toksykologii dla osób legitymujących się doświadczeniem zawodowym w danej dziedzinie. Osoby, które posiadają tytuł magistra na kierunku mikrobiologia mają zachowaną ścieżkę kształcenia umożliwiającą uzyskanie prawa wykonywania zawodu diagnosty laboratoryjnego, a tym samym samodzielnego wykonywania medycznych czynności diagnostycznych w laboratorium diagnostycznym. Uczelnie uruchamiające

kształcenie na kierunku mikrobiologia powinny mieć na względzie, że osoby, które uzyskają tytuł magistra na kierunku mikrobiologia nie będą mogły uzyskać tytułu diagnosty laboratoryjnego bez podjęcia dodatkowego kształcenia.

8. Ministra Administracji i Cyfryzacji (V.816.53.2014) z dnia 12 lipca 2014 r.
– w sprawie ataków na społeczność romską.

Rzecznik Praw Obywatelskich wyraziła zaniepokojenie informacjami o atakach na społeczność romską. Uspokojenie obecnej sytuacji, a także przeciwdziałanie podobnym konfliktom w przyszłości, wymaga podjęcia zdecydowanych działań również przez administrację rządową. Sprawy badane w Biurze RPO pokazały bowiem, że w sytuacjach kryzysowych władze samorządowe nie mogą poradzić sobie bez wsparcia ze strony organów władzy centralnej. Rzecznik Praw Obywatelskich apeluje do Ministra Administracji i Cyfryzacji o podjęcie mediacji z udziałem władz samorządowych oraz przedstawicieli obu stron konfliktu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (25.07.2014 r.) podziela opinię, że administracja rządowa i samorządowa nie może biernie przyglądać się opisywanym w mediach zdarzeniom. W przypadku zaniechania prób rozwiązania tego problemu istnieje realne zagrożenie, że zostaną zaprzepaszczone efekty dotychczasowych działań podejmowanych na rzecz integracji społeczności romskiej na terenie województwa małopolskiego. Scenariusz taki jest tym bardziej niepokojący, że wiele projektów realizowanych na tym terenie w ramach rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce powszechnie uznaje się za wzorcowe. Jednocześnie Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji poddał pod rozwagę Rzecznika Praw Obywatelskich możliwość bezpośredniego, we współpracy z Wojewodą Małopolskim, zaangażowania się w mediację pomiędzy uczestnikami wydarzeń.

9. Ministra Zdrowia (V.7010.77.2014) z dnia 16 lipca 2014 r. – w sprawie opieki medycznej nad noworodkami po wypisaniu ze szpitala.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje w wystąpieniu, iż obowiązujące przepisy prawa i praktyka nie gwarantują ciągłości opieki zdrowotnej nad noworodkiem po opuszczeniu podmiotu leczniczego. W ustawie o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych przyjęto konstrukcję udzielania świadczeń zdrowotnych na podstawie dokonanego przez świadczeniobiorcę (ubezpieczonego) wyboru świadczeniodawcy udzielającego świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej (tj. lekarza, pielęgniarki i położnej poz). Rozwiązanie to niesie za sobą jednak określone konsekwencje. Zaniechanie przez rodziców (przedstawicieli ustawowych) wyboru lekarza, pielęgniarki i położnej pozbawia noworodka profilaktycznej opieki zdrowotnej tj. m.in. porady patronażowej lekarza, badań bilansowych, szczepień ochronnych, wizyt patronażowych pielęgniarki i położnej. Oznacza to, że w praktyce poza opieką medyczną pozostaje pewna grupa noworodków, w tym noworodki znajdujące się w domu bezpośrednio po opuszczeniu szpitala, a zatem wymagające szczególnej troski i opieki. Rzecznik Praw

Obywatelskich prosi o podjęcie działań, które zapewnią dzieciom bezpieczeństwo zdrowotne, w tym faktyczną ciągłość opieki zdrowotnej nad noworodkiem po opuszczeniu podmiotu leczniczego.

Minister Zdrowia (23.07.2014 r.) zapewnił, że poprawa jakości i skuteczności opieki zdrowotnej nad matką i dzieckiem są ważnym elementem polityki zdrowotnej rządu polskiego, w tym Ministerstwa Zdrowia. Konsekwentne działania podejmowane od wielu lat w tym zakresie wskazują, że opieka ta ulega poprawie, czego przykładem jest systematyczne obniżanie się wskaźnika umieralności niemowląt, w tym umieralności okołoporodowej. Obowiązujące przepisy w zakresie opieki nad matką i dzieckiem są spójne i zapewniają ciągłość opieki po opuszczeniu podmiotu leczniczego, zarówno nad matką, jak i noworodkiem. Niepożądane zjawiska, w tym zdarzający się brak ciągłości opieki nad noworodkiem, są wynikiem niewłaściwych wyborów, czy wręcz braku troski rodzicielskiej. W rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 20 września 2012 r. w sprawie standardów postępowania oraz procedur medycznych przy udzielaniu świadczeń zdrowotnych z zakresu opieki okołoporodowej sprawowanej nad kobietą w okresie fizjologicznej ciąży, fizjologicznego porodu, porodu oraz opieki nad noworodkiem, wprowadzono przepis nakładający na osobę sprawującą opiekę obowiązek skierowania kobiety ciężarnej pomiędzy 21. a 26. tygodniem ciąży do położnicy podstawowej opieki zdrowotnej w celu objęcia jej opieką w miejscu, w którym będzie przebywała po porodzie. Duże znaczenie ma też edukacja kobiet ciężarnych. W związku z tym podczas porad udzielanych kobietom ciężarnym w drugiej połowie ciąży uwzględniane jest praktyczne i teoretyczne przygotowanie do porodu, porodu, karmienia piersią i rodzicielstwa. Ponadto Ministerstwo Zdrowia przygotowało informator dla kobiet w ciąży zawierający najważniejsze informacje.

10. Prezesa Krajowej Rady Komorniczej oraz Ministra Finansów (V.512.3.2014) z dnia 16 lipca 2014 r. – w sprawie nieprawidłowych praktyk banków realizujących zajęcia egzekucyjne rachunków bankowych.

W skargach kierowanych do Biura RPO obywatele wskazują, że w przypadku, gdy organ egzekucyjny dokonuje zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego, jest ono skuteczne w odniesieniu do wszystkich rachunków bankowych dłużnika prowadzonych przez bank. W konsekwencji, bank dokonuje blokady na każdym z rachunków posiadanych przez dłużnika do wysokości egzekwowanej kwoty. To z kolei powoduje wstrzymanie przez bank wypłat ze wszystkich rachunków i tym samym ogranicza dostęp do znacznie wyższych środków niż egzekwowana wierzytelność. W praktyce zdarza się, że organy egzekucyjne uznają za nieprawidłowe postępowanie banków polegające na dokonaniu zajęcia konkretnego rachunku zamieszczonego w zawiadomieniu o zajęciu, przy jednoczesnym pozostawieniu innych rachunków w stanie wolnym od zajęcia. W ocenie organów egzekucyjnych, wskazanie w zawiadomieniu jednego z rachunków dłużnika powoduje powstanie powinności po stronie banku zajęcia także wszystkich pozostałych rachunków dłużnika.

Ponadto kwestią problematyczną jest terminowość przekazywania przez organy egzekucyjne informacji o uchyleniu zajęć egzekucyjnych. Obywatele podnoszą, że zwolnienie blokady na rachunkach bankowych nie następuje automatycznie po umorzeniu postępowania egzekucyjnego, lecz trwa jeszcze przez dłuższy okres czasu, nawet do miesiąca. To samo dotyczy sytuacji, gdy dojdzie do przekazania dochodzonej kwoty organowi egzekucyjnemu. Kolejnym zagadnieniem jest weryfikacja danych dłużnika w toku postępowania egzekucyjnego. Zdarzają się bowiem przypadki, gdy dochodzi do omyłkowego zajęcia rachunku bankowego osoby o tożsamy danych co osoba zobowiązana, niebędącej jednak dłużnikiem. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą do Prezesa Krajowej Rady Komorniczej o poinformowanie o zajętym stanowisku, w szczególności w sprawie ewentualnych działań mających na celu usprawnienie czynności organów egzekucyjnych w przypadku prowadzenia egzekucji z rachunków bankowych, tak aby wyeliminować sytuacje, w których dochodzi do nieuzasadnionego blokowania wszystkich rachunków bankowych dłużników, co w konsekwencji prowadzi do ograniczenia dostępu do środków przewyższających kwotę dochodzoną w postępowaniu egzekucyjnym.

W wystąpieniu do Ministra Finansów Rzecznik, nawiązując do odpowiedzi na wystąpienie z dnia 29 lipca 2013 r. w tej samej sprawie, prosi o przekazanie informacji na temat aktualnego stanu oraz harmonogramu prac legislacyjnych dotyczących nowelizacji przepisów regulujących egzekucję z rachunku bankowego, a także przepisów umożliwiających przeprowadzenie przez administracyjne organy egzekucyjne kontroli prawidłowości realizacji zajęcia egzekucyjnego przez banki.

Prezes Krajowej Rady Komorniczej (06.08.2014 r.) wyjaśnił, że „blokowanie” wszystkich rachunków bankowych nie jest wynikiem wadliwego działania komorników sądowych, lecz wynikiem sposobu formułowania wniosku o wszczęcie egzekucji i wskazania sposobów egzekucji przez wierzycieli, którymi to wnioskami komornik jest związany. Na sposób działania wierzycieli wpływa niewiedza co do ilości środków zgromadzonych na poszczególnych rachunkach bankowych. Wiedza w tym zakresie pojawia się dopiero po zajęciu rachunku bankowego. W ocenie Krajowej Rady Komorniczej zasadne byłoby przywrócenie, w zmienionej i dostosowanej do obecnej rzeczywistości treści, uchylonych przepisów rozporządzenia w sprawie czynności komorników, na co Krajowa Rada Komornicza wielokrotnie zwracała już uwagę. Rozporządzenie mogłoby regulować takie zasady postępowania (czynności techniczne), jak konieczność uchylenia zajęć, moment i podstawa dokonania owych czynności. Problem identyfikacji dłużnika od dłuższego czasu budzi kontrowersje. Każdorazowo w przypadku dokonania zajęcia rachunku osoby, która nie jest dłużnikiem konieczne jest niezwłoczne działanie ze strony tej osoby, polegające na złożeniu wniosku o umorzenie egzekucji albo na wystąpieniu z powództwem przeciwegzekucyjnym.

Minister Finansów (18.08.2014 r.) poinformował, że prowadzone w Ministerstwie Finansów prace nad projektem założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji zmierzające do wprowadzenia podstawy prawnej prowadzenia kontroli w bankach przez administracyjne organy

egzekucyjne w zakresie realizacji zajęć egzekucyjnych zostały wstrzymane wskutek wykreślenia w lipcu 2014 r. projektu założeń z Wykazu prac Rady Ministrów. Niezależnie od powyższego została zgłoszona propozycja dodania w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo bankowe przepisu umożliwiającego Urzędowi Komisji Nadzoru Finansowego badanie prawidłowości realizacji zajęć wierzytelności pieniężnych z rachunków bankowych zobowiązanego dokonywanych na podstawie przepisów ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Projekt ustawy jest przygotowywany w związku z koniecznością dostosowania ustawy – Prawo bankowe do przepisów Unii Europejskiej. Propozycja ta została negatywnie oceniona w ramach uzgodnień międzyresortowych. Obecnie trwają analizy zgłoszonych uwag.

11. Ministra Zdrowia (V.7010.33.2014) z dnia 17 lipca 2014 r. – w sprawie zgodności z prawem zarządzenia Prezesa NFZ dotyczącego rozpatrywania skarg i wniosków w Narodowym Funduszu Zdrowia.

W wystąpieniu Rzecznik porusza problem zgodności z prawem powszechnie obowiązującym Zarządzenia Prezesa Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie rozpatrywania skarg i wniosków w Narodowym Funduszu Zdrowia. Za niezgodny z prawem należy uznać przepis omawianego Zarządzenia, uzależniający rozpoznanie skargi wniesionej drogą elektroniczną, która nie jest anonimowa, od potwierdzenia złożenia tej skargi na piśmie w określonym terminie. Omawiane rozwiązanie pozostaje w sprzeczności z treścią rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków, a także nie spełnia konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego i zasady legalizmu. Przyjęta regulacja wewnętrzna arbitralnie ogranicza konstytucyjne prawo do składania petycji, skarg i wniosków. Ponadto kwestionowany przepis w sposób niezgodny z Konstytucją nakłada – jako akt prawa wewnętrznego adresowany do komórek organizacyjnych NFZ – dodatkowe obowiązki na obywateli. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań w celu wyeliminowania z obrotu prawnego kwestionowanej regulacji zawartej w Zarządzeniu Prezesa NFZ.

Minister Zdrowia (01.09.2014 r.) stwierdził, że zarzut niezgodności z powszechnie obowiązującym prawem zarządzenia Prezesa NFZ z dnia 1 lipca 2010 r. w sprawie rozpatrywania skarg i wniosków w Narodowym Funduszu Zdrowia jest nieuzasadniony. Kwestionowany przepis został zmieniony zarządzeniem Prezesa NFZ i otrzymał następujące brzmienie: „W przypadku zgłoszenia skargi lub wniosku za pomocą poczty elektronicznej, które nie zostały opatrzone podpisem elektronicznym i nie zawierają imienia, nazwiska (nazwy) i adresu wnoszącego, pracownik komórki organizacyjnej, o której mowa w § 5 ust. 1, za pomocą poczty elektronicznej występuje odpowiednio do skarżącego lub wnioskodawcy o uzupełnienie złożonej skargi lub wniosku o te dane w terminie siedmiu dni. Termin do załatwienia skargi lub wniosku biegnie od dnia wpływu tego uzupełnienia do Funduszu”. Minister Zdrowia stwierdził ponadto, że przepisy rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie Zasad techniki prawodawczej w ocenie Ministra Zdrowia nie mają bezpośredniego zastosowania do przepisów zarządzeń wydawanych przez Prezesa NFZ.

12. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (V.511.33.2014) z dnia 17 lipca 2014 r.

– w sprawie pobierania dopłat za egzamin na prawo jazdy.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do problemu pobierania dopłat za egzamin na prawo jazdy od osób, które zostały zapisane na egzamin państwowy do dnia 18 stycznia 2013 r., a egzamin zdały po tej dacie. Niestety, przedstawiony przez Rzecznika problem został potraktowany przez resort jako niewymagający rozwiązania i podjęcia działań. W wystąpieniu z dnia 11 kwietnia 2013 r. Rzecznik zwróciła uwagę na fakt, że przy dokonywaniu nowelizacji poprzednio obowiązującego rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 11 grudnia 2003 r. w sprawie wysokości opłat i stawek wynagrodzenia za sprawdzanie kwalifikacji oraz za wydanie dokumentów w tych sprawach, uwzględniono konieczność zamieszczenia przepisów przejściowych. Pomimo tego w odpowiedzi nie ustosunkowano się do tej kwestii. W tym kontekście Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o wyjaśnienie, dlaczego w odniesieniu do wcześniejszych zmian rozporządzenia regulującego wysokość opłat za przeprowadzenie egzaminu państwowego na prawo jazdy zawarto przepisy intertemporalne, a nie uczyniono tego w rozporządzeniu z dnia 16 stycznia 2013 r. w sprawie wysokości opłat za przeprowadzenie egzaminu państwowego oraz stawek wynagrodzenia związanych z uzyskiwaniem uprawnień przez egzaminatorów.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (31.07.2014 r.) wyjaśniła, że w związku z wejściem w życie w dniu 19 stycznia 2013 r. przepisów ustawy o kierujących pojazdami i wdrożeniem do prawa polskiego przepisów dyrektywy UE, powstała konieczność opracowania i wdrożenia nowych zasad przeprowadzania egzaminu państwowego na prawo jazdy. Zasady te zostały wprowadzone do prawa polskiego w formie rozporządzenia z dniem 19 stycznia 2013 r.

Nowy zakres egzaminu państwowego na prawo jazdy, a w szczególności rozszerzona część teoretyczna oraz znacznie zmieniona część praktyczna egzaminu dla poszczególnych kategorii prawa jazdy spowodowała konieczność zwaloryzowania stawek opłaty za przeprowadzenie egzaminów państwowych na prawo jazdy. Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego są podmiotami samorządowymi i jako takie są jednostkami samofinansującymi się, co powoduje, że w przypadku niewłaściwej kalkulacji stawki opłaty, nie miałyby możliwości dalszej realizacji egzaminów państwowych na prawo jazdy. W związku z powyższym wprowadzając nowe stawki za przeprowadzenie egzaminów państwowych uznano, że wszystkie osoby, które będą podlegały egzaminowi na nowych zasadach (osoby przystępujące do egzaminu państwowego po 19 stycznia 2013 r.) powinny ponieść koszty jego przeprowadzenia według nowych stawek. Podejmując tę decyzję wzięto pod uwagę fakt, że ze względu na wprowadzenie nowych przepisów większość osób zainteresowanych przystąpiła do egzaminu i zdała go przed dniem 19 stycznia, a w Wojewódzkich Ośrodkach Ruchu Drogowego była stosunkowo nieduża liczba osób oczekujących na egzaminy.

Minister wskazała w odpowiedzi, że poprzednia zmiana stawek opłat za egzaminy nie była związana z zasadniczymi zmianami w systemie przeprowadzania egzaminów państwowych na prawo jazdy, a konieczność jej uzupełnienia dotyczyłaby dużo

większej ilości osób. Ponadto Minister poinformowała, że rozbieżności w stosowaniu przepisów przez poszczególne Wojewódzkie Ośrodki Ruchu Drogowego wynikały z bezpośrednich decyzji dyrektorów tych jednostek.

13. Ministra Edukacji Narodowej (I.7037.22.2014) z dnia 17 lipca 2014 r. – w sprawie przekazywania szkół publicznych do prowadzenia przez podmioty prywatne.

Ze skarg napływających do Rzecznika wynika, że przepisy pozwalające na przekazanie przez jednostkę samorządu terytorialnego prowadzenia szkoły podmiotom prywatnym coraz częściej stosowane są nie tylko w wyjątkowych sytuacjach, w których lokalna społeczność decyduje się na przejęcie od gminy prowadzenia niewielkiej szkoły, ale stają się podstawowym założeniem polityki oświatowej jednostek samorządu terytorialnego. Wynikająca z Konstytucji zasada współistnienia sektora publicznego i prywatnego w oświacie zapewnia możliwość skorzystania z placówek niepublicznych, ale gwarantuje także powszechną dostępność szkół publicznych. Zgodnie z przepisami ustawy o systemie oświaty, sieć szkół publicznych powinna być na tyle gęsta, by odległość miejsca zamieszkania dziecka od placówki, w której będzie realizować obowiązkowe przygotowanie przedszkolne i obowiązek szkolny nie przekraczała, w zależności od klasy, trzech lub czterech kilometrów. Zastąpienie szkół publicznych niepublicznymi ogranicza powszechny dostęp do szkół, co ma znaczenie zwłaszcza dla uczniów z terenów wiejskich. Szkoły niepubliczne nie mogą zastąpić publicznych placówek oświatowych w zapewnieniu realizacji konstytucyjnego prawa do nauki. Niezależnie od związanych z tym kosztów, podstawą systemu oświaty musi pozostać odpowiednio gęsta sieć placówek publicznych. Taki model wynika z Konstytucji i nie może być zmieniony ustawą ani tym bardziej aktami prawa miejscowego. Przekazywanie podmiotom prywatnym prowadzenia szkół może łączyć się z wątpliwościami, co do realizacji konstytucyjnych praw i wolności nawet, jeśli szkoła po przekazaniu kontynuuje działalność jako szkoła publiczna. Mechanizmy zawarte w Karcie Nauczyciela, w tym przede wszystkim gwarancje płacy i warunków pracy, miały zachęcać do wyboru zawodu nauczyciela w szkole publicznej najbardziej uzdolnionych absolwentów szkół wyższych oraz motywować doświadczonych pedagogów do podnoszenia kwalifikacji i do pozostania w zawodzie. W systemie oświaty funkcjonują placówki oferujące nauczycielom bardzo różne standardy pracy i płacy. Nauczyciele, którzy będą mieli możliwość wyboru miejsca pracy, będą wybierać placówki samorządowe. Rozwiązanie przedstawionego problemu nie jest łatwe, jednak w ocenie Rzecznika obecna sytuacja wymaga pilnej interwencji prawodawczej. Obecnie obowiązujące przepisy regulujące kwestie przekazywania szkół podmiotom prywatnym zostały stworzone z myślą o wyjątkowych sytuacjach, a nie z założeniem, że to na podmiotach prywatnych spoczywać będzie ciężar zapewnienia konstytucyjnej gwarancji prawa do nauki. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Minister Edukacji Narodowej (22.08.2014 r.) wyjaśniła, że szkoła przekazana w trybie określonym w ustawie o systemie oświaty pozostaje ogólnodostępną,

bezpłatną dla ucznia szkołą publiczną. Nadzór nad jakością nauczania w szkole sprawuje kurator oświaty, a właścicielem majątku szkoły jest nadal samorząd. Organ, który przejął szkołę nie może jej zlikwidować, może jedynie zrezygnować z dalszego jej prowadzenia. Wówczas szkoła jest ponownie przejmowana przez gminę i dalej przez nią prowadzona. Celem tego szczególnego rozwiązania ustawowego jest zapobieżenie likwidowaniu małych szkół, a co za tym idzie, ochrona miejsc pracy nauczycieli.

Przepisy ustawy – Karta Nauczyciela przyznają nauczycielom zatrudnionym w publicznych szkołach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego identyczne uprawnienia i obowiązki jak nauczycielom zatrudnionym w szkołach publicznych prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego w zakresie, w jakim zasadniczo powinny być one równe dla wszystkich nauczycieli, bowiem wynikają one ze szczególnego charakteru wykonywanej pracy lub ich określenie jest niezbędne dla prawidłowego funkcjonowania systemu oświaty. Obowiązujące przepisy regulujące pragmatykę zawodową nauczycieli wymagają nowego uregulowania, odpowiadającego wyzwaniom nowoczesnej edukacji. Część obecnych uprawnień i przywilejów wskazywanych w wystąpieniu Rzecznika jako różnicujące sytuację nauczycieli w szkołach prowadzonych przez różne organy, w realiach współczesnej gospodarki utraciła rację bytu.

Obecnie można przyjąć, że nie ma potrzeby wprowadzania kompleksowych zmian ustawowych w związku z przekazywaniem szkół i placówek do prowadzenia podmiotom innym niż jednostki samorządu terytorialnego.

14. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (I.7036.35.2014) z dnia 17 lipca 2014 r. – w sprawie dotacji dla niepełnosprawnych studentów i doktorantów.

W rządowym projekcie ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw przyjęto, że dotacja na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom, będącym osobami niepełnosprawnymi, warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia zostanie ograniczona wyłącznie do osób niepełnosprawnych, których niepełnosprawność została potwierdzona orzeczeniem właściwego organu. Tymczasem ratyfikowana przez Polskę Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych nie wymaga formalnego potwierdzenia niepełnosprawności w drodze orzeczenia lub innego zaświadczenia instytucji publicznej. Pieniądze pochodzące z dotacji są przeznaczone na różnego rodzaju dostosowania, które mają ułatwić niepełnosprawnym studentom funkcjonowanie podczas ich kształcenia na uczelni oraz w środowisku akademickim. Nie są to świadczenia czysto finansowe, a raczej polegające na udostępnieniu usługi np. adaptacje podręczników do konkretnego rodzaju niepełnosprawności, czy zapewnienie wsparcia tłumacza migowego. Prawdopodobieństwo, że taka pomoc zostanie przyznana studentowi, czy doktorantowi, który jej nie potrzebuje, jest znikome. Ponadto nie wszystkie osoby z niepełnosprawnościami posiadają stosowne orzeczenia. Rzecznik podziela przekonanie o potrzebie kontroli rzeczywistych potrzeb osób ubiegających się o środki

pochodzące z dotacji. Jednak dla potwierdzenia stanu zdrowia danej osoby wystarczające wydaje się przedstawienie zaświadczenia lekarskiego lub opinii poradni zdrowia psychicznego, w przypadku osób z zaburzeniami psychicznymi. Pozwoli to na zabezpieczenie prawidłowości wydatkowania środków finansowych, a studentów z niepełnosprawnościami uchroni przed koniecznością dopełnienia uciążliwych i długotrwałych formalności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o decyzjach w sprawie wprowadzenia proponowanych zmian do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (05.08.2014 r.) wyjaśniła, że opisana w wystąpieniu Rzecznika zmiana wyniknęła z chęci ujednoczenia przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego przepisów dotyczących studentów i doktorantów będących osobami niepełnosprawnymi. Efektem tej zmiany miało być wskazanie intencji ustawodawcy, co do sposobu udokumentowania niepełnosprawności na potrzeby dotacji na zadania związane ze stwarzaniem studentom i doktorantom będącym osobami niepełnosprawnymi warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia. Jednakże, mając na względzie postulaty zgłaszane w trakcie prac parlamentarnych, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zdecydowało o rezygnacji z projektowanej zmiany w tym zakresie. Projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw, uchwalony przez Sejm w dniu 11 lipca 2014 r. i oczekujący obecnie na podpis Prezydenta pozostawia art. 94 ust. 1 pkt 11 oraz ust. 4a ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym w dotychczasowym brzmieniu.

15. Ministra Zdrowia (V.7011.54.2014) z dnia 17 lipca 2014 r. – w sprawie zastrzeżeń dotyczących terminu opublikowania wykazu leków refundowanych.

Z informacji przekazanych Rzecznikowi Praw Obywatelskich przez przedstawicieli samorządu aptekarskiego wynika, że pomimo wcześniejszych wystąpień kierowanych do Ministra Zdrowia, nadal nie jest przestrzegany ustawowy nakaz zachowania odpowiedniego okresu dostosowawczego między opublikowaniem a wejściem w życie aktu normatywnego zawierającego powszechnie obowiązujące przepisy. Obwieszczenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2013 r. w sprawie wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych zostało opublikowane w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia tego samego dnia, a wspomniany wykaz zaczął obowiązywać w dniu 1 stycznia 2014 r. Na skutek niezachowania wymaganego prawem *vacatio legis*, farmaceuci mieli jedynie 8 dni, wliczając w to Święta Bożego Narodzenia, na dostosowanie cen leków w aptece do cen wynikających z wykazu. Tak krótki okres, w trakcie którego należało zmienić ceny kilkuset, a nawet kilku tysięcy leków, spowodował dezorganizację pracy aptek oraz konieczność wykonywania obowiązków służbowych w godzinach nadliczbowych i dniach wolnych od pracy. Zdaniem samorządu aptekarskiego wielu negatywnych dla farmaceutów konsekwencji można było uniknąć, gdyby wykaz leków refundowanych został ogłoszony

z odpowiednim wyprzedzeniem, czyli co najmniej czternaście dni przed 1 stycznia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich ustaliła ponadto, że obwieszczenia w sprawie wykazu leków refundowanych ustalonego na dzień 1 marca 2014 r., 1 maja 2014 r. oraz 1 lipca 2014 r. ukazały się w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia na tydzień lub na kilka dni przed terminem wejścia w życie tych wykazów. Prowadzi to do niepokojącego wniosku, że praktyką resortu zdrowia stało się, że wykazy leków refundowanych są publikowane z naruszeniem zasady czternastodniowego okresu *vacatio legis*. Ustawa o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych przewiduje wyjątki od tej zasady, jednak pozwala na skorzystanie z nich jedynie w uzasadnionych przypadkach. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz wyjaśnienie powodów, dla których okres *vacatio legis* wykazów leków refundowanych obowiązujących w 2014 r. został znacznie skrócony, przez co nie odpowiada wymogom określonym w ustawie o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych.

Minister Zdrowia (11.08.2014 r.) odnosząc się do kwestii okresu pomiędzy ogłoszeniem obwieszczenia a wejściem w życie wykazu produktów refundowanych, wyjaśnił, że każde obwieszczenie poprzedza jego projekt, którego treść jest umieszczana na stronach internetowych Ministerstwa Zdrowia. Projekt podawany jest do wiadomości oraz konsultacji kilka dni wcześniej przed publikacją obwieszczenia. Mimo, że projekt nie jest ostateczną, obowiązującą wersją dokumentu, stanowić może istotną wskazówkę dla podmiotu prowadzącego aptekę, gdyż jego kształt różni się jedynie w niewielkim stopniu od ostatecznej wersji dokumentu. Z uwagi na charakter prawny obwieszczenia refundacyjnego nie podlega ono przepisom art. 4 ustawy o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych. Zgodnie z postanowieniami ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych obwieszczenia są ogłaszane raz na dwa miesiące w dzienniku urzędowym ministra właściwego do spraw zdrowia. Ustawa nie określa, z jakim wyprzedzeniem w stosunku do wejścia w życie, obwieszczenia winny być ogłaszane; wymaga jedynie, aby ogłoszenie następowało raz na dwa miesiące.

16. Ministra Zdrowia (V.7018.2.2014) z dnia 18 lipca 2014 r. – w sprawie charakteru prawnego obwieszczenia Ministra Zdrowia dotyczącego kryteriów i sposobu stwierdzenia trwałego, nieodwracalnego ustania czynności mózgu.

Rzecznik Praw Obywatelskich powzięła wątpliwość, co do konstytucyjności przepisu ustawy z dnia 1 lipca 2005 r. o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów, który upoważnia Ministra właściwego do spraw zdrowia do ogłoszenia kryteriów i sposobu stwierdzenia trwałego nieodwracalnego ustania czynności mózgu w drodze obwieszczenia. Obwieszczenie nie jest rodzajem aktu prawnego. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, że treść obwieszczenia nie może wybiegać poza odzwierciedlenie obowiązującego ustawodawstwa. W przeciwnym wypadku oznaczałoby to, że organ państwowy samoistnie ustanowił nową normę prawną i to pretendującą do rangi

ustawy. O tym jednak, czy konkretne obwieszczenie ma znaczenie normatywne decyduje jego treść, a mianowicie to, czy wprowadza ono elementy, które nie zostały wprost ustawowo sprecyzowane. Wątpliwości budzi charakter prawny obwieszczenia Ministra Zdrowia z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie kryteriów i sposobu stwierdzenia trwałego, nieodwracalnego ustania czynności mózgu, zwłaszcza w części dotyczącej określenia sposobu postępowania zmierzającego do rozpoznania śmierci. Przedmiotowe regulacje dotyczą zagadnienia prawa do życia, które bezdyskusyjnie stanowi wartość nadrzędną oraz źródło wszelkich pozostałych praw człowieka. W związku z powyższym powstaje pytanie, czy materia tej regulacji nie powinna być zastrzeżona dla wyłączności ustawy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o odniesienie się do zasygnalizowanych wątpliwości.

Minister Zdrowia (18.08.2014 r.) stwierdził, że zastosowanie formy obwieszczenia jest rozwiązaniem racjonalnym i uzasadnionym z punktu widzenia medycyny, a jednocześnie pozostaje w zgodzie z Konstytucją. Ustawa o pobieraniu, przechowywaniu i przeszczepianiu komórek, tkanek i narządów stanowi, że trwałe, nieodwracalne ustanie czynności mózgu stwierdza jednomyślnie, na podstawie kryteriów określonych w drodze obwieszczenia Ministra Zdrowia, komisja złożona z trzech lekarzy posiadających specjalizację, w tym co najmniej jednego specjalisty w dziedzinie anestezjologii i intensywnej terapii oraz jednego specjalisty w dziedzinie neurologii lub neurochirurgii. Zgodnie z postanowieniami ustawy kryteria i sposób stwierdzenia trwałego, nieodwracalnego ustania czynności mózgu ustalają powołani przez ministra właściwego do spraw zdrowia specjaliści odpowiednich dziedzin medycyny przy uwzględnieniu aktualnej wiedzy medycznej. Kryteria i sposób stwierdzania trwałego, nieodwracalnego ustania czynności mózgu minister właściwy do spraw zdrowia ogłasza w drodze obwieszczenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

17. Ministra Sprawiedliwości (IV.502.5.2014) z dnia 18 lipca 2014 r. – w sprawie zasad funkcjonowania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych.

We wcześniejszych wystąpieniach Rzecznik Praw Obywatelskich wskazywała na nie do końca jasny status rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych i wydawanych przez nie opinii w sprawach innych niż toczące się według przepisów ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. W Ministerstwie Sprawiedliwości opracowano roboczy projekt założeń do projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawy – Karta Nauczyciela, ustawy o pracownikach sądów i prokuratury oraz niektórych innych ustaw. Projekt ten miał na celu przejrzyste uregulowanie zasad funkcjonowania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych. W związku z powyższym Rzecznik zwraca się z prośbą o poinformowanie o aktualnym stanie prac legislacyjnych nad projektem zmian ustawowych, mających uregulować zasady działania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (05.09.2014 r.) poinformował o trwających w Ministerstwie Sprawiedliwości pracach analitycznych mających na celu zaopiniowanie przesłanego przez Klub Parlamentarny Platformy Obywatelskiej projektu ustawy o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw, zawierającego regulacje dotyczące funkcjonowania rodzinnych ośrodków diagnostyczno-konsultacyjnych.

18. Ministra Sprawiedliwości (IV.7024.26.2014) z dnia 18 lipca 2014 r. – w sprawie praw osób ubezwłasnowolnionych.

Rzecznik Praw Obywatelskich nawiązuje do wystąpienia z czerwca 2012 r. poruszającego kwestię praw osób ubezwłasnowolnionych i ich prawa do reprezentacji, w tym praktycznego i systemowego problemu ze znalezieniem kandydatów na opiekunów i kuratorów osób ubezwłasnowolnionych, a także prac legislacyjnych nad nowym Kodeksem cywilnym, w tym w części dotyczącej zdolności do czynności prawnych. W toku korespondencji Rzecznik uzyskała informację o skonsolidowanym projekcie założeń projektu ustawy o zmianie ustaw: Kodeks cywilny, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw. Projekt był uzgodniony wewnątrzresortowo i oczekiwał na akceptację Ministra Sprawiedliwości przed skierowaniem do konsultacji publicznych, opiniowania i uzgodnień międzyresortowych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o aktualnym stanie procedury legislacyjnej w sprawie tego projektu.

Minister Sprawiedliwości (05.08.2014 r.) poinformował, że projekt założeń projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego, ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej oraz niektórych innych ustaw znajduje się w finalnym stadium uzgodnień, opiniowania i konsultacji publicznych.

19. Ministra Zdrowia (I.812.8.2014) z dnia 21 lipca 2014 r. – w sprawie korzystania z klauzuli sumienia przez lekarzy.

Gwarancją wolności sumienia i religii lekarzy jest obecnie klauzula sumienia, uregulowana w ustawie o zawodach lekarza i lekarza dentysty. Nikt nie może być pociągnięty do odpowiedzialności albo dyskryminowany z powodu odmowy udzielenia różnego rodzaju świadczeń z powołaniem się na klauzulę sumienia. Prawo to wyraźnie gwarantuje Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej. Trzeba jednak podkreślić, że odpowiedzialnością za zagwarantowanie poszanowania wolności myśli, sumienia i wyznania pracowników służby zdrowia, a jednocześnie za zapewnienie pacjentom dostępu do zgodnych z prawem świadczeń zdrowotnych bez zbędnej zwłoki, obarczone jest państwo.

Dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych zagwarantowany jest poprzez nałożenie na lekarzy obowiązku wskazania realnych możliwości uzyskania świadczenia zdrowotnego u innego lekarza. Obowiązująca obecnie konstrukcja regulacji dotyczącej klauzuli sumienia, mająca być gwarancją

wolności sumienia i religii lekarzy, wykazuje wewnętrzną niespójność. W opinii Rzecznika wskazana jest niezwłoczna nowelizacja ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, przenosząca obowiązek zagwarantowania realnej możliwości uzyskania świadczenia przez pacjenta z lekarza na publicznoprawne podmioty instytucjonalne wykonujące działalność leczniczą na zlecenie państwa finansowaną ze środków publicznych. Lekarz korzystający z klauzuli sumienia powinien mieć możliwość uczynienia tego w sposób pełny, bez bezpośredniego przymuszania do wskazania innego lekarza ze względu na niebezpieczeństwo relatywizacji samej istoty korzystania z klauzuli sumienia, a więc odmowy określonego działania. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie możliwości dokonania wskazanej zmiany ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry.

Minister Zdrowia (30.09.2014 r.) wyjaśnił, że tzw. klauzula sumienia, o której mowa w przepisach ustawy o zawodach lekarza i lekarza dentystry, nie jest tym samym co wyrażona w postanowieniach Konstytucji wolność sumienia i religii. Innymi słowy prawo odmowy wykonania przez lekarza świadczenia niezgodnego z jego sumieniem nie zostało wymienione w ustawie zasadniczej jako jedno z konstytucyjnych wolności i praw.

Co do zasady wszystkie podmioty lecznicze wykonujące działalność leczniczą w rodzaju leczenie szpitalne, które zawarły umowę z NFZ, mają obowiązek udzielania świadczeń w nim przewidzianych, w pełnym zakresie i zgodnie z obowiązującym prawem. Stosowanie klauzuli sumienia nie powinno tego obowiązku naruszać. Pacjent może zatem zgłosić się do każdego takiego podmiotu, w którym w przypadku odmowy realizacji świadczenia, do którego jest uprawniony musi uzyskać informację na temat realnych możliwości realizacji tego świadczenia u innego lekarza lub w innym podmiocie leczniczym. W przypadku gdy świadczenie zdrowotne, do którego pacjent jest uprawniony, nie zostanie mu udzielone z uwagi na powołanie się na tzw. klauzulę sumienia, informacja o tym fakcie jest przekazywana pacjentowi bezpośrednio przez lekarza. Lekarz powinien być zatem także źródłem informacji o tym, gdzie dane świadczenie pacjent może uzyskać.

Ustawodawca, warunkując możliwość skorzystania przez lekarza z prawa odmowy udzielania świadczenia, wziął pod uwagę, że korzystanie z tego prawa nie może spowodować takiego odsunięcia w czasie możliwości skorzystania ze świadczenia zdrowotnego, które spowodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia pacjenta lub całkowitą utratę możliwości skorzystania z tego prawa. Przerzucenie całej odpowiedzialności w tym zakresie na władze publiczne mogłoby w niektórych sytuacjach skutkować ryzykiem utraty życia przez pacjenta lub istotnym pogorszeniem jego stanu zdrowia.

20. Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej (V.815.5.2014) z dnia 22 lipca 2014 r. – w sprawie korzystania z usługi bezpłatnego dostępu do internetu przez osoby starsze i z dysfunkcją narządu wzroku.

Rzecznik Praw Obywatelskich z zadowoleniem przyjęła wprowadzenie usługi bezpłatnego dostępu do internetu, której celem jest przeciwdziałanie wykluczeniu

cyfrowemu. Do Rzecznika zwróciło się jednak wielu użytkowników tej usługi, zaniepokojonych wprowadzeniem przez operatora świadczącego usługę BDI zabezpieczeń w postaci konieczności wpisywania co godzinę tzw. kodu CAPTCHA dla odnowienia sesji dostępu do internetu. Rzecznik podziela stanowisko Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej, że samo wprowadzenie zabezpieczeń nie stanowi zagrożenia dla usługi BDI, ale pozwoli korzystać z niej większej niż dotychczas liczbie osób. Obawy budzi jednak sytuacja osób z dysfunkcją narządu wzroku, którym wprowadzenie kodu CAPTCHA, składającego się często z „wykrzywionych” liter i cyfr sprawia trudności. Operator wprowadził wprawdzie możliwość usunięcia zabezpieczeń dla osób legitymujących się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku, orzeczoną przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności. Takie rozwiązanie jest jednak dalece niedoskonałe, ponieważ nie uwzględnia w szczególności osób starszych i może spowodować nieuzasadnione utrudnienia w dostępie do BDI. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie.

Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej (21.08.2014 r.) wyjaśniła, że w jej ocenie brak jest podstaw do zrewidowania obecnie obowiązujących zasad wyłączania mechanizmu CAPTCHA dla innych niż dotychczas określonej grupy osób. Możliwość wyłączenia mechanizmu CAPTCHA istnieje tylko na podstawie wniosku uprawnionego użytkownika BDI, legitymującego się znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku orzeczoną przez zespół do spraw orzekania o niepełnosprawności lub posiadającego legitymację Polskiego Związku Niewidomych lub legitymację wydaną przez właściwy organ, dokumentującą znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności z powodu stanu narządu wzroku. Funkcjonujące obecnie kody CAPTCHA wyświetlane są w większej, bardziej czytelnej wersji, co znacznie usprawniło użytkowanie usługi Bezpłatnego Dostępu do Internetu (BDI) i spowodowało zmniejszenie liczby wpływu skarg do UKE w tym zakresie.

21. Ministra Spraw Wewnętrznych (L816.15.2014) z dnia 22 lipca 2014 r. – w sprawie systemu zintegrowanego monitoringu przestępstw z nienawiści.

Cele i działania określone w przyjętym w grudniu 2013 r. przez Radę Ministrów „Krajowym Programie Działań na Rzecz Równego Traktowania na lata 2013–2016” należą do priorytetowych aktywności właściwych organów publicznych na rzecz urzeczywistnienia zasady równości i niedyskryminacji bez względu na płeć, pochodzenie rasowe, etniczne, narodowość, religię, niepełnosprawność, wiek czy orientację seksualną. Niezbędna staje się więc właściwa realizacja wyznaczonych zadań. Jednym z podstawowych obszarów działania określonych w Programie jest przeciwdziałanie przemocy i zwiększenie ochrony osób doświadczających przemocy. W ramach prac Rady do spraw Przeciwdziałania Dyskryminacji Rasowej, Ksenofobii i związanej z nimi Nietolerancji, utworzonej przy Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji, uzgodniono m.in. utworzenie systemu zintegrowanego monitoringu incydentów o charakterze rasistowskim, ksenofobicznym, homofobicznym, czy też

innych zdarzeń o podłożu dyskryminacyjnym. System miał być elektroniczną platformą stanowiącą źródło aktualnych informacji o zdarzeniach, ułatwiającą komunikację między podmiotami włączonymi do systemu, umożliwiającą tworzenie zestawień statystycznych oraz raportów oraz przyczyniającą się do skutecznego reagowania odpowiednich władz publicznych. W ocenie Rzecznika platforma, jako pierwsze tego rodzaju systemowe działanie umożliwiające monitoring przestępstw z nienawiści nie tylko na tle rasowym i narodowościowym, w znacznym stopniu przyczyniłaby się do zwiększenia wiedzy o skali zjawiska, a w konsekwencji do właściwego reagowania na przypadki dyskryminacji. Niestety, jak wynika z publikacji prasowych, projekt miał zostać zamknięty, a zarezerwowane pieniądze przekazano do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych na działającą już platformę „Report Racism”, gdzie można zgłaszać wyłącznie napaści na tle rasowym i narodowościowym. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Spraw Wewnętrznych (25.08.2014 r.) poinformował, że monitoring przestępstw z nienawiści, w tym przestępstw popełnianych ze względu na orientację seksualną i tożsamość płciową, prowadzi w ramach Departamentu Kontroli Skarg i Wniosków MSW, Zespół do Spraw Ochrony Praw Człowieka. Zespół gromadzi informacje na podstawie zgłoszeń organizacji pozarządowych, podmiotów indywidualnych, jednostek organizacyjnych Policji, a także informacji zawartych w artykułach prasowych i raportach organizacji pozarządowych. Zespół zwraca się do właściwych jednostek organizacyjnych Policji, prokuratury oraz do sądów o przekazanie informacji na temat działań podjętych w sprawie wymienionych zdarzeń, a także informacji o sposobie zakończenia prowadzonych postępowań, w szczególności o wydanych postanowieniach lub wyrokach. Zgromadzone informacje są wykorzystywane m.in. przy sporządzaniu sprawozdań z realizacji przez Polskę międzynarodowych zobowiązań w zakresie zwalczania przestępstw na tle nienawiści. Ponadto Ministerstwo realizuje projekt o nazwie „Imigranci wobec przestępstw z nienawiści, czyli jak skutecznie dochodzić swoich praw”.

22. Przewodniczącego Komisji Nadzwyczajnej Sejmu RP do spraw zmian w kodyfikacjach (I.602.7.2014) z dnia 22 lipca 2014 r. – w sprawie prekampanii wyborczej.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca uwagę na kwestię braku skutecznej regulacji prawnej odnoszącej się do działań agitacyjnych prowadzonych przez różne podmioty przed formalnym rozpoczęciem kampanii wyborczej i poza jej ramami. Istniejąca luka w przepisach pozwala na promowanie osób, a nawet ugrupowań politycznych, niebędących jeszcze formalnie kandydatami i komitetami, w okresie przed rozpoczęciem kampanii wyborczej. Działania takie pozostają poza kontrolą organów wyborczych. Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej w odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika z dnia 15 maja 2014 r. w sprawie tzw. prekampanii wyborczej stwierdził, że organy wyborcze nie mają środków innego oddziaływania niż oświadczenia i apele. Problem ten ma duże znaczenie dla zapewnienia przestrzegania zasady równości szans kandydatów i komitetów

wyborczych, wywierając negatywny wpływ na uczciwość i przejrzystość życia publicznego. Z tego powodu wymaga podjęcia pilnych prac legislacyjnych. Obecnie obowiązujące przepisy Kodeksu wyborczego nie dają formalnych przesłanek do uznania, że komitet wyborczy, który jest bezpośrednim beneficjentem takich działań, naruszałby zasady finansowania kampanii wyborczej. W szczególności prowadzenie prekampanii wyborczej nie stanowi podstawy do odrzucenia sprawozdania finansowego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie uwzględnienia wskazanych uwag w celu podjęcia prac nad koniecznymi zmianami w prawie wyborczym.

23. Ministra Sprawiedliwości (I.511.24.2014) z dnia 24 lipca 2014 r. – w sprawie przewlekłości postępowań dyscyplinarnych wobec osób wykonujących wolne zawody prawnicze.

Analiza skarg wpływających do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wykazała, że przewlekły sposób prowadzenia postępowań dyscyplinarnych wobec osób wykonujących wolne zawody prawnicze (adwokaci, radcowie prawni, notariusze) uznać należy za słabość o kluczowym znaczeniu dla sprawności oraz skuteczności tych procedur. Zjawisko to występuje na etapie postępowania prowadzonego przez rzeczników dyscyplinarnych oraz właściwy sąd dyscyplinarny. Obecna sytuacja jest niekorzystna zarówno dla pokrzywdzonego, jak i dla obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym. Postępowania wyjaśniające i dyscyplinarne są postępowaniami o charakterze represyjnym i już sam fakt ich prowadzenia rodzi dla obwinionego negatywne skutki. W wyniku przewlekłości działania organów do spraw odpowiedzialności dyscyplinarnej osoba, wobec której toczy się postępowanie, jest narażona na dolegliwości i utrudnienia w pracy zawodowej w dłuższym okresie czasu, bez formalnego orzeczenia o popełnieniu przez nią deliktu dyscyplinarnego oraz bez możliwości skorzystania ze środka przeciwdziałającego przewlekłości takiego postępowania. Z drugiej strony, w skargach osób pokrzywdzonych działaniem obwinionego w postępowaniu dyscyplinarnym, wpływających do Biura Rzecznika, dominuje pogląd, że obwiniony oraz organy dyscyplinarne posługują się obstrukcją procesową w celu doprowadzenia do przedawnienia deliktu dyscyplinarnego i uniknięcia odpowiedzialności przez obwinionych. W przekonaniu Rzecznika konieczne jest objęcie wskazanych postępowań dyscyplinarnych przepisami ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez zbędnej zwłoki. Takie rozwiązanie zapewniłoby instrument prawny przeciwdziałający przewlekłości tych postępowań, a w konsekwencji zapobiegałoby przedawnieniom deliktów dyscyplinarnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie podjęcia stosownej inicjatywy ustawodawczej w tej sprawie i poinformowanie o zajętych stanowisku.

Minister Sprawiedliwości (03.09.2014 r.) stwierdził, że objęcie ustawą o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki, także postępowań

dyscyplinarnych zawodów zaufania publicznego, budzi istotne wątpliwości. Rząd pozytywnie zaopiniował senacki projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo o adwokaturze oraz ustawy o radcach prawnych. Projektowane zmiany koncentrują się na wzmocnieniu pozycji ustrojowej rzeczników dyscyplinarnych, poprzez m.in. nadanie im statusu organu, co powinno przyczynić się do umocnienia gwarancji obiektywizmu podejmowanych przez nich działań, usprawnieniu doręczania korespondencji w postępowaniu dyscyplinarnym, uregulowaniu możliwości prowadzenia postępowania pod nieobecność obwinionego, wydłużeniu okresów przedawnienia deliktów dyscyplinarnych polegających na nadużyciu wolności słowa przy wykonywaniu zawodu. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości wprowadzenie nowych regulacji pozwoli na ograniczenie przypadków nieuzasadnionej długotrwałości postępowań dyscyplinarnych. Kwestie zawarte w wystąpieniu Rzecznika będą przedmiotem dalszych analiz wraz ze zmianami w funkcjonowaniu sądownictwa dyscyplinarnego.

24. Ministra Sprawiedliwości (I.510.40.2014) z dnia 24 lipca 2014 r. – w sprawie rejestrowania przebiegu rozprawy przez strony.

Z informacji otrzymanych we wrześniu 2013 r. przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że Rządowe Centrum Legislacji przygotowało we współpracy z Ministerstwem Sprawiedliwości projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. Projekt ten został poddany uzgodnieniom wewnątrzresortowym, jak również był opiniowany przez działającą przy Ministrze Sprawiedliwości Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego. W dniu 30 sierpnia 2013 r. projekt ustawy został skierowany do konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwróciła się o przedstawienie informacji na temat aktualnego stanu prac nad wskazaną regulacją wraz z prośbą o rozważenie ich przyspieszenia, z uwagi na niejednorodną wykładnię obowiązujących przepisów wśród osób uczestniczących w postępowaniach, co do możliwości korzystania podczas rozpraw z urządzeń rejestrujących dźwięk.

Minister Sprawiedliwości (06.08.2014 r.) poinformował, że regulacja dotycząca możliwości samodzielnego rejestrowania przebiegu rozprawy przez strony została zamieszczona w projekcie ustawy o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw. W dniu 22 lipca 2014 r. projekt ten został przyjęty przez Radę Ministrów. Ewentualne przyspieszenie prac legislacyjnych nad projektem ustawy pozostaje zatem w gestii parlamentu.

25. Prezesa Rady Ministrów (IV.7006.271.2014) z dnia 29 lipca 2014 r. – w sprawie uregulowania minimalnych odległości farm wiatrowych od zabudowy mieszkaniowej.

W ciągu ostatnich kilku lat na terenie kraju powstaje coraz więcej elektrowni wiatrowych. Rzecznik dostrzega wagę kwestii pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, jednak obowiązujące przepisy prawne nie precyzują minimalnych

odległości lokalizowania farm wiatrowych od zabudowy przeznaczonej na pobyt ludzi, dlatego istnieje ryzyko naruszania konstytucyjnych praw obywateli do ochrony zdrowia, jak i prawnej ochrony życia człowieka. Jak wynika z wielu publikacji naukowych, turbiny wiatrowe mają niewątpliwie wpływ na ludzkie zdrowie poprzez emitowanie hałasu niskiej częstotliwości, infradźwięki, efekty akustyczne i optyczne czy pulsacje. Mogą również przyczynić się do wibrowania elementów konstrukcyjnych w domach. W większości państw członkowskich UE decyzje dotyczące lokalizacji farm wiatrowych podejmowane są z uwzględnieniem minimalnych odległości dzielących tereny zabudowy mieszkaniowej od farm wiatrowych. W ocenie Rzecznika należy wprowadzić normy ochronne gwarantujące poszanowanie zdrowia ludzi mieszkających w sąsiedztwie farm wiatrowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie niezbędnych działań w kierunku kompleksowego opracowania i uporządkowania norm technicznych zapewniających należyty poziom ochrony zdrowia mieszkańców terenów przyległych do farm.

26. Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (V.565.134.2014) z dnia 29 lipca 2014 r. – w sprawie przetwarzania danych osobowych pasażerów komunikacji miejskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi pasażerów komunikacji miejskiej kwestionujących legalność gromadzenia i przetwarzania przez Zarząd Transportu Miejskiego danych osobowych przy składaniu wniosku o wydanie spersonalizowanej karty miejskiej. Pasażerowie wyrażają obawy, że ZTM może gromadzić dane o lokalizacji właścicieli kart, trasach i częstotliwości podróży, historii użycia karty itp. Jednym ze standardów demokratycznego państwa prawnego jest możliwość poruszania się w sposób anonimowy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zbadanie, czy proces przetwarzania i gromadzenia danych osobowych na potrzeby wydania i obsługi karty miejskiej jest zgodny z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych i gwarantuje ochronę prywatności obywateli przed nieuzasadnioną ingerencją.

27. Sekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (III.7045.47.2014) z dnia 31 lipca 2014 r. – w sprawie wątpliwości dotyczących przepisów rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych.

W wystąpieniu Rzecznik przedstawia wątpliwości dotyczące konstytucyjności rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych. Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy definiuje pojęcie stażu i określa bardzo ogólne zasady dotyczące tej formy aktywizacji bezrobotnych. Minister właściwy do spraw pracy został upoważniony na podstawie jednego z przepisów tej ustawy do określenia w drodze rozporządzenia szczegółowych warunków odbywania stażu, mając na uwadze konieczność zapewnienia właściwych warunków nabywania umiejętności. Upoważnienie ustawowe przekazuje do uregulowania w akcie wykonawczym kwestii

szczegółowych warunków odbywania stażu, które w ustawie uregulowane są bardzo wąsko. Można zatem rozważać kwestię zgodności z Konstytucją przepisu upoważniającego do wydania rozporządzenia jako upoważnienia o charakterze blankietowym. Poza tym przepisy rozporządzenia w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych zawierają w głównej mierze przepisy, które określają uprawnienia i obowiązki trzech podmiotów: starosty, organizatora stażu oraz bezrobotnego odbywającego staż. Normują zatem kwestie stanowiące materię ustawową. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (02.09.2014 r.) wyjaśnił, że w opinii Ministerstwa rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych warunków odbywania stażu przez bezrobotnych wypełnia jedynie upoważnienie ustawowe i nie nakłada na obywateli żadnych obowiązków ani nie przyznaje praw, które nie wynikałyby z przepisów ustawy, a tylko wtedy można postawić zarówno przepisowi upoważniającemu, jak i samemu rozporządzeniu zarzut niekonstytucyjności. Mając jednak na uwadze zastrzeżenia zgłoszone w wystąpieniu Rzecznika, poruszone kwestie zostaną przeanalizowane przy najbliższej nowelizacji ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

28. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (I.7033.42.2014) z dnia 31 lipca 2014 r. – w sprawie zasad opiniowania wniosków o przyznanie nagród nauczycielom akademickim.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące zasad opiniowania wniosków o przyznanie nauczycielom akademickim nagród ministra właściwego w sprawach szkolnictwa wyższego za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne lub organizacyjne albo za całokształt dorobku. Szczegółowe zasady postępowania w tym zakresie zawiera rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie nagród ministra dla nauczycieli akademickich, regulujące m.in. tryb opiniowania wniosków o przyznanie nagród. Zgodnie z rozporządzeniem do wniosku o nagrodę należy dołączyć trzy rekomendacje sporządzone przez naukowców zatrudnionych w podmiotach innych niż zatrudniające kandydata do nagrody. Przyjęte rozwiązanie wyłącza spośród grona osób rekomendujących kandydata do nagrody naukowców nigdzie niezatrudnionych, w tym w szczególności naukowców emerytowanych, co może stanowić przejaw dyskryminacji pośredniej ze względu na wiek. Wydaje się, że kwestionowany przepis rozporządzenia w założeniu miał zapobiegać sytuacji, w której rekomendacja jest sporządzana przez osoby pracujące w tej samej jednostce naukowej co kandydat do nagrody. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (11.08.2014 r.) poinformowała, że w obecnym stanie prawnym do wniosków o nagrody ministra za osiągnięcia naukowe, dydaktyczne, organizacyjne i za całokształt dorobku należy dołączyć m.in. trzy rekomendacje sporządzone w związku z wnioskiem o przyznanie nagrody, przez osoby posiadające stopień naukowy doktora habilitowanego, stopień doktora

habilitowanego sztuki, tytuł naukowy profesora lub tytuł profesora sztuki, zatrudnione w podmiotach innych niż zatrudniające kandydata do nagrody. Intencją takiego sformułowania przepisów był zamiar zapewnienia braku konfliktu interesów pomiędzy kandydatami do nagród a osobami sporządzającymi rekomendacje, a także gwarancja pełnej bezstronności procedury. Wszelkie zgłoszone propozycje zmian przepisów i procedur zostaną rozważone podczas prac nad ewentualną nowelizacją przepisów z zakresu przyznawania nagród ministra dla nauczycieli akademickich. Dokonywanie nowelizacji omawianego aktu prawnego w trakcie procedowania nad wnioskami o nagrody ministra złożonymi w 2014 r. nie wydaje się na tym etapie zasadne.

29. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (I.7030.3.2014) z dnia 31 lipca 2014 r. – w sprawie przejazdów ulgowych komunikacją miejską i zbiorową dla uczniów.

Rzecznik Praw Obywatelskich nadal otrzymuje skargi w sprawie braku jednoznacznych uregulowań prawnych odnośnie do przejazdów ulgowych komunikacją miejską i zbiorową dla uczniów oraz wymaganych dokumentów uprawniających do tych przejazdów. W dotychczasowej korespondencji Rzecznik otrzymała wyjaśnienia Ministra Edukacji Narodowej, z których wynika, że problem ulg w transporcie zbiorowym powinien zostać uregulowany do końca 2016 r. Jest to jednak termin dość odległy, tymczasem problem dotyczy uprawnień dla uczniów będących obywatelami polskimi, ale uczącymi się za granicą, uczniów szkół zagranicznych w Polsce, obywateli państw Unii Europejskiej, bądź będących członkami rodzin obywateli Unii Europejskiej. Rzecznik sygnalizowała także problem niejednorodnych regulacji prawa miejscowego dotyczących transportu miejskiego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie wyjaśnień.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (11.08.2014 r.) poinformowała, że dokumentem poświadczającym uprawnienie uczniów do korzystania z ulgi przy przejazdach środkami publicznego transportu zbiorowego jest legitymacja szkolna. Zapewnienie prawa do korzystania z ulg dzieciom posiadającym obywatelstwo polskie, ale uczącym się za granicą lub w szkołach zagranicznych na terenie Polski, posiadającym legitymacje szkolne w obcym języku, byłoby rozszerzeniem dotychczasowego zakresu uprawnień do ulg. Ewentualne wystąpienie z inicjatywą legislacyjną zmierzającą do rozszerzenia dotychczasowego zakresu uprawnień do ulg przejazdowych należy do ministra właściwego ds. edukacji narodowej działającego w porozumieniu z Ministrem Spraw Zagranicznych. Ustawa o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego nie obejmuje przejazdów komunikacją miejską. Ewentualne wprowadzenie ulg w komunikacji miejskiej dla uczniów posiadających obywatelstwo polskie, ale uczących się za granicą lub w szkołach zagranicznych na terenie Polski, jak również określenie sposobu dokumentowania stosownego uprawnienia, należy do wyłącznej kompetencji samorządów.

30. Ministra Spraw Wewnętrznych (III.801.1.2014) z dnia 4 sierpnia 2014 r. – w sprawie skarg dotyczących dyskryminacji kobiet przy naborze do służby w Policji.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące jednakowych testów sprawności fizycznej dla kobiet i mężczyzn w procesie rekrutacyjnym do służby w Policji, nieuwzględniających różnic biologicznych pomiędzy obiema płciami. Przepisy rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji budzą zastrzeżenia z punktu widzenia postanowień Konstytucji. W sposób nieproporcjonalny ograniczają one kandydatkom do służby w Policji prawo dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach, czego rezultatem jest naruszenie prawa do równego traktowania w zatrudnieniu. Ponadto omawiane ograniczenie, wbrew wymogom konstytucyjnym, przyjęło formę aktu wykonawczego. Uzasadnianie pozornego zrównania kryteriów sprawności fizycznej szczególną dyspozycyjnością czy specyfiką służby w Policji wywołuje także wątpliwości z punktu widzenia przepisów ustawy o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (tzw. dyskryminacja pośrednia). Zarówno w Policji, jak i w innych formacjach podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, w szczególności w Państwowej Straży Pożarnej i w Biurze Ochrony Rządu, są stanowiska, na których wymaga się od funkcjonariuszy szczególnej sprawności fizycznej. W takich przypadkach to szczególny charakter realizowanych czynności służbowych powinien determinować szczególne wymagania fizyczne, jednakowe dla obu płci. Mianowania na takie stanowiska winny zostać poprzedzone wewnętrznym egzaminem sprawności fizycznej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie i ewentualnie rozważenie możliwości nowelizacji rozporządzenia, w celu zmiany opisanego stanu rzeczy.

Minister Spraw Wewnętrznych (17.09.2014 r.) poinformował, że celem regulacji zawartych w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie postępowania kwalifikacyjnego w stosunku do kandydatów ubiegających się o przyjęcie do służby w Policji jest zabezpieczenie właściwych potrzeb kadrowych Policji, które przekładają się na ocenę przydatności kandydata do służby i są obiektywnie uzasadnione. Komenda Główna Policji dokonuje cyklicznej analizy danych dotyczących zdawalności przez kandydatów ubiegających się o przyjęcie do Policji testu sprawności fizycznej. Mając na uwadze dane statystyczne należy wskazać, że wprowadzone z dniem 1 stycznia 2014 r. zmiany w procedurze doboru do służby w Policji dotyczące testu sprawności fizycznej nie wpływają negatywnie na liczbę kandydatek uzyskujących pozytywny wynik z tego etapu postępowania kwalifikacyjnego.

31. Ministra Pracy i Polityki Społecznej, do wiadomości Pełnomocnika Rządu do Spraw Równego Traktowania (I.816.10.2014) z dnia 4 sierpnia 2014 r. – w sprawie niwelowania różnic w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn.

Prawo do równego traktowania kobiet i mężczyzn w pracy należy do naczelných zasad prawa pracy i niedyskryminacji w Unii Europejskiej. Na gruncie prawa polskiego gwarancja równego dla kobiet i mężczyzn prawa do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości zapisana jest w Konstytucji, a także

w Kodeksie pracy. Dlatego niepokojące wydają się publikowane przez Główny Urząd Statystyczny i Najwyższą Izbę Kontroli dane wskazujące, że w Polsce utrzymuje się rzeczywista nierówność ze względu na płeć w zakresie wynagrodzeń za pracę (tzw. luka płacowa). Z raportu GUS o strukturze wynagrodzeń wynika, że przeciętne wynagrodzenie mężczyzn było w 2012 r. o 20% wyższe od przeciętnego wynagrodzenia kobiet. Mężczyźni zarabiają więcej niż kobiety w większości badanych przez NIK jednostkach administracji publicznej oraz spółkach komunalnych i Skarbu Państwa. Różnica w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn sprawia, że kobiety narażone są na niższe emerytury. Z badań Eurostatu wynika, że w Polsce różnice w świadczeniach emerytalnych sięgały blisko 24% na korzyść mężczyzn. Komisja Europejska podkreśla, że ważnym elementem zaradzenia problemowi zróżnicowania wynagrodzenia jest większa przejrzystość płac. Poufność wynagrodzeń oraz brak ustawodawstwa w sprawie przejrzystości wynagrodzeń sprawiają, że trudne jest stwierdzenie nierówności w wynagrodzeniach za taką samą pracę lub pracę o jednakowej wartości między mężczyznami i kobietami, które mogą nie być świadome potencjalnej dyskryminacji. Obecnie brak jest powszechnej świadomości i wiedzy dotyczącej koncepcji równej płacy za pracę tej samej wartości, a modyfikacja systemów wynagrodzeń jest nie tylko zależna od dostępnej wiedzy na temat systemów wartościowania zadań, ale i nastawienia pracodawców, związków zawodowych i innych pracowników. W wielu krajach przepisy zobowiązują pracodawców do wprowadzenia systemów klasyfikacji i wartościowania stanowisk, bądź monitorowania wysokości płac oraz publikacji sprawozdań dotyczących wynagrodzeń. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie informacji o działaniach podjętych w celu promowania zasady jednakowego wynagradzania kobiet i mężczyzn za jednakową pracę lub pracę o jednakowej wartości, a także czy rozważana jest inicjatywa legislacyjna wprowadzająca do prawa pracy obowiązek transparentności wynagrodzeń w pierwszej kolejności w stosunku do przedsiębiorców realizujących zamówienia publiczne.

32. Ministra Spraw Wewnętrznych (L.534.27.2014) z dnia 5 sierpnia 2014 r. – w sprawie procedury transkrypcji zagranicznego aktu stanu cywilnego w polskim urzędzie stanu cywilnego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi od polskich obywateli mieszkających za granicą dotyczące problemu, jaki napotykają w trakcie wpisania swoich imion i nazwisk zawartych w zagranicznych aktach stanu cywilnego do polskich ksiąg stanu cywilnego, z uwagi na polskie znaki diakrytyczne. Obywatel chcący dokonać w polskim akcie stanu cywilnego, sporządzonym na podstawie aktu zagranicznego, uzupełnienia polegającego na uwzględnieniu w swoim imieniu lub nazwisku polskich znaków diakrytycznych, zmuszony jest do występowania na drodze sądową przewidzianą w przepisach ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego. Obowiązująca procedura odbierana jest przez skarżących jako nadmiernie uciążliwa. Transkrypcja, czyli umiejscowienie zagranicznego aktu stanu cywilnego w urzędzie stanu cywilnego w Polsce, o której mowa w ustawie Prawo o aktach stanu cywilnego,

polega na odwzorowaniu treści zagranicznego aktu stanu cywilnego, co oznacza wierne i literalne przepisanie treści tego aktu. Co do zasady przyjmuje się więc, że niedopuszczalna jest jakakolwiek modyfikacja treści zagranicznego aktu stanu cywilnego. Kwestia ta budzi wątpliwości interpretacyjne w orzecznictwie, co w ocenie Rzecznika nie sprzyja budowaniu zaufania obywateli do państwa prawa funkcjonującego w oparciu o jasne i zrozumiałe normy prawne. Rzecznik w pełni popiera postulat Ministerstwa Spraw Zagranicznych wprowadzenia do Prawa o aktach stanu cywilnego możliwości polegającej na uzupełnianiu imion i nazwisk w aktach stanu cywilnego sporządzonych na podstawie umiejscawianych aktów zagranicznych o polskie znaki diakrytyczne, nieuwzględnionych w zagranicznych aktach stanu cywilnego, bez konieczności wkraczania obywateli na drogę postępowania sądowego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Spraw Wewnętrznych (27.08.2014 r.) poinformował, że obecne utrudnienia dla polskich obywateli związane z przekształcaniem danych w zagranicznych dokumentach i koniecznością występowania na drogę sądową o sprostowanie aktu stanu cywilnego, nie będą mieć miejsca. W projekcie ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, będącym przedmiotem prac parlamentarnych, wprowadzone zostały regulacje uprawniające obywateli polskich do złożenia wniosku o dostosowanie pisowni zawartych w zagranicznych dokumentach danych ich dotyczących do reguł pisowni polskiej. Skorzystanie z tego rozwiązania będzie możliwe w momencie składania wniosków o rejestrację zdarzenia, które miało miejsce za granicą i nie zostało tam zarejestrowane, wniosków o transkrypcję zagranicznego dokumentu stanu cywilnego oraz wniosków o odtworzenie treści zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. Ponadto złożenie wniosku o dostosowanie pisowni będzie dotyczyło obywateli polskich, którzy posługują się również aktami stanu cywilnego sporządzonymi w Polsce. Osobom, dla których został sporządzony polski akt stanu cywilnego, zapewnia się, że w przypadku dokonania rejestracji zdarzeń mających miejsce za granicą, w dotyczących ich aktach stanu cywilnego będzie jednolita pisownia danych osobowych. Zakłada się, że nowe przepisy wejdą w życie z dniem 1 stycznia 2015 r. Projektowane regulacje uwzględniają popierany przez Rzecznika Praw Obywatelskich postulat Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Nowe regulacje prawne umożliwią ponadto dostosowanie pisowni w każdym trybie, nie tylko transkrypcji, w którym następuje rejestracja zdarzeń mających miejsce za granicą.

33. Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania (I.602.2.2014) z dnia 7 sierpnia 2014 r. – w sprawie udziału kobiet w życiu politycznym.

W swoim wystąpieniu Rzecznik zwraca uwagę, że pomimo zbliżającego się terminu wyborów samorządowych, brak jest w przestrzeni publicznej i mediach akcji informacyjnych o nowych rozwiązaniach w zakresie prawa wyborczego, w szczególności dotyczących problematyki równości płci. Jest to jeden z czynników, który w sposób negatywny wpływa na niewielki udział kobiet w polskim życiu politycznym. Kodeks wyborczy z 2011 roku po raz pierwszy zostanie wykorzystany

w wyborach samorządowych, dlatego tak ważne jest, aby w pełni i rzetelnie informować obywateli o przysługujących im uprawnieniach, i to zarówno w zakresie czynnego, jak i biernego prawa wyborczego. Na potrzebę zaplanowania i podjęcia rozbudowanych działań o charakterze informacyjnym Rzecznik wskazywała już w poprzednim wystąpieniu do Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania z dnia 17 stycznia 2014 r. Jednak uzyskana wówczas odpowiedź nie była w pełni satysfakcjonująca. Dlatego Rzecznik ponownie postuluje pilne podjęcie działań edukacyjnych i informacyjnych w tym zakresie. Ponadto niezbędne jest stałe monitorowanie problematyki równości płci w procesie wyborczym, również w kontekście funkcjonowania mechanizmów prawnych pozwalających na skuteczniejsze, rzeczywiste zagwarantowanie zasady równości płci i zwiększenie zaangażowania kobiet w proces wyborczy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie podjęcia działań legislacyjnych odnoszących się do problematyki korzystania przez kobiety z biernego prawa wyborczego i poinformowanie o planowanej aktywności w tym zakresie, a także powiadomienie o planowanych działaniach edukacyjnych i informacyjnych mających na celu przeciwdziałanie zjawisku niewystarczającej reprezentacji kobiet w sferze publicznej.

Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania (09.09.2014 r.) przedstawiła informacje o podejmowanych lub planowanych działaniach w kwestii udziału kobiet w procesie decyzyjnym. Pełnomocnik Rządu podejmuje współpracę z organizacjami pozarządowymi, które działają na rzecz zwiększenia udziału kobiet we władzach samorządowych oraz parlamentarnych. We wrześniu planowana jest konferencja organizowana we współpracy z organizacjami pozarządowymi, dotycząca udziału kobiet w wyborach samorządowych. W ramach współpracy z Kongresem Kobiet Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania uczestniczy w regularnie organizowanych Regionalnych Kongresach Kobiet, których stałym elementem jest podejmowanie działań edukacyjnych zmierzających do zwiększenia udziału kobiet we władzach samorządowych oraz parlamentarnych.

W związku ze zbliżającymi się wyborami parlamentarnymi Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania planuje przeprowadzenie działań na rzecz zwiększenia udziału kobiet w procesie podejmowania decyzji. Prowadzi także działania lobbingsowe na rzecz przyjęcia ustawowych rozwiązań dotyczących wprowadzenia tzw. mechanizmu suwakowego na listach wyborczych, które są obecnie przedmiotem prac Sejmu RP. Pełnomocnik Rządu ds. Równego Traktowania zwróciła się również do szefów partii politycznych o podejmowanie działań zmierzających do zrównoważonego udziału kobiet i mężczyzn w procesie wyborczym, w tym działań edukacyjnych oraz informacyjnych.

34. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (I.816.5.2014) z dnia 7 sierpnia 2014 r.
– w sprawie zjawiska przemocy wobec kobiet.

W Polsce trwają prace nad ratyfikacją Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej. Zobowiązuje ona do przyjęcia i wdrożenia krajowej polityki mającej na celu zapobieganie i zwalczanie

wszelkich form przemocy ze względu na płeć. W projekcie ustawy ratyfikującej Konwencję wskazano na Krajowy Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz rządowy program ograniczania przestępczości „Razem bezpieczniej”, a także na Zespół Monitorujący ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie jako elementy polityki przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz innym formom przemocy, mające czynić zadość temu zobowiązaniu. Dotyczą one jedynie przemocy domowej. W ocenie Rzecznika powinny zostać podjęte dalsze działania programowe m.in. dotyczące zapobiegania i zwalczania przemocy w sferze zawodowej, publicznej i w internecie. Rządowy projekt ustawy ratyfikującej Konwencję przewiduje nowelizację ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w celu poszerzenia definicji przemocy w rodzinie, aby obejmowała również przemoc ekonomiczną oraz przemoc w relacjach osób niepozostających w stałym związku lub małżeństwie i niemieszkających razem. Niestety, w dalszym ciągu nie przewiduje się szczególnych prawnych środków i działań w przypadku przemocy np. na uczelniach, w szkołach, w sporcie, w sytuacjach nie dotyczących stosunku pracy, w których dochodzi do mobbingu czy molestowania, a także w domach pomocy społecznej i innych instytucjach opiekuńczo-rehabilitacyjno-leczniczych. W opinii Rzecznika należy także podjąć działania w celu wzmocnienia efektywności stosowania środków umożliwiających izolację sprawcy od ofiary, w szczególności w postaci nakazu opuszczenia lokalu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz udzielenie informacji, na jakim etapie znajdują się prace nad nowelizacją ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (08.09.2014 r.) stwierdziła, że w ocenie Ministerstwa w wielu aspektach system przeciwdziałania przemocy w rodzinie funkcjonujący w Polsce odpowiada założeniom Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej.

Zespół Monitorujący do Spraw Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie rozpoczął na przełomie 2013 i 2014 r. prace nad zmianami do ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Zmiany dotyczą nowej definicji przemocy w rodzinie uwzględniającej przemoc ekonomiczną oraz zabezpieczenia relacji osób, które nie są już w stałym związku lub małżeństwie i nie mieszkają razem, a mimo to nadal dochodzi pomiędzy nimi do aktów przemocy. Planuje się, że prace legislacyjne nad zmianami do ustawy rozpoczną się w 2015 r. Ostateczny kształt przepisów zależeć będzie jednak od prac w Parlamencie.

W związku z wejściem w życie Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na lata 2014–2020 dane statystyczne zbierane w ramach sprawozdania będą uwzględniały kryterium płci, co czyni zadość obowiązkowi wynikającemu z Konwencji. Krajowy Program zawiera działanie dotyczące przeprowadzenia co dwa lata diagnozy zjawiska przemocy w rodzinie. W ramach tych badań będzie możliwe diagnozowanie wszystkich form przemocy w rodzinie oraz wszystkich ofiar przemocy określonych w Konwencji. Minister Pracy i Polityki Społecznej zobowiązany jest do wydania co dwa lata „Wytycznych do prowadzenia szkoleń w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie”. W Wytycznych będzie możliwe rozszerzenie

tematyki szkoleń o tematykę wskazaną w Konwencji. W związku z powyższym to działanie będzie także realizowane zgodnie z zapisami Konwencji.

Natomiast w kwestii wzmocnienia efektywności stosowania środków umożliwiających izolację sprawcy od ofiary, w szczególności w postaci nakazu opuszczenia lokalu, właściwym do udzielenia odpowiedzi jest Ministerstwo Sprawiedliwości.

35. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego (I.7036.49.2014) z dnia 8 sierpnia 2014 r. – w sprawie dostępu do nauki w szkołach artystycznych dla dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Rzecznik otrzymuje skargi dotyczące treści pisma Dyrektora Centrum Edukacji Artystycznej przesłanego do dyrektorów szkół artystycznych prowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, realizujących kształcenie ogólne. Jak wynika z treści pisma, realizacja kształcenia specjalnego możliwa jest jedynie w szkołach specjalnych bądź integracyjnych, a nie w szkołach artystycznych. Argumentacja zaprezentowana w piśmie wskazuje na brak zrozumienia zarówno orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego i indywidualnego, jak i sytuacji uzdolnionych artystycznie dzieci i młodzieży z różnego rodzaju dysfunkcjami. Wnioski i zalecenia zaprezentowane w piśmie wydają się sprzeczne nie tylko z normami wynikającymi z Konstytucji oraz treścią przepisów prawa oświatowego, ale także z ratyfikowaną przez Polskę Konwencją o prawach osób niepełnosprawnych. Konstytucyjna zasada równości wobec prawa nakłada na organy państwa obowiązek jednakowego traktowania każdego ucznia posiadającego stosowne orzeczenie. Każda szkoła realizująca podstawę programową kształcenia ogólnego jest obowiązana do realizacji zaleceń zawartych w takich orzeczeniach. Jednocześnie wyrażony w Konstytucji zakaz dyskryminacji jest gwarancją edukacji dzieci i młodzieży z dysfunkcjami w szkołach artystycznych realizujących program kształcenia ogólnego na równi z ich pełnosprawnymi rówieśnikami. Normy konstytucyjne gwarantujące każdemu prawo do nauki odnoszą się do wszystkich obywateli, a więc także do osób z niepełnosprawnościami. Żaden przepis powszechnie obowiązującego prawa nie ogranicza dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami w możliwości korzystania z kształcenia w szkołach artystycznych ze względu na jakikolwiek rodzaj niepełnosprawności. Natomiast zgodnie z postanowieniami Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, nie powinien istnieć oddzielny system edukacji osób z niepełnosprawnościami, a jedynie dodatkowe formy wspomagania w ramach powszechnego systemu edukacji. W ocenie Rzecznika do dyrektorów szkół artystycznych prowadzonych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego powinna dotrzeć, jeszcze przed rozpoczęciem nowego roku szkolnego, pisemna informacja o uprawnieniach dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi oraz związanych z tymi uprawnieniami obowiązkach szkół artystycznych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań w celu wyjaśnienia przedmiotowej sprawy.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (29.09.2014 r.) zapewniła, że resort kultury i dziedzictwa narodowego przywiązuje ogromną wagę do zapewnienia osobom niepełnosprawnym równych szans w korzystaniu z dóbr kultury i sztuki oraz oferty instytucji kultury, a także szkół i uczelni artystycznych. Dzieci i młodzież z różnymi niepełnosprawnościami podejmują naukę w szkołach artystycznych i niejednokrotnie osiągają duże sukcesy. Obecnie w ogólnokształcących szkołach artystycznych kształci się ponad 100 uczniów z orzeczeniem o potrzebie kształcenia indywidualnego. W szkołach artystycznych będą realizowane na wniosek rodziców wskazania zawarte w orzeczeniach o konieczności prowadzenia kształcenia specjalnego. Szkoły, które w związku z tym ponoszą dodatkowe koszty, podobnie jak w przypadku konieczności kształcenia indywidualnego, mogą zwracać się do Centrum Edukacji Artystycznej o przyznanie dodatkowych środków finansowych. Jednocześnie Minister wyraziła przekonanie, iż skierowane do dyrektorów szkół artystycznych pismo dyrektora Centrum Edukacji Artystycznych zostało przygotowane z troską o zapewnienie niepełnosprawnym uczniom jak najlepszych dla nich możliwości rozwoju. Biorąc jednak pod uwagę wątpliwości przedstawione w wystąpieniu Rzecznika, do adresatów pisma zostanie skierowane wyjaśnienie stanowiska resortu dotyczące możliwości kształcenia w szkołach artystycznych osób niepełnosprawnych.

36. Ministra Sprawiedliwości (I.514.8.2014) z dnia 11 sierpnia 2014 r. – w sprawie wstrzymania przez Ministra Sprawiedliwości wydawania decyzji o powołaniu na stanowisko notariusza.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są liczne skargi od kandydatów na stanowisko notariusza dotyczące negatywnych dla nich konsekwencji wynikających z odroczenia przez Ministra Sprawiedliwości wydawania decyzji w przedmiocie powołania na stanowisko notariusza i wyznaczenia siedziby kancelarii do dnia 15 października tj. do czasu rozstrzygnięcia przez Naczelny Sąd Administracyjny w drodze uchwały, czy na podstawie przepisów ustawy – Prawo o notariacie oraz Kodeksu postępowania administracyjnego, izbie notarialnej przysługuje status strony w postępowaniu administracyjnym w sprawach w przedmiocie powołania lub odwołania notariusza. Zdaniem Rzecznika odroczenie wydania decyzji o powołaniu na stanowisko notariusza i wyznaczenia siedziby kancelarii do czasu podjęcia przez NSA uchwały powoduje dotkliwe następstwa finansowe dla kandydatów na stanowisko notariusza. Skarżący wskazują, że w związku ze złożeniem wniosku o nominację na stanowisko notariusza byli zobligowani jednocześnie do wyznaczenia siedziby swej kancelarii. W związku z tym, od momentu złożenia wniosku ponoszą opłaty za czynsz, a jednocześnie ich prawo do wykonywania zawodu notariusza jest „zawieszane”. Z uwagi na restrykcje dotyczące wykonywania przez przyszłych notariuszy zajęć odmiennych niż praca na stanowisku notariusza, zastępcy notarialnego czy pełnienia przez nich obowiązków pracownika naukowo-dydaktycznego, osoby te mają bardzo ograniczone możliwości alternatywnego sposobu zarobkowania. Brak decyzji Ministra Sprawiedliwości o powołaniu na stanowisko notariusza i wyznaczenia siedziby kancelarii w określonym terminie wywoła wobec niektórych kandydatów na

notariuszy jeszcze bardziej dotkliwe konsekwencje w postaci cofnięcia decyzji o przyznaniu dotacji na rozpoczęcie działalności kancelarii notarialnej lub obowiązku zwrotu już przyznanej kwoty wraz z odsetkami. Dla wielu z tych osób oznacza to w praktyce zamknięcie drogi do rozpoczęcia działalności zawodowej z uwagi na brak własnych środków finansowych koniecznych do założenia kancelarii notarialnej. Obecna sytuacja wywołuje stan niepewności prawnej u osób ubiegających się o wykonywanie zawodu notariusza, co pozostaje w sprzeczności z zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Jednostka powinna mieć pewność nie tylko co do sposobu rozumienia przez organy władzy publicznej konkretnych przepisów, ale także co do trwałości dokonanych na tej podstawie rozstrzygnięć indywidualnych. W opisanej sytuacji warunki te nie zostały zachowane. Wszelkie negatywne skutki związane z zaistniałą sytuacją zostały przerzucone przez organy państwa na osoby oczekujące na nominację na stanowisko notariusza. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o zajętych w sprawie stanowisku.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (05.09.2014 r.) wyjaśnił, że rozbieżne orzecznictwo NSA co do statusu izby notarialnej jako strony w postępowaniu o powołanie lub odwołanie notariusza negatywnie wpływa na sytuację prawną i faktyczną osób kandydujących i dopuszczonych do wykonywania zawodu notariusza na podstawie ostatecznej decyzji Ministra Sprawiedliwości. W aktualnej sytuacji faktycznej i prawnej dotyczącej prowadzonych postępowań o powołanie na stanowisko notariusza, przedłużenie terminu załatwienia sprawy stało się koniecznością. Wymagała tego dbałość o pewność wydawanych przez Ministra Sprawiedliwości ostatecznych decyzji o powołaniu na stanowisko notariusza, a w konsekwencji również pewność obrotu. Zjawiskiem wysoce niepożądanym byłaby bowiem sytuacja, w której na skutek orzeczeń sądów administracyjnych uchylających decyzje Ministra Sprawiedliwości z powodów formalnych (brak udziału izby notarialnej w postępowaniu w charakterze strony), mimo uruchomienia kancelarii notarialnej, osoba uprzednio powołana na stanowisko notariusza utraci swój status, a w związku z tym będzie musiała zwrócić pieczęć urzędową i nie będzie mogła dokonywać czynności notarialnych. Minister Sprawiedliwości zwrócił się do Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego z prośbą o przyspieszenie terminu wyznaczenia posiedzenia w sprawie statusu izby notarialnej jako strony w postępowaniu o powołanie lub odwołanie notariusza. Termin posiedzenia został wyznaczony na dzień 22 września 2014 r.

37. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.520.3.2014) z dnia 12 sierpnia 2014 r. – w sprawie zakresu danych zamieszczanych w wyciągach z centralnego rejestru rzeczoznawców majątkowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje, że mimo zapowiedzi, nie zostały zmienione przepisy ustawy o gospodarce nieruchomościami dotyczące zamieszczania oraz publikowania danych zawartych w centralnych rejestrach rzeczoznawców majątkowych, pośredników w obrocie nieruchomościami oraz zarządców nieruchomości. Minister Infrastruktury uznał za zasadną nowelizację ustawy

o gospodarce nieruchomościami obejmującą rezygnację z publikowania informacji na temat wykształcenia osoby uprawnionej oraz zamieszczenie w wyciągu adresu prowadzonej działalności gospodarczej zamiast dotychczasowego adresu zamieszkania. Niestety, brzmienie regulacji w zakresie publikowania adresu zamieszkania oraz wykształcenia rzeczoznawcy majątkowego pozostało w zasadzie niezmienione. Rzecznik Praw Obywatelskich, wyrażając zaniepokojenie brakiem nowelizacji przepisów w postulowanym zakresie, prosi o poinformowanie o aktualnym stanie prac legislacyjnych związanych ze zmianą wskazanej regulacji.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (15.09.2014 r.) wyjaśnił, że kwestia niepublikowania informacji o wykształceniu rzeczoznawcy majątkowego nie uzyskała akceptacji w trakcie uzgodnień z resortem sprawiedliwości dotyczących projektu ustawy o gospodarce nieruchomościami. Natomiast propozycja zamieszczenia w rejestrze wyłącznie informacji o adresie prowadzonej działalności zawodowej, o ile taki adres rzeczoznawca posiada, albo o adresie zamieszkania i adresie do korespondencji została zawarta w projekcie ustawy przesłanym do Sejmu. W trakcie prac legislacyjnych w komisji sejmowej powrócono do dotychczas obowiązującego brzmienia przepisu ustawy tj. do adresu zamieszkania.

Przy najbliższej nowelizacji przepisów ustawy o gospodarce nieruchomościami w zakresie zasad wykonywania zawodu rzeczoznawcy majątkowego, Ministerstwo wystąpi z propozycją zmiany, obejmującą rezygnację z zamieszczania w wyciągach z centralnego rejestru rzeczoznawców majątkowych informacji o wykształceniu osoby uprawnionej oraz zamieszczania w centralnym rejestrze informacji o adresie prowadzonej działalności zawodowej, zamiast adresu zamieszkania.

38. Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej (III.7044.54.2014) z dnia 12 sierpnia 2014 r. – w sprawie kontroli przestrzegania praw obywatelskich funkcjonariuszy Państwowej Straży Pożarnej w wybranych komendach PSP.

W trakcie wizytacji jednostek Państwowej Straży Pożarnej przeprowadzonej przez przedstawiciela Rzecznika Praw Obywatelskich funkcjonariusze poruszyli problem braku odpowiedniej ilości etatów, prowadzący do naruszenia przepisów rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji dotyczących zakazu pełnienia dyżuru domowego więcej niż cztery razy w miesiącu. W rozmowach z przedstawicielem Rzecznika Praw Obywatelskich zwracano uwagę na niesprawiedliwą wysokość rekompensaty pieniężnej za czas normatywnie przepracowany. Przyjęte rozwiązanie nie uwzględnia zróżnicowanego uposażenia funkcjonariuszy. Pieniądze na dodatki służbowe są dzielone w sposób nierównomierny na poszczególne komendy wojewódzkie Państwowej Straży Pożarnej. Brak jest także środków na dodatki motywacyjne. Funkcjonariusze z systemu ośmiogodzinnego podnieśli kwestię dni wolnych od służby w zakresie świąt państwowych przypadających w dzień wolny. Ich zdaniem powinni mieć wolne jak pracownicy, których sytuację reguluje Kodeks pracy. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej (12.09.2014 r.) wyjaśnił, że zwiększenie liczby etatów – co przekłada się na poprawę wskaźnika procentowego zatrudnienia – jest uzależnione od przyznaných dodatkowych środków budżetowych. Państwowa Straż Pożarna jako jednostka budżetowa nie ma możliwości swobodnego kształtowania wysokości środków na uposażenia, w konsekwencji na liczbę etatów. Uchwalana przez Sejm RP ustawa budżetowa corocznie określa wysokość środków dla Państwowej Straży Pożarnej. Działania Komendanta Głównego Państwowej Straży Pożarnej, ze względu na uwarunkowania formalno-prawne, mają jedynie charakter wspierający. Przypadki pełnienia dyżuru domowego w liczbie większej niż 4 razy w miesiącu co do zasady nie powinny mieć miejsca, jednak w realiach funkcjonowania formacji incydentalne przypadki większego angażowania poszczególnych strażaków w potrzeby służby mogą zaistnieć. Problem zostanie przedstawiony podczas odpraw służbowych i narad z udziałem kadry kierowniczej jednostek organizacyjnych PSP pod kątem wypracowania rozwiązań zapewniających możliwość zoptymalizowania procesu planowania dyżurów domowych strażaków. Należy jednak podkreślić, że postulowane przez kontrolerów rozwiązanie, jakim jest zwiększenie liczby etatów w jednostkach PSP, jako bezpośrednio powiązane z ustalonym budżetem rocznym na utrzymanie formacji, jest zależne od decyzji właściwych w tej dziedzinie organów państwa. Ewentualne podjęcie prac w zakresie zwiększenia wysokości rekompensaty pieniężnej możliwe jest w przypadku zagwarantowania w budżecie państwa dodatkowych środków na ten cel. Po wejściu w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 2 października 2012 r. (sygn. akt K 27/11) w Komendzie Głównej PSP przygotowano projekt nowelizacji rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie pełnienia służby przez strażaków Państwowej Straży Pożarnej, uwzględniający obniżenie wymiaru czasu służby strażaków o 8 godzin za każde święto występujące w okresie rozliczeniowym i przypadające w sobotę. Z uwagi na negatywne stanowisko Ministerstwa Spraw Wewnętrznych projektowi nie został nadany dalszy bieg. Obniżenie czasu służby o 8 godzin, gdy w okresie rozliczeniowym dzień świąteczny wystąpi w sobotę, związane będzie z koniecznością zabezpieczenia dodatkowych środków finansowych na rekompensaty pieniężne, które nie znajdują pokrycia w budżecie Państwowej Straży Pożarnej.

39. Ministra Administracji i Cyfryzacji (V.816.52.2014) z dnia 13 sierpnia 2014 r. – w sprawie sytuacji mniejszości romskiej w Polsce.

W ostatnich latach nastąpiły pozytywne zmiany w sytuacji społeczności romskiej, w głównej mierze dzięki środkom pochodzącym z rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce. Z drugiej strony część problemów, z jakimi styka się ta społeczność od wielu lat pozostaje nierozwiązana. Romowie, zwłaszcza należący do grupy Bergitka Roma, nadal egzystują na marginesie życia społecznego i bez realnych możliwości poprawy swej sytuacji. Potwierdziły to wizytacje przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w październiku 2013 r. na terenie osiedli romskich w województwie małopolskim. Warunki panujące na terenie

większości wizytowanych osiedli są bardzo złe. Jednostki samorządu terytorialnego nie są w stanie samodzielnie i we własnym zakresie rozwiązać problemu poprawy warunków bytowych społeczności romskiej, zamieszkującej na ich terenie. Skutecznym rozwiązaniem może okazać się stworzenie osobnego, kompleksowego programu, niezależnego od Programu na rzecz społeczności romskiej, którego celem byłoby zaplanowanie i sfinansowanie procesu poprawy warunków mieszkaniowo-bytowych na osiedlach romskich na terenie całej Polski. Sytuację Romów pogarsza skrajne ubóstwo, spowodowane brakiem stałych źródeł dochodu, niski poziom wykształcenia oraz związany z tym brak kwalifikacji zawodowych umożliwiających konkurencję na rynku pracy. Pożądane są zatem wszelkie działania aktywizacyjne, począwszy od spotkań informacyjnych, szkoleń czy staży zawodowych po aktywne wsparcie w poszukiwaniu ofert zatrudnienia. Kluczowe jest także zapewnienie dzieciom narodowości romskiej równego dostępu do edukacji. Problemem w relacjach między Romami a władzami samorządowymi czy pracownikami urzędów gmin pozostaje ustne składanie wniosków, a także ustne udzielanie odpowiedzi przez urzędników gminnych, co powoduje, że w przypadku skargi na sposób załatwienia sprawy brak jest możliwości zbadania zasadności stawianych zarzutów. Sytuacjom takim zapobiegałoby sukcesywne zwiększanie wiedzy Romów na temat przysługujących im praw. Doraźnym rozwiązaniem byłoby natomiast upowszechnienie instytucji asystenta socjalnego, który pośredniczyłby w kontaktach pomiędzy Romami, zainteresowanymi załatwieniem swojej sprawy w urzędzie, a lokalną administracją. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska wobec wniosków i rekomendacji zawartych w raporcie RPO z przeprowadzonych wizytacji.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (09.09.2014 r.) poinformował, że resortowi znany jest problem złej sytuacji mieszkaniowej Romów w osiedlach wymienionych w przekazanym raporcie. W ocenie Ministerstwa stan opisany w raporcie nie jest typowy dla sytuacji mieszkaniowej Romów w Polsce. „Program integracji społeczności romskiej w Polsce na lata 2014–2020” w całości realizuje sugestie zawarte w raporcie. Nie wydaje się jednak, aby w obecnej sytuacji budżetowej możliwe było stworzenie odrębnego programu mieszkaniowego dla społeczności romskiej. Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji wystąpi do Ministra Finansów z prośbą o zwiększenie od 2016 r. kwoty rezerwy celowej na pomoc dla społeczności romskiej z przeznaczeniem na zadania remontowe i inwestycyjne.

40. Ministra Finansów (III.7060.88.2014) z dnia 18 sierpnia 2014 r. – w sprawie prac nad wykonaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego przepisów nieprzewidujących przedawnienia należności zabezpieczonych hipoteką lub zastawem.

Na tle jednej ze skarg skierowanych do Rzecznika pojawił się problem konstytucyjności przepisu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym przedawnieniu nie ulegają należności z tytułu składek zabezpieczone hipoteką lub zastawem, jednakże po upływie terminu przedawnienia należności te mogą być egzekwowane tylko z przedmiotu hipoteki lub zastawu do wysokości

zaległych składek i odsetek za zwłokę liczonych do dnia przedawnienia. Treść tego przepisu jest zbieżna z obowiązującym do końca 2002 r. przepisem ustawy – Ordynacja podatkowa, który został uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją. Obecnie obowiązujący odpowiednik tego przepisu również budzi wątpliwości i wymaga pilnej interwencji ustawodawcy. W opinii Rzecznika przepis ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych z tych samych względów wymaga stosownych zmian. Minister Pracy i Polityki Społecznej poinformował Rzecznika, że w wyniku konsultacji z Ministrem Finansów ustalono, że zmiany dotyczące zobowiązań podatkowych w ustawie – Ordynacja podatkowa powinny być spójne ze zmianami w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych i optymalnym rozwiązaniem byłoby wprowadzenie ich w jednym akcie prawnym. Prace legislacyjne w kierunku realizacji wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie SK 40/12 miały być prowadzone przez Ministerstwo Finansów. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przekazanie informacji o stanie prac legislacyjnych i wyjaśnienie, czy projektowane zmiany dotyczyć będą również przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Minister Finansów (15.09.2014 r.) wyjaśnił, że przygotował pakiet rozwiązań wykonujących wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 października 2013 r., sygn. akt SK 40/12, włączony do projektu ustawy o zmianie ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw. W przedmiotowym projekcie ustawy, oprócz zmian w ustawie – Ordynacja podatkowa implementujących wyrok Trybunału Konstytucyjnego, wprowadzono również podobne zmiany w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych. Projekt ustawy został skierowany w dniu 10 września 2014 r. do rozpatrzenia przez Komitet do spraw Europejskich oraz Komitet Rady Ministrów do spraw Cyfryzacji.

41. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (II.517.1418.2014) z dnia 21 sierpnia 2014 r. – w sprawie zasad postępowania z korespondencją na nośnikach elektronicznych otrzymywaną przez skazanych i tymczasowo aresztowanych od obrońców i pełnomocników.

Coraz częściej osadzeni otrzymują od różnych podmiotów informacje na nośnikach elektronicznych. Administracja więzienna nie wypracowała jeszcze właściwych, gwarantujących poszanowanie praw osadzonych, a jednocześnie zapewniających respektowanie porządku i bezpieczeństwa w jednostce penitencjarnej, zasad postępowania z korespondencją otrzymywaną w tej formie od obrońców lub pełnomocników będących adwokatami lub radcami prawnymi.

Zgodnie z przepisami Kodeksu karnego wykonawczego, korespondencja skazanego pozbawionego wolności z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym nie podlega cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinna być niezwłocznie przekazywana do adresata. Te same zasady dotyczą korespondencji tymczasowo aresztowanego. Przesyłka z korespondencją od obrońcy lub pełnomocnika nie może zostać otwarta przez administrację jednostki, dlatego nie ma ona wiedzy, czy w przesyłce znajduje się korespondencja na nośniku elektronicznym.

Osadzony nie ma obowiązku powiadomienia administracji o otrzymaniu tego rodzaju korespondencji. Jednocześnie Kodeks karny wykonawczy określa, jakie przedmioty skazany (tymczasowo aresztowany) może posiadać w celi. Do przedmiotów tych należą m.in. dokumenty związane z postępowaniem, którego uczestnikiem jest skazany (tymczasowo aresztowany), a zgodnie z kodeksową definicją dokumentu, może to być także zapisany nośnik informacji.

Ze skarg kierowanych do Rzecznika wynika, że w przypadku znalezienia nośnika pamięci podczas kontroli w celi mieszkalnej, nawet jeśli osadzony oświadczył, że jest to korespondencja od obrońcy lub pełnomocnika, nośnik był przekazywany do depozytu jako przedmiot, na którego posiadanie osadzony nie miał zgody. Osadzonemu wymierzana była kara dyscyplinarna za posiadanie przedmiotu niedozwolonego. Takie działanie jest niezgodne z prawem, ponieważ nie doszło do popełnienia przewinienia dyscyplinarnego. W praktyce na przekazanie osadzonemu informacji w formie nośnika pamięci należy wcześniej uzyskać zgodę dyrektora jednostki penitencjarnej, mimo iż obowiązek ten nie ma umocowania w obowiązujących przepisach. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie wypracowania jednolitych i zgodnych z prawem zasad postępowania z przedmiotową korespondencją.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (23.09.2014 r.) podzielił pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich, iż przepisy Kodeksu karnego wykonawczego nie wyróżniają formy (papierowa czy elektroniczna) przekazania w korespondencji informacji związanych z toczącym się postępowaniem karnym. Przesyłki listowe przekazywane osobom pozbawionym wolności przez pełnomocników, obrońców w toczących się przeciwko nim postępowaniach karnych, nie podlegają cenzurze, nadzorowi oraz zatrzymaniu i powinny być bezzwłocznie przekazywane do adresata, zgodnie z dyspozycją. W przypadku zgłoszenia przez osadzonego faktu otrzymania nośnika elektronicznego w korespondencji z obrońcą czy też pełnomocnikiem lub ujawnienia takiego nośnika podczas realizacji przez funkcjonariuszy kontroli osobistej lub kontroli celi powinno stosować się procedury wynikające z przepisów Kodeksu postępowania karnego. Oznacza to, że organ dokonujący przeszukania lub żądający wydania rzeczy pozostawia dokumenty bez zapoznawania się z ich treścią, jeżeli obejmują one okoliczności związane z wykonywaniem funkcji obrońcy. Jeżeli jednak oświadczenie osoby niebędącej obrońcą budzi wątpliwości, organ dokonujący czynności przekazuje te dokumenty sądowi, który po zapoznaniu się z dokumentami zwraca je w całości lub w części osobie, od której je zabrano, albo wydaje postanowienie o ich zatrzymaniu dla celów postępowania. Wypracowanie optymalnych rozwiązań, w szczególności w odniesieniu do osób tymczasowo aresztowanych, wiąże się również z koniecznością zainicjowania działań legislacyjnych zmierzających do zmiany przepisów Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie możliwości posiadania oraz zasad użytkowania urządzeń technicznych służących do rejestrowania i odtwarzania informacji oraz sprzętu komputerowego przez osadzonych. Zagadnienie przedstawione w wystąpieniu Rzecznika będzie monitorowane w zakresie podnoszonej przez osadzonych problematyki skargowej.

42. Ministra Gospodarki (BPK.7105.2.2014) z dnia 26 sierpnia 2014 r. – w sprawie braku regulacji prawnych w zakresie parametrów jakościowych węgla i zasad jego sprzedaży odbiorcom indywidualnym.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje, że brak uregulowań prawnych dotyczących parametrów jakościowych węgla i zasad jego sprzedaży odbiorcom indywidualnym powoduje szereg niekorzystnych skutków, zarówno z punktu widzenia obywateli, jak i interesu społecznego. Odbiorca indywidualny nie ma informacji na temat pochodzenia, składu i jakości kupowanego węgla, co utrudnia dokonanie świadomego wyboru. Brak regulacji negatywnie wpływa też na krajowy rynek węgla, gdzie jedynym kryterium zakupu staje się cena, co eliminuje z rynku producentów dobrej jakości paliwa. Konsekwencje takiego stanu negatywnie wpływają też na cały sektor polskiego górnictwa węgla kamiennego. Rezultatem sprzedaży niskiej jakości węgla odbiorcom indywidualnym jest także rosnące zagrożenie dla środowiska naturalnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz rozważenie potrzeby podjęcia działań legislacyjnych w celu uregulowania krajowego rynku węgla w omawianym zakresie, a także zapewnienia ochrony praw konsumentów i ochrony środowiska naturalnego.

43. Ministra Spraw Zagranicznych (I.533.16.2014) z dnia 3 września 2014 r. – w sprawie procedury przyznawania Karty Polaka.

Wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudza brak rzetelnej procedury weryfikowania znajomości języka polskiego, zwyczajów, tradycji i kultury polskiej, a także sposób przeprowadzania sprawdzianu w powyższym zakresie przez konsulów w stosunku do osób starających się o Kartę Polaka. Jak wynika z ustawy o Karcie Polaka oceny znajomości kultury polskiej, w tym języka polskiego, dokonuje konsul lub upoważniony pracownik organizacji pozarządowej podczas rozmowy z wnioskodawcą. Przepisy nie określają jednak żadnych kryteriów oceny, stosowanej przez sprawdzających, ani w żaden sposób nie przybliżają formy przeprowadzania rozmowy, będącej wszakże sprawdzianem, od którego wyniku zależy przyznanie bądź nie Karty Polaka. Tylko wypracowanie jasnych procedur weryfikacji znajomości kultury polskiej pozwoli uniknąć nadużyć podczas ubiegania się o Kartę Polaka oraz zapewni jednolite standardy dla wszystkich osób wnioskujących, zgodnie z wymogami Konstytucji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie oraz o poinformowanie, czy planowane są ewentualne zmiany dotyczące wskazanego zakresu w ustawie o Karcie Polaka.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych (10.09.2014 r.) wyjaśnił, że od marca 2008 r., tj. od wejścia w życie ustawy o Karcie Polaka, skierowanej do osób polskiego pochodzenia zamieszkałych na Wschodzie, wnioskodawcy odebrali 116 tysięcy Kart Polaka. W wyniku nowelizacji ustawy o cudzoziemcach obowiązującej od 1 maja 2014 r. Karta Polaka stała się podstawą do uzyskania karty stałego pobytu, ułatwiając drogę do uzyskania polskiego obywatelstwa. Przyznawanie Karty Polaka na podstawie zaświadczeń organizacji

polonijnych stanowi nieco ponad 3 procent wszystkich wydanych dotychczas Kart Polaka. Ta forma przyznawania Karty Polaka jest kontrowersyjna i może stanowić pole do nadużyć. Kwestia ta będzie jednym z najważniejszych elementów rozważań podczas nowelizacji ustawy.

44. Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (V.6060.7.2014) z dnia 3 września 2014 r. – w sprawie nieprzestrzegania przez władze samorządowe gminy zapisów ustawy o ochronie danych osobowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich, na kanwie badanej sprawy indywidualnej, stwierdził naruszenie prawa przez władze samorządowe Gminy K. poprzez publikowanie w Biuletynie Informacji Publicznej danych osobowych osób składających skargi do Rady Gminy K. Mimo pisemnego pouczenia i nakazu wyeliminowania tych nieprawidłowości, władze samorządowe Gminy K. w dalszym ciągu nie prowadzą polityki ochrony danych osobowych zgodnie z obowiązującym stanem prawnym. W szczególności chodzi o dostępne w Biuletynie Informacji Publicznej uchwały oraz protokoły z posiedzeń Rady Gminy K., w których notorycznie nie dokonuje się anonimizacji danych osobowych. Niepokojąca sytuacja w Gminie K., w ocenie Rzecznika, wymaga interwencji wyspecjalizowanego w tym zakresie organu tj. Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zbadanie sprawy i poinformowanie o zajęтым stanowisku.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (24.09.2014 r.) skierował do Wójta Gminy K. wystąpienie z prośbą o usunięcie danych osobowych osób kierujących skargi do Rady Gminy K. i dostosowanie przez Urząd Gminy K. procesu przetwarzania danych do przepisów ustawy o ochronie danych osobowych.

45. Prezesa Związku Banków Polskich (V.7224.358.2014) z dnia 3 września 2014 r. – w sprawie dostępu osób niewidomych i niedowidzących do usług bankowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca uwagę w wystąpieniu na sytuacje, gdy banki oferują osobom niewidomym i niedowidzącym dostęp za pomocą karty bankomatowej do środków pieniężnych zgromadzonych na rachunkach bankowych, mimo iż w danej miejscowości nie ma bankomatu przystosowanego do tego rodzaju niepełnosprawności. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, czy opisany problem został dostrzeżony przez Związek Banków Polskich również w kontekście poprawy jakości obsługi osób niepełnosprawnych przez banki, a także jakie działania zostały bądź zostaną podjęte w celu wyeliminowania tej niewłaściwej praktyki i zapewnienia niewidomym i niedowidzącym klientom banków szerokiego dostępu do powszechnych na świecie bankomatów wyposażonych w oprogramowanie udźwiękowiające i wyjścia słuchawkowe.

46. Ministra Sprawiedliwości (V.7224.17.2014) z dnia 3 września 2014 r. – w sprawie ochrony konsumentów na rynku usług bankowych i ubezpieczeniowych w ramach bancassurance.

Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwraca uwagę na problem braku regulacji prawnej zapewniającej należytą ochronę konsumentom na rynku usług bankowych i ubezpieczeniowych w ramach bancassurance. W ocenie Rzecznika regulacja prawna umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek jest zbyt ogólna, przez co nie chroni w dostateczny sposób interesów konsumentów. Umowa ubezpieczenia – uregulowana przepisami Kodeksu cywilnego – nie różnicuje istotnie obrotu powszechnego i obrotu profesjonalnego, przede wszystkim w zakresie umów zawieranych z udziałem konsumenta. Tymczasem prowadzona przez ustawodawcę polityka konsumencka, mająca na celu wdrożenie przepisów Unii Europejskiej, zmierza do jak najszerzej ochrony interesów słabszej strony stosunków gospodarczych. Umowy ubezpieczenia na cudzy rachunek, zawierane przede wszystkim w ramach umów powiązanych z innymi usługami świadczonymi przez banki, wymagają niezwłocznej interwencji ustawodawcy. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie działań ustawodawczych w celu systemowego uregulowania sytuacji konsumentów w ramach bancassurance, na gruncie Kodeksu cywilnego.

47. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (V.7224.368.2014) z dnia 5 września 2014 r. – w sprawie niehonorowania przez przewoźników kolejowych biletów okresowych wystawionych przez innych przewoźników.

Wpływające do Rzecznika skargi osób korzystających z publicznego transportu kolejowego, szczególnie w ramach dojazdu do pracy, ujawniły problem niehonorowania przez poszczególnych przewoźników kolejowych biletów okresowych wystawianych przez innych przewoźników. Obecnie często przewozy na tych samych trasach kolejowych realizowane są przez kilku przewoźników. Obowiązujące przepisy Prawa przewozowego dopuszczają wspólną ofertę handlową kilku przewoźników skierowaną do podróżnych. Nie ma jednak instrumentów prawnych, które nakłaniałyby przewoźników do korzystania z takiej możliwości. Ten stan rzeczy jest niepożądany nie tylko z perspektywy ochrony praw pasażerów, lecz również z punktu widzenia interesu publicznego. W interesie publicznym leży bowiem, aby coraz więcej osób korzystało z transportu zbiorowego, a nie ze środków transportu indywidualnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie możliwości zmiany opisanego stanu rzeczy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (19.09.2014 r.) podziela opinię, że istniejący stan rzeczy jest niepożądany z punktu widzenia praw pasażerów i interesu publicznego. Dlatego też powyższa kwestia była tematem rozmów pomiędzy Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju a przedstawicielami przewoźników. Przewoźnicy byli zgodni co do tego, że potrzebne jest systemowe podejście do sprawy wspólnych biletów, uwzględniające interes zarówno pasażerów, jak i przewoźników oraz, że docelowo kwestie te powinny zostać uregulowane na poziomie ustawowym. Obecnie resort infrastruktury i rozwoju zbiera informacje od przewoźników na temat przeszkód formalno-prawnych, które w ich opinii blokują prace nad integracją taryfową.

48. Ministra Spraw Zagranicznych (I.531.50.2014) z dnia 8 września 2014 r. – w sprawie trudności obywateli polskich przebywających na stałe za granicą z uzyskaniem pomocy konsulatu w przekazaniu wniosku o wydanie dowodu osobistego.

W polskim systemie prawnym brak jest podstaw do udzielenia pomocy przez konsulat obywatelowi polskiemu przebywającemu poza granicami kraju w uzyskaniu dowodu osobistego. Według obecnie obowiązujących przepisów wniosek o wydanie dowodu osobistego co do zasady składa się osobiście w urzędzie gminy właściwym ze względu na miejsce stałego pobytu wnioskodawcy. Dopuszczalne wyjątki od tej zasady nie ustanawiają w ocenie MSZ zadań dla urzędów konsularnych. Zdaniem Ministerstwa obowiązujące regulacje nie przewidują możliwości złożenia wniosku o wydanie dowodu osobistego do organu innego niż urząd gminy, a zatem także przed konsulem, jak również nie upoważniają konsula do przyjęcia wniosku i przekazania go do właściwego organu. Ponadto zgodnie z ustawą o ewidencji ludności i dowodach osobistych, obowiązek posiadania dowodów osobistych mają wyłącznie obywatele zamieszkali w Rzeczypospolitej Polskiej. Ustawa ta jednak nie zwalnia obywateli polskich przebywających za granicą z innych ustawowych obowiązków, takich jak zgłoszenie utraty dowodu osobistego czy też konieczność jego wymiany w określonych sytuacjach. W ocenie Rzecznika niezwłoczne rozważenia wymaga wprowadzenie do porządku prawnego regulacji, która umożliwiłaby w określonych sytuacjach pomoc konsula obywatelom polskim przebywającym poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej i jego pośrednictwo w sprawach związanych z realizacją obowiązków wynikających z ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie.

49. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (I.7202.23.2014) z dnia 8 września 2014 r. – w sprawie przepisów dotyczących pomocy unijnej dla pszczelarzy.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi w sprawie Krajowego Programu Wsparcia Pszczelarstwa i wymogów wprowadzanych m.in. przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w „Warunkach ubiegania się o refundację kosztów poniesionych w ramach realizacji mechanizmu Wsparcie Rynku Produktów Pszczelich w sezonie 2013/14”. Skarżący kwestionują wymóg pozyskania zaświadczenia lekarza weterynarii oraz przekazania do upoważnionego laboratorium pobranych do badania próbek. Ich zdaniem wymóg ten nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach. Wątpliwości Rzecznika nie dotyczą samego wymogu udokumentowania zdrowotności pszczół, lecz dotyczą formy aktu, w którym ten wymóg wprowadzono. W ocenie Rzecznika uregulowanie kwestii dofinansowania pszczelarstwa wynikającej z programów Unii Europejskiej nie może odbywać się w formie aktu prawnego niebędącego aktem prawa powszechnie obowiązującego. Obecnie obowiązujące zasady przyznawania tego rodzaju wsparcia finansowego nie spełniają standardów konstytucyjnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

50. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (IV.7005.19.2014) z dnia 10 września 2014 r. – w sprawie ustawowej definicji rolnika indywidualnego.

Na tle jednej ze spraw badanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich ujawnił się problem zakresu stosowania przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego, wynikający z obecnego kształtu ustawowej definicji pojęcia „rolnik indywidualny”. Zakres znaczeniowy tego pojęcia wpływa na stosowanie prawa pierwokupu nieruchomości, z którego korzysta dzierżawca, czy też prawa wykupu realizowane przez Agencję Nieruchomości Rolnych. Ustawa o kształtowaniu ustroju rolnego wprowadza bardzo sformalizowany tryb dla wskazania, że dana osoba zamieszkuje w danej gminie od pięciu lat, a zatem jest rolnikiem indywidualnym i prowadzi gospodarstwo rodzinne. Dowodem potwierdzającym zamieszkanie jest wyłącznie dokument określający zameldowanie na pobyt stały w rozumieniu przepisów o ewidencji ludności i dowodach osobistych. Obowiązujące unormowanie, niezależnie od słuszności celów, które chciał osiągnąć ustawodawca, a więc ograniczenia możliwości nabywania nieruchomości w celach spekulacyjnych bądź tylko dla uzyskania określonych świadczeń, pozbawia statusu rolnika indywidualnego także te osoby, które z przyczyn od siebie niezależnych nie są w stanie dopełnić wymogów związanych np. z zameldowaniem na pobyt stały, a spełniają pozostałe przesłanki prowadzenia rodzinnego gospodarstwa rolnego. Problem ten dotyczy w szczególności obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, którzy mogą otrzymać meldunek na pobyt stały dopiero gdy legitymują się ważnym dokumentem potwierdzającym prawo stałego pobytu. Obywatel innego niż Polska kraju członkowskiego UE musi czekać 5 lat na uzyskanie prawa stałego pobytu i kolejne 5 lat od daty zameldowania na pobyt stały, dopiero wówczas nabywa status rolnika indywidualnego. Po upływie okresu zastrzeżonego w Traktacie akcesyjnym, czyli już w 2016 r. kwestionowana regulacja ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego będzie stanowiła niedopuszczalne zróżnicowanie w nabywaniu nieruchomości rolnych przez obywateli państw członkowskich UE. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (24.09.2014 r.) poinformował, że w dniu 1 lipca 2014 r. do Sejmu wpłynął poselski projekt ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw, który przewiduje wprowadzenie do obowiązującego porządku prawnego daleko idących zmian w zakresie obrotu nieruchomościami rolnymi, w tym również przepisów ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego omawianych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Ponadto Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi powołał Zespół do spraw analizy poselskiego projektu ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Do zadań Zespołu należy analiza poselskiego projektu ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego oraz o zmianie niektórych innych ustaw z uwzględnieniem skutków prawnych, społecznych i gospodarczych oraz wypracowanie propozycji rozwiązań uzupełniających lub zastępujących regulacje zawarte w projekcie poselskim.

51. Ministra Sprawiedliwości (II.511.1613.2014) z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie braku sądowej kontroli orzeczeń prokuratora w przedmiocie odmowy dopuszczenia w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną.

Osoba niebędąca stroną może ustanowić pełnomocnika, jeżeli wymagają tego jej interesy w toczącym się postępowaniu. Prokurator natomiast może odmówić dopuszczenia do udziału w postępowaniu pełnomocnika osoby niebędącej stroną, jeśli uzna, że nie wymaga tego obrona jej interesów. Decyzja prokuratora w przedmiocie odmowy dopuszczenia do udziału pełnomocnika osoby niebędącej stroną w postępowaniu przygotowawczym jest zaskarżalna jedynie do prokuratora nadrzędnego. Odmowa dopuszczenia przez prokuratora do udziału w postępowaniu przygotowawczym pełnomocnika osoby niebędącej stroną ingeruje w konstytucyjnie chronione prawo do obrony, dlatego w omawianym przypadku powinna być przewidziana droga kontroli sądowej, tym bardziej, że decyzja prokuratora wydawana jest w oparciu o przesłanki ocenne. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

52. Ministra Spraw Wewnętrznych (II.517.4689.2014) z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych.

W Biurze RPO poddano analizie zagadnienie przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez poszczególne służby, z wyłączeniem Służby Więziennej, bowiem odnośnie do tego zagadnienia stanowisko zajął już Trybunał Konstytucyjny. Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję wydane na podstawie ustawy o Policji stanowi, iż decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący badanie. Oznacza to, że kwestię, która faktycznie oznacza ograniczenie prawa do prywatności uregulowano – wbrew standardom konstytucyjnym – na poziomie rozporządzenia, a nie ustawy. Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych regulujące kwestię trybu przeprowadzania badań lekarskich osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Straży Granicznej i Biura Ochrony Rządu stanowią, że służby te zapewniają bezpieczeństwo pracownikom ochrony zdrowia w czasie przeprowadzania badania lekarskiego osoby zatrzymanej. Nie precyzują jednak, na czym ma polegać zapewnienie bezpieczeństwa. Można tylko przypuszczać, że chodzi o obecność funkcjonariusza danej służby w trakcie badania lekarskiego. Nie może budzić wątpliwości, że niezależnie od rodzaju służby, zagadnienie ewentualnego wkroczenia w konstytucyjnie zagwarantowane prawo do prywatności, a więc obecność funkcjonariusza danej służby w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej, może zostać uregulowana wyłącznie na poziomie ustawy. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o odniesienie się do przedstawionego zagadnienia i rozważenie podjęcia prac legislacyjnych.

53. Ministra Sprawiedliwości (II.517.1656.2014) z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie przeprowadzania badań na obecność w organizmie skazanego alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi osób pozbawionych wolności, przebywających w jednostkach penitencjarnych, dotyczące odmowy weryfikacji za pomocą badań laboratoryjnych wyniku nieinwazyjnych badań na obecność w organizmie skazanego alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych. Wynik badania nieinwazyjnego uznaje się za ostateczny, co przesądza o dalszym postępowaniu w sprawie. Skazanemu wymierza się karę dyscyplinarną, a komisja penitencjarna podejmuje decyzję o zmianie dotychczasowej grupy klasyfikacyjnej i skierowaniu skazanego do zakładu karnego typu zamkniętego, co często prowadzi do przetransportowania do jednostki znacznie oddalonej od miejsca zamieszkania najbliższych. Obecnie skazany nie ma możliwości udowodnienia, że nie zgadzał się z wynikiem badania. Zdaniem Rzecznika powinno się umożliwić osobie badanej złożenie pisemnych uwag dotyczących przeprowadzenia badania nieinwazyjnego. Ponadto konieczne jest stosowanie obowiązujących przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobu przeprowadzania badań na obecność alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych w organizmie skazanego pozbawionego wolności, ich dokumentowania oraz weryfikacji, które przewidują obligatoryjne stosowanie badań laboratoryjnych w sytuacji, gdy skazany kwestionuje wyniki badań nieinwazyjnych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

54. Prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej (V.815.5.2014) z dnia 18 września 2014 r. – w sprawie możliwości wyłączenia mechanizmu CAPTCHA dla użytkowników Bezpłatnego Dostępu do Internetu.

Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ponowne przeanalizowanie problemu przedstawionego w wystąpieniu z dnia 22 lipca br. Wbrew wyjaśnieniom przekazanym w odpowiedzi, należy stwierdzić, że jedyną akceptowaną przez operatora Bezpłatnego Dostępu do Internetu (BDI) okolicznością pozwalającą na wyłączenie mechanizmu CAPTCHA jest legitymowanie się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Stosowana przez operatora BDI praktyka niejednokrotnie zmusza osoby starsze, które nie legitymują się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności do przejścia długiej i żmudnej procedury administracyjnej zmierzającej do jego uzyskania. Powoduje to wątpliwości, czy działania operatora BDI są zgodne z podstawowym założeniem Bezpłatnego Dostępu do Internetu, którym jest realizacja postulatu dostarczenia tzw. internetu socjalnego, czyli umożliwienie dostępu do internetu osobom wykluczonym cyfrowo.

55. Komendanta Głównego Straży Granicznej (V.542.28.2014) z dnia 18 września 2014 r. – w sprawie trudności w doprowadzaniu przez Straż Graniczną zatrzymanych cudzoziemców do ośrodków strzeżonych znacznie oddalonych od miejsca zatrzymania cudzoziemca.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje liczne sygnały świadczące o trudnościach towarzyszących doprowadzaniu przez Straż Graniczną zatrzymanych cudzoziemców do wskazanych przez sąd ośrodków strzeżonych w sytuacji, gdy są one oddalone o kilkaset kilometrów od miejsca zatrzymania cudzoziemca. Do czasu wejścia w życie nowej ustawy o cudzoziemcach możliwe było tymczasowe umieszczenie osoby skierowanej przez sąd do ośrodka strzeżonego w innej placówce detencyjnej. W praktyce cudzoziemiec był kwaterowany na noc w najbliższej placówce o charakterze detencyjnym i kontynuował podróż następnego dnia. Nowa ustawa o cudzoziemcach ograniczyła możliwość tymczasowego umieszczenia w innych placówkach detencyjnych wyłącznie do osób, wobec których został orzeczony areszt dla cudzoziemców. W konsekwencji osoby zatrzymane są transportowane bezpośrednio do wyznaczonych ośrodków strzeżonych od razu po tym, gdy zapadnie w ich sprawie orzeczenie o zastosowaniu detencji. Problem ten dotyczy w szczególności rodzin z dziećmi. Ośrodki strzeżone, które jako jedyne mogą przyjmować osoby małoletnie znajdują się tylko w województwie warmińsko-mazurskim i lubelskim. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska wobec przedstawionych wątpliwości, a także ocenę, czy w świetle obowiązujących przepisów prawa możliwe jest zapewnienie takiej organizacji doprowadzenia, aby nie narażać cudzoziemców, zwłaszcza dzieci, na nadmierne uciążliwości związane z długotrwałą i nieprzerwaną podróżą.

56. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi (IV.7007.50.2014) z dnia 23 września 2014 r. – w sprawie wymagań kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o uprawnienie do wykonywania klasyfikacji gruntów.

Rzecznik Praw Obywatelskich, po raz kolejny, zwraca uwagę na brak ustawowego uregulowania wymagań kwalifikacyjnych dla osób ubiegających się o uprawnienie do wykonywania klasyfikacji gruntów. Tylko wprowadzenie takiej regulacji do ustawy – Prawo geodezyjne i kartograficzne zapewni odpowiedni poziom kwalifikacji wymaganych do uzyskania uprawnień do wykonywania zawodu klasyfikatora gruntów. Kwestia ta nadal jest nieunormowana, pomimo iż z dniem 29 listopada 2012 r. weszło w życie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2012 r. w sprawie gleboznawczej klasyfikacji gruntów. Prawidłowe określanie klasyfikacji gruntów ma bardzo istotne znaczenie z punktu widzenia konsekwencji zawarcia określonych danych w ewidencji gruntów. Ewidencja gruntów i budynków jest urzędowym źródłem informacji faktycznych wykorzystywanych w postępowaniach administracyjnych. Obecnie starosta może upoważnić dowolną osobę do sprawowania funkcji klasyfikatora gruntów. Upoważnienie to nie wymaga uprzedniego zweryfikowania kwalifikacji i wpisania na listę podmiotów uprawnionych do przeprowadzenia klasyfikacji gruntów. Wydaje się jednak, że nadawanie przez starostę omawianych upoważnień nie znajduje stosownej podstawy prawnej. W ocenie Rzecznika niezbędne jest ustawowe uregulowanie statusu klasyfikatorów gruntów i zapewnienie przez tę regulację odpowiedniego poziomu kwalifikacji wymaganego dla uzyskania uprawnień do wykonywania tego zawodu. Rzecznik Praw

Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie stosownych działań legislacyjnych zmierzających do wyeliminowania omawianego problemu.

57. Ministra Środowiska (V.7106.2.2014) z dnia 29 września 2014 r. – w sprawie przepisów regulujących udzielanie koncesji geologicznych i górniczych.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia w wystąpieniu zastrzeżenia dotyczące przepisu ustawy – Prawo geologiczne i górnicze, regulującego udzielanie koncesji geologicznych i górniczych. Treść omawianego przepisu wskazuje, że jego celem jest ograniczenie, w stosunku do zasad ogólnych przewidzianych przepisami k.p.a. możliwości uchylania oraz stwierdzania nieważności decyzji o udzieleniu koncesji. Sposób realizacji tego celu budzi jednak istotne wątpliwości konstytucyjne. Kwestionowany przepis wprowadza domniemanie, że rozpoczęcie działalności objętej koncesją uważa się za zaistnienie nieodwracalnych skutków prawnych. Problem, który pojawia się na tle tego przepisu wiąże się z dowolnym posługiwaniem się przez ustawodawcę pojęciem „nieodwracalnych skutków prawnych”. Przepis Prawa geologicznego i górniczego prowadzi do pozbawienia tego pojęcia jego dotychczasowej treści i zastąpienia jej treścią, która dotychczas nie była akceptowana zarówno w orzecznictwie sądownoadministracyjnym, jak i w doktrynie.

Drugi problem dotyczy kognicji sądu administracyjnego rozpoznającego skargę na decyzję o udzieleniu koncesji. Treść omawianego przepisu prowadzi do paradoksalnej sytuacji. Jeśli nastąpiło rozpoczęcie działalności objętej koncesją, to ustalając naruszenie podstawowych zasad porządku prawnego przez organ administracji publicznej, sąd administracyjny poprzestanie na stwierdzeniu naruszenia prawa, co nie eliminuje decyzji z obrotu prawnego. Jeśli natomiast decyzja taka nie będzie obciążona kwalifikowaną wadą prawną, to nawet w przypadku rozpoczęcia działalności objętej koncesją sąd administracyjny będzie mógł ją uchylić, jeżeli stwierdzi naruszenie prawa materialnego lub procesowego mające wpływ na wynik sprawy. Przepis ten w stosunku do decyzji administracyjnych zawierających kwalifikowane wady prawne zamyka drogę do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia, jakim jest rozstrzygnięcie eliminujące wadliwy akt administracyjny z obrotu prawnego i pozostaje w kolizji z konstytucyjnym prawem do sądu.

W ocenie Rzecznika kwestionowany przepis narusza też konstytucyjną zasadę równości wobec prawa. W tożsamyh sytuacjach tj. po rozpoczęciu działalności objętej koncesją w zależności od wad aktu administracyjnego inaczej będzie kształtowała się właściwość sądu do wydania rozstrzygnięcia. W przypadku wad kwalifikowanych sąd ograniczy się do stwierdzenia wydania takiego aktu niezgodnie z prawem, natomiast w przypadku innych wad będzie mógł bez przeszkód uchylić objęty skargą akt.

58. Ministra Infrastruktury i Rozwoju (IV.7006.335.2014) z dnia 30 września 2014 r. – w sprawie minimalnych odległości miejsc postojowych dla samochodów osobowych od granicy działki budowlanej oraz okien sąsiadujących budynków.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich porusza kwestię wykładni przepisu rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie. Omawiany przepis określa minimalne odległości sytuowania miejsc postojowych dla samochodów osobowych od granicy działki budowlanej oraz okien pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi w zależności od liczby tych miejsc. W ocenie Rzecznika stosowanie tego przepisu w praktyce może być utrudnione i nie da się tych trudności usunąć przy zastosowaniu dostępnych rodzajów wykładni prawa. Omawiana regulacja dotyczy tylko samochodów osobowych, pomijając inne pojazdy, np. samochody dostawcze, ciężarowe czy autobusy. Odległości przewidziane w rozporządzeniu nie mają zastosowania m.in. do hoteli, czy pensjonatów, co wydaje się niezrozumiałe. Poważne wątpliwości budzi sposób obliczania odległości wskazanych w omawianym przepisie. Przepisy rozporządzenia nie definiują pojęcia wydzielonych miejsc postojowych, ani nie dają żadnych wskazówek, jak to pojęcie należy interpretować. W konsekwencji dochodzi do rozbieżności w stosowaniu prawa przez organy administracji architektoniczno-budowlanej oraz organy nadzoru budowlanego. Wątpliwości interpretacyjne budzi też regulacja stanowiąca, że zachowanie określonych odległości nie jest wymagane przy sytuowaniu miejsc postojowych między liniami rozgraniczającymi ulicę. Przepisy rozporządzenia nie definiują pojęcia ulicy i dlatego nie sposób uznać, że w przepisie tym chodzi wyłącznie o drogi publiczne. Obowiązkiem prawodawcy wynikającym z Konstytucji jest formułowanie przepisów w sposób precyzyjny i jednoznaczny. Wątpliwości związane z wykładnią omawianych regulacji budzą obawę, co do ich zgodności z zasadą określoności przepisów prawa wynikającą z konstytucyjnej zasady demokratycznego państwa prawnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie ewentualnych działań legislacyjnych, których celem byłoby wprowadzenie bardziej precyzyjnej i jednoznacznej regulacji w omawianym zakresie.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego, przystąpienia do postępowań przed sądami powszechnymi

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

II.511.281.2014 z dnia 1 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz K. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., zmieniającego w części wyrok Sądu Rejonowego w K.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść, naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 72 § 1 Kodeksu karnego (Zawieszając wykonanie kary, sąd może zobowiązać skazanego do innego stosownego postępowania w okresie próby, jeżeli może to zapobiec popełnieniu ponownie przestępstwa), poprzez wyrażenie błędnego poglądu prawnego, że jest możliwe orzeczenie na podstawie tego przepisu, jako obowiązku probacyjnego, zobowiązania skazanego do wykonania orzeczenia zapadłego w sądowym postępowaniu cywilnym. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego, w zaskarżonej części.

II.511.794.2014 z dnia 2 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz Z. R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie prawa przepisu Kodeksu karnego, polegające na uznaniu Z. R. za winnego popełnienia przypisanego mu czynu, mimo braku w jego działaniu wszystkich znamion przestępstwa określonego w tym przepisie, co miało istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego w nim w mocy orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz utrzymanego w nim w mocy orzeczenia Sądu I instancji i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

II.510.1666.2014 z dnia 3 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz G. P. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Okręgowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 4 § 1 Kodeksu karnego, polegające na zastosowaniu przez Sąd ustawy nowiej i w konsekwencji wymierzeniu na podstawie art. 89 § 1a Kodeksu karnego kary łącznej bezwzględnej pozbawienia wolności za zbiegające się przestępstwa, za które wyrokami jednostkowymi orzeczono karę bezwzględnej pozbawienia wolności,

mimo że w czasie popełnienia zbiegających się przestępstw obowiązywała ustawa względniejsza dla skazanego, gdyż przepis art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 czerwca 2010 r. wykluczał możliwość orzeczenia w takiej sytuacji kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu I instancji w zaskarżonej części i umorzenie w tym zakresie postępowania o wydanie wyroku łącznego.

II.510.10.2014 z dnia 28 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz A. W. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z. z 1961 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Powiatowego w Z. z 1960 r.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku rażące naruszenie prawa karnego materialnego (przepisu ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo), polegające na przypisaniu oskarżonemu popełnienia czynu opisanego w tych przepisach, pomimo braku w jego działaniu znamion tego przestępstwa, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Powiatowego w Z. i uniewinnienie A.W. od popełnienia przypisanego mu czynu. W uzasadnieniu kasacji Rzecznik Praw Obywatelskich wskazała, że zachowanie oskarżonego nie wyczerpywało znamion przypisanego mu przestępstwa, zaś ściganie karne i skazanie A.W. miało formę represji na uczestnikach społecznego sprzeciwu wobec działań ówczesnej władzy.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 4 września 2014 r., sygn. akt V KK 267/14).

II.511.290.2014 z dnia 31 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz Z. Z. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 343 § 7 k.p.k. w związku z art. 335 § 1 k.p.k., polegające na uwzględnieniu przez Sąd Okręgowy w G. sprzecznego z wymogami prawa wniosku prokuratora o skazanie oskarżonego bez przeprowadzenia rozprawy i wydaniu wyroku zgodnego z tym wnioskiem, w zakresie proponowanego obowiązku naprawienia szkody w sytuacji, gdy o roszczeniach wynikających z popełnionych przez skazanego przestępstw prawomocnie orzekły już wcześniej sądy w innych sprawach. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku w części dotyczącej zobowiązania do naprawienia szkody.

II.511.1018.2014 z dnia 31 lipca 2014 r. – kasacja na rzecz S. C. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w związku z art. 575 k.p.k., polegające na połączeniu jednostkowych kar pozbawienia wolności wymierzonych trzema prawomocnymi wyrokami i wymierzeniu skazanemu w ich miejsce kary

łączonej w wymiarze 7 lat i 9 miesięcy pozbawienia wolności, pomimo braku podstaw do zastosowania art. 575 k.p.k. wobec wcześniejszego prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W., którym połączone zostały kary jednostkowe pozbawienia wolności orzeczone tymi samymi wyrokami i wobec tego samego oskarżonego oraz wymierzona została kara łączna w wymiarze 6 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku łącznego Sądu Rejonowego w W. w zaskarżonej części i umorzenie postępowania w tym zakresie.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 4 września 2014 r., sygn. akt V KK 272/14).

II.510.620.2014 z dnia 1 sierpnia 2014 r. – kasacja na rzecz Ł. S. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w S.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów prawa procesowego, to jest art. 6 k.p.k., art. 132 § 2 k.p.k. i art. 479 § 1 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy przez Sąd pod nieobecność oskarżonego i wydaniu wyroku zaocznego, w sytuacji gdy oskarżony nie został prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy, co w rezultacie doprowadziło do naruszenia jego prawa do obrony. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku zaocznego Sądu I instancji i przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.481.2014 z dnia 4 sierpnia 2014 r. – kasacja na rzecz R. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w W., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na zaniechaniu dokonania wszechstronnej kontroli odwoławczej, wskutek czego (w zaskarżonym zakresie) doszło do rażąco niesprawiedliwego utrzymania w mocy wyroku Sądu I instancji, uwzględniającego wniosek oskarżonego o skazanie bez przeprowadzenia postępowania dowodowego, chociaż zachodziły wątpliwości, co do okoliczności popełnienia przypisanego mu czynu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w W. w zaskarżonej części oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w W. i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

II.510.1512.2014 z dnia 5 sierpnia 2014 r. – kasacja na rzecz E. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w J.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie przepisów postępowania, poprzez nierozpoznanie sprawy w granicach środka odwoławczego wskutek przyjęcia błędnego poglądu prawnego, że sąd odwoławczy przy rozpoznawaniu sprawy związany jest nie tylko zakresem apelacji obrońcy, lecz także jej wnioskami, a także poprzez błędne uznanie,

iż końcowy passus apelacji obrońcy o celowości warunkowego umorzenia postępowania nie stanowi „właściwego” wniosku apelacyjnego, a jedynie „napomknienie”, ponieważ znajduje się na końcu uzasadnienia tego środka odwoławczego, a nie w jego petitum, co skutkowało utrzymaniem w mocy zaskarżonego orzeczenia, pomimo stwierdzenia przez Sąd II instancji przesłanek do jego zmiany poprzez warunkowe umorzenie postępowania. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w K. oraz przekazanie sprawy temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

II.511.1277.2014 z dnia 19 września 2014 r. – kasacja na rzecz A. P. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w J.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 29 § 1 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy przez sąd odwoławczy w składzie jednego sędziego, podczas gdy sąd ten zobligowany był do rozpoznania apelacji na rozprawie w składzie trzech sędziów, co stanowi bezwzględną przyczynę odwoławczą określoną w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w K. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

II.511.125.2014 z dnia 22 września 2014 r. – kasacja na rzecz P. M. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Ł.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące naruszenie prawa karnego procesowego, mające istotny wpływ na jego treść, to jest art. 366 § 1 k.p.k., polegające na braku wyjaśnienia wszystkich istotnych dla rozstrzygnięcia okoliczności, w następstwie orzekania o wyroku łącznym bez akt spraw objętych zakresem orzekania, co skutkowało umorzeniem postępowania w zakresie sprawy Sądu Rejonowego w W. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Ł. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi.

II.511.560.2014 z dnia 22 września 2014 r. – kasacja na rzecz Ł. D. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w W.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, poprzez zaniechanie uwzględnienia na korzyść oskarżonego i wyjaśnienia przez Sąd I instancji istotnej okoliczności sprawy, z której wynikało, że faktycznie nie odbył on co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności, orzeczonej za przypisane mu wcześniej umyślne przestępstwo podobne, co w konsekwencji doprowadziło do dowolnego uznania, iż Ł. D. działał w warunkach recydywy. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w W. do ponownego rozpoznania.

II.511.980.2014 z dnia 29 września 2014 r. – kasacja na rzecz K. B. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w G., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w R.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, polegające na nierozważeniu i nienależytym ustosunkowaniu się w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sądu Okręgowego do wszystkich istotnych zarzutów podniesionych w zażaleniach podejrzanego i jego obrońcy. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego w nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego i umorzenie postępowania wobec K. B. z powodu ustania karalności zarzucanego mu czynu.

II.511.1275.2014 z dnia 30 września 2014 r. – kasacja na rzecz skazanych od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w O., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w O.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, polegające na nienależytym i dowolnym rozważeniu sformułowanego w zażaleniu obrońcy oskarżonych zarzutu wskazującego na to, że Sąd I instancji, orzekając o odmówieniu przywrócenia skazanym terminu do złożenia wniosku o doręczenie odpisu wyroku wraz z uzasadnieniem, naruszył art. 126 § 1 k.p.k., niezasadnie przyjmując, że uchybili oni terminowi zawitemu z przyczyn od siebie zależnych, w sytuacji gdy to ich obrońca z własnej winy nie dotrzymał terminu zawitego. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia Sądu Rejonowego w O. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego:

V.511.120.2014 z dnia 4 lipca 2014 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w sprawie o zapłatę.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca wyrokowi Sądu Okręgowego naruszenie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego przez zaniechanie odroczenia rozprawy apelacyjnej, pomimo braku doręczenia pełnomocnikowi powoda zawiadomienia o terminie posiedzenia oraz przeprowadzenie i zamknięcie rozprawy w tym dniu i wydanie wyroku, co stanowi przyczynę nieważności postępowania. Zarzucane naruszenie prawa procesowego w konsekwencji skutkowało naruszeniem konstytucyjnych praw człowieka i obywatela, tj. art. 45 ust. 1 w związku z art. 2

Konstytucji poprzez faktyczne pozbawienie strony powodowej możliwości działania w sprawie na etapie postępowania przed Sądem II instancji, a także art. 64 ust. 1 i 2 Konstytucji, polegającym na ograniczeniu możliwości realizacji roszczenia majątkowego przyznanego przez ustawę poprzez uznanie, że pełnomocnik powoda został prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy apelacyjnej. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Ł. w części objętej zaskarżeniem, zniesienie postępowania przed Sądem II instancji i przekazanie przedmiotowej sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W ocenie Rzecznika w niniejszej skardze zasadnicze znaczenie ma kwestia braku właściwego powiadomienia strony o terminie posiedzenia sądu odwoławczego. Jak wynika z akt sprawy, występując z apelacją pełnomocnik powoda w sposób jednoznaczny wskazał, iż zmianie uległ jego adres do doręczeń. Informacja ta została w istocie zignorowana przez sąd odwoławczy dokonujący doręczeń na nieaktualny adres pełnomocnika. Nie może pozostać w obrocie prawnym orzeczenie dotknięte nieważnością, która ma zasadniczy wpływ na realizację konstytucyjnego prawa do sądu i przyjętą w polskim procesie cywilnym zasadę dwuinstancyjności postępowania. Rozpoznając apelację Sąd II instancji nie zbadał należycie bądź zaniechał zbadania czy pełnomocnik powoda został prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy apelacyjnej. W ocenie sądu zawiadomienie należało uznać za doręczone zastępczo.

Zdaniem Rzecznika w niniejszej sprawie, poprzez niewłaściwe powiadomienie pełnomocnika powoda o jedynym terminie rozprawy apelacyjnej, doszło do naruszenia prawa do sądu, w szczególności w kontekście sprawiedliwości społecznej, jako elementu prawa do sądu. Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, istota sprawiedliwości proceduralnej sprowadza się do zapewnienia stronom możliwości korzystania z praw i gwarancji procesowych oraz zagwarantowania rzetelnego i merytorycznego rozpatrzenia sprawy. W zakresie tego pojęcia mieści się prawo strony do wysłuchania, prawo do informowania, prawo do przewidywalności rozstrzygnięcia, sprawne rozstrzygnięcie sprawy w rozsądnym terminie, umożliwienie wszechstronnego zbadania okoliczności sprawy przez sąd.

Naruszenie przepisów proceduralnych, skutkujących pozbawieniem możliwości obrony swych praw przez stronę, a w konsekwencji nieważności postępowania, w ocenie Rzecznika może również naruszać konstytucyjne prawo własności. Przedmiotem sprawy było roszczenie majątkowe związane z wykonywaną przez strony umową o wykonanie usług informatycznych. Nie ulega wątpliwości, że w każdej sprawie o zapłatę, w przypadku stwierdzonej nieważności postępowania, na gruncie Konstytucji można mówić o naruszeniu prawa własności.

V.511.264.2014 z dnia 20 lipca 2014 r. – skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w W. w części oddalającej apelację, co do roszczenia niemajątkowego – pisemnego przeproszenia powoda.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca wyrokowi naruszenie przepisów Kodeksu cywilnego, poprzez błędną ich wykładnię tj. uznanie, że bezprawne działanie pozwanego przejawiające się w braku aktualizacji danych dotyczących powoda

w Biurze Informacji Kredytowej obiektywnie nie stanowi naruszenia dóbr osobistych powoda, podczas gdy zachowanie to godzi w dobra osobiste, takie jak prawo do ochrony danych osobowych i prawo do autonomii informacyjnej człowieka, a w konsekwencji narusza dobre imię i godność.

Zaskarżony wyrok narusza także konstytucyjne prawo człowieka i obywatela do ochrony danych osobowych oraz konstytucyjne prawo do ochrony godności i dobrego imienia, poprzez uznanie, że bezprawne zaniechanie aktualizacji danych w Biurze Informacji Kredytowej o zobowiązaniach płatniczych powoda pozostaje bez wpływu na sferę jego dóbr osobistych, takich jak prawo do ochrony danych osobowych oraz dobre imię, mających źródło w przepisach Konstytucji i nie wymaga podjęcia czynności potrzebnych do naprawienia skutków naruszenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu w W. do ponownego rozpoznania.

W ocenie Rzecznika nie budzi wątpliwości, że nieprzekazanie z inicjatywy banku aktualnych danych dotyczących powoda do Biura Informacji Kredytowej naruszyło jego prawo do ochrony danych osobowych oraz dobre imię w stosunkach z bankami i instytucjami kredytowymi, tworząc jego nieprawdziwy obraz jako dłużnika, który posiada u pozwanego otwarty rachunek oraz nie spłaca wykazywanej należności.

Obiektywne bezprawne zachowanie pozwanego było bezpośrednim źródłem naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci prawa do ochrony danych osobowych i dobrego imienia. Ponadto sama aktualizacja danych po interwencji powoda nie może być uznana za środek wystarczający do usunięcia skutku naruszenia dóbr osobistych, których ochrony powód dochodził na drodze sądowej. W przedmiotowej sprawie na równi ze sprostowaniem zawartości danych powoda w Biurze Informacji Kredytowej ważne jest wystosowanie do pozwanego przeprosin, tak aby bez wątpliwości można było stwierdzić, że pozwany jako profesjonalny uczestnik obrotu gospodarczego dostrzega swój błąd, którego negatywne konsekwencje w sposób niezawiniony dotknęły powoda. W ocenie Rzecznika bezprawne zachowanie pozwanego doprowadziło do naruszania dóbr osobistych powoda w postaci prawa do ochrony danych osobowych oraz dobrego imienia.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-748345-II/13 (II.510.747.2014) z dnia 26 listopada 2013 r. – kasacja na rzecz W. P. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 29 kwietnia 2014 r., sygn. akt III KK 452/13).

II.510.42.2014 z dnia 13 stycznia 2014 r. – kasacja na rzecz B. N. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w W.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 18 września 2014 r., sygn. akt IV KK 5/14).

II.511.216.2014 z dnia 22 stycznia 2014 r. – kasacja na rzecz R. Z. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Ł., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Ł.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 19 lutego 2014 r., sygn. akt II KK 23/14).

II.511.258.2014 z dnia 5 lutego 2014 r. – kasacja na rzecz A. R. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w Ś.

Kasacja pozostawiona bez rozpoznania (postanowienie z dnia 6 sierpnia 2014 r., sygn. akt V KK 45/14).

II.510.1031.2014 z dnia 4 kwietnia 2014 r. – kasacja na rzecz Ł. P. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w O.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 20 sierpnia 2014 r., sygn. akt IV KK 116/14).

II.510.153.2014 z dnia 28 maja 2014 r. – kasacja na rzecz R. B. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w E.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 8 lipca 2014 r., sygn. akt III KK 187/14).

II.511.302.2014 z dnia 10 czerwca 2014 r. – kasacja na rzecz S. W. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w K.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 9 lipca 2014 r., sygn. akt II KK 159/14).

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie skargi RPO o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oraz wniosku o uznanie orzeczenia za nieważne:

RPO-682686-III/11 z 4 czerwca 2013 r. – skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia oddalającej apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w B., wydanego w sprawie z powództwa przeciwko pracodawcy o zapłatę.

Skarga odrzucona (postanowienie z dnia 12 sierpnia 2014 r., sygn. akt I BP 2/14).

RPO-693524-II/12 (II.511.414.2014) z dnia 20 listopada 2013 r. – wniosek o uznanie za nieważny wyrok b. Wojskowego Sądu Rejonowego w W. z 1950 r. oraz utrzymującego go w mocy postanowienia Najwyższego Sądu Wojskowego w W.

Wniosek częściowo uwzględniony (postanowienie z dnia 2 września 2014 r., sygn. akt XII Ko 69/13).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

Naczelny Sąd Administracyjny rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich:

V.511.40.2014 z dnia 20 stycznia 2014 r. – wniosek do Naczelnego Sądu Administracyjnego w sprawie stosowania zasady zakazu rozstrzygania na niekorzyść skarżącego przy orzekaniu w sprawie ze skargi na indywidualną interpretację prawa podatkowego.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 7 lipca 2014 r., sygn. akt II FPS 1/14). Naczelny Sąd Administracyjny podjął następującą uchwałę: Unormowanie zawarte w art. 134 § 2 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi nie ma zastosowania w przypadku zaskarżenia do sądu administracyjnego indywidualnej interpretacji przepisów prawa podatkowego.

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego:

III.7060.826.2014 z dnia 2 lipca 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o utrzymaniu w mocy decyzji o odmowie umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonej decyzji naruszenie prawa materialnego mającego wpływ na wynik sprawy tj. przepisu § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych zasad umarzania należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w związku z art. 28 ust. 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, poprzez niezastosowanie wymienionych przepisów, pomimo uznania przez organ, iż w przedmiotowej sprawie wystąpiły przesłanki wymienione w tych przepisach oraz że opłacanie składek pozbawiłoby skarżącego i jego rodzinę możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonej decyzji oraz poprzedzającej ją decyzji ZUS w przedmiocie odmowy umorzenia należności z tytułu składek.

Przepis art. 28 ust. 3a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych zawiera regulację przewidującą możliwość umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne w uzasadnionych przypadkach, pomimo braku ich całkowitej nieściągalności. Z kolei przepis § 3 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie szczegółowych zasad umarzania należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne stanowi, że zakład może umorzyć należności z tytułu składek, jeżeli zobowiązany wykaże, że ze względu na stan majątkowy i sytuację rodzinną nie jest w stanie opłacić tych należności, ponieważ pociągnęłoby to zbyt ciężkie skutki dla zobowiązanego i jego rodziny, w szczególności gdy opłacenie należności z tytułu składek pozbawiłoby zobowiązanego i jego rodzinę możliwości zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych.

Skarżący, obarczony obowiązkiem utrzymania siebie i trojga uczących się dzieci, w sytuacji nieumorzenia składek i egzekwowania ich w drodze postępowania egzekucyjnego, zmuszony będzie ubiegać się o pomoc społeczną dla swojej rodziny. W orzecznictwie prezentowane jest stanowisko, zgodnie z którym niezastosowanie w omawianej sytuacji umorzenia należności ze składek, mimo braku ich całkowitej nieściągalności, jest sprzeczne ze społeczną funkcją tej instytucji prawnej.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 19 września 2014 r., sygn. akt III SA/Łd 706/14). Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzją z dnia 5 sierpnia 2014 r.

uwzględnił skargę i orzekł o uchyleniu w całości zaskarżonej decyzji. Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie z dnia 4 września 2014 r. oświadczyła, że cofa skargę i wnosi o umorzenie postępowania sądowoadministracyjnego.

V.7220.85.2014 z dnia 27 sierpnia 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie nierozpoznania przez KRRiT wniosku o umorzenie zaległości w płatności opłat abonamentowych.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich w przedmiotowej sprawie zaistniały przesłanki uzasadniające stwierdzenie, że KRRiT znajduje się w stanie bezczynności. „Bezczynność organu” zachodzi, gdy w prawnie określonym terminie organ nie podjął żadnych czynności w sprawie lub wprawdzie prowadził postępowanie, ale mimo ustawowego obowiązku nie zakończył go wydaniem stosownego aktu. Dla stwierdzenia bezczynności organu nie ma przy tym znaczenia fakt, z jakich powodów dany akt administracyjny nie został podjęty. Krajowej Radzie Radiofonii i Telewizji zostały przyznane kompetencje ustawowe do wydawania decyzji w sprawie ulg (umorzenie lub rozłożenie na raty) w spłacie zaległych zobowiązań abonamentowych. Natomiast postępowanie w sprawie rozpatrywania wniosków o umorzenie lub rozłożenie na raty zaległości w płatności opłat abonamentowych prowadzone jest na podstawie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Duża liczba wniosków oraz konieczność rozpatrywania wielu skomplikowanych spraw dotyczących opłat abonamentowych nie może stanowić uzasadnionej przyczyny braku załatwienia sprawy w terminie. Załatwienie sprawy w terminach określonych przepisami Kodeksu postępowania administracyjnego ma szczególne znaczenie w postępowaniu w przedmiocie rozpatrzenia wniosku o umorzenie, bądź rozłożenie na raty zaległości z tytułu opłat abonamentowych, zwłaszcza w przypadku, gdy wobec obywatela toczy się postępowanie egzekucyjne. Jeżeli bowiem dojdzie do wyegzekwowania zaległości abonamentowych, decyzja KRRiT staje się bezprzedmiotowa.

V.6060.12.2014 z dnia 24 września 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na niektóre przepisy uchwały Rady Miasta T. w sprawie ustalenia wysokości stawek opłaty miejscowej, terminów płatności oraz zarządzenia poboru opłaty miejscowej w drodze inkasa, określenia inkasentów i wysokości wynagrodzenia za inkaso.

W ocenie Rzecznika zaskarżone przepisy uchwały nakładają obowiązek poniesienia opłaty miejscowej w nowym, nieprzewidzianym przez ustawę o podatkach i opłatach lokalnych, stanie podatkowym (tj. w przypadku pobytu przez niecały dzień). Tym samym opłata miejscowa, będąca daniną publiczną, zostaje nałożona na obywateli nie na podstawie ustawy, zgodnie ze standardami konstytucyjnymi, ale na podstawie przepisów aktu prawa miejscowego, tj. uchwały Rady Miasta. Upoważnienie do wydania aktu prawa miejscowego musi być wyraźne, a nie tylko pośrednio wynikać z przepisów ustawowych. Akty prawa miejscowego nie mogą być wydawane bez wyraźnego upoważnienia ustawowego. Nie mogą też regulować materii ustawowych

ani też wykraczać poza unormowania ustawowe. Rozszerzając obowiązek uiszczenia opłaty, określony w ustawie o podatkach i opłatach lokalnych, Rada Miasta wykroczyła poza granice upoważnienia ustawowego.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

V.6060.11.2014 z dnia 20 lipca 2014 r. – skarga kasacyjna od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odrzucenia skargi na czynność Przewodniczącego Rady Miasta polegającą na odmowie wstępu na posiedzenie Rady Miasta.

W ocenie Rzecznika Wojewódzki Sąd Administracyjny błędnie przyjął, że skarga na czynność Przewodniczącego Rady Miasta polegającą na odmowie wstępu na posiedzenie Rady Miasta nie podlega kontroli sądownoadministracyjnej. Sąd I instancji błędnie wskazał, że skarżący kwestionuje czynność porządkowo-organizacyjną Przewodniczącego Rady Miasta o charakterze faktycznym, która w ocenie Sądu nie mieści się w katalogu czynności podlegających zaskarżeniu do sądu administracyjnego.

Zgodnie z postanowieniami Konstytucji obywatel ma prawo do uzyskiwania informacji o działalności organów władzy publicznej oraz osób pełniących funkcje publiczne. Prawo to obejmuje dostęp do dokumentów oraz wstęp na posiedzenia kolegialnych organów władzy publicznej, pochodzących z powszechnych wyborów, z możliwością rejestracji dźwięku lub obrazu, przy czym tryb udzielania informacji określają ustawy. Ustawa o dostępie do informacji publicznej rozszerza regulację zawartą w Konstytucji stwierdzając, że prawo do informacji publicznej obejmuje również uprawnienie do uzyskania informacji publicznej, w tym informacji przetworzonej w takim zakresie, w jakim jest to szczególnie istotne dla interesu publicznego. Prawo do wstępu na posiedzenia można rozpatrywać jako generalne uprawnienie przysługujące „każdemu” do wstępu na wszelkie posiedzenia wszystkich kolegialnych organów władzy publicznej pochodzących z powszechnych wyborów, a także jako indywidualne uprawnienie podmiotu do wstępu na konkretne posiedzenie organu. W ocenie Rzecznika czynność polegająca na odmowie wstępu konkretnej osoby na konkretne posiedzenie kolegiального organu pochodzącego z powszechnych wyborów jest czynnością dotyczącą uprawnienia wynikającego z przepisu prawa i tym samym podlega kognicji sądów administracyjnych.

Przewodniczący Rady Miasta odpowiada za całokształt przebiegu posiedzenia Rady Miasta. Tym samym to jego należy określić jako podmiot zobowiązany do udostępnienia informacji publicznej poprzez umożliwienie wstępu na posiedzenie Rady. Czynność Przewodniczącego Rady Miasta była czynnością z zakresu administracji publicznej dotyczącą uprawnienia wynikającego wprost z przepisów prawa.

Wyrażenie przez Naczelnego Sąd Administracyjny poglądu w sprawie dopuszczalności skargi na czynność polegającą na odmowie wstępu na posiedzenie kolegiального organu władzy publicznej pochodzącego z powszechnych wyborów będzie miało pierwszorzędne znaczenie dla realizacji tego uprawnienia przez obywateli w przyszłości. W sytuacji, gdy Sąd podzieli argumenty zawarte w skardze kasacyjnej i uzna skargę za leżącą w zakresie kognicji sądów administracyjnych (nawet pomimo jej oddalenia), obywatele uzyskają silny argument dla zagwarantowania swych praw. Możliwość zwrócenia się do sądu administracyjnego, który władny będzie uznać ich uprawnienie do wstępu na posiedzenie, spełni niebagatelną rolę w realizacji tego uprawnienia.

V.511.781.2014 z dnia 29 sierpnia 2014 r. – skarga kasacyjna na postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego odrzucające skargę na uchwałę Rady Miejskiej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu postanowieniu naruszenie przepisów ustawy o samorządzie gminnym, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy i wnosi o uchylenie w całości zaskarżonego postanowienia oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu.

Skarga obywatela dotyczyła uchwały Rady Miejskiej w sprawie pozbawienia dróg kategorii dróg gminnych. Zaskarżonej uchwale skarżący zarzucił, że została wydana z naruszeniem przepisów ustawy o drogach publicznych oraz Prawa o ruchu drogowym. W wyniku podjęcia uchwały, ulica przy której skarżący ma lokal użytkowy, w którym prowadzi działalność gospodarczą, utraciła status drogi publicznej i stała się drogą wewnętrzną. Wprowadzone ograniczenia ruchu pojazdów samochodowych i zablokowanie połączenia z sąsiednimi ulicami poprzez ustawienie słupków spowodowało, że skarżący został pozbawiony dostępu do drogi publicznej. Wojewódzki Sąd Administracyjny odrzucił skargę jako niedopuszczalną powołując stanowisko Sądu Najwyższego dotyczące wykładni przepisów ustawy o samorządzie gminnym, zgodnie z którym nie jest możliwe rozpoznanie skargi w sprawie, w której orzekł już uprzednio sąd administracyjny i skargę oddalił, z zastrzeżeniem, że sąd orzekł merytorycznie w sprawie konkretnych interesów lub uprawnień naruszonych przez uchwałę, a nie orzekł jedynie w sprawie uchwały.

Zgodnie z zastosowanym przez Wojewódzki Sąd Administracyjny przepisem ustawy o samorządzie gminnym, każdy, czyj interes prawny lub uprawnienie zostały naruszone uchwałą podjętą przez organ gminy w sprawie z zakresu administracji publicznej, może – po bezskutecznym wezwaniu do usunięcia naruszenia – zaskarżyć uchwałę do sądu administracyjnego. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli w sprawie orzekł już sąd administracyjny i skargę oddalił. W ocenie Rzecznika z treści przywołanych przepisów nie można wyprowadzić wniosku, że każde oddalenie przez sąd administracyjny skargi na uchwałę podjętą przez organ gminy skutkować będzie niedopuszczalnością wniesienia skargi na tę samą uchwałę przez inny podmiot.

Postanowienie Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odrzucenia skargi pozbawia skarżącego prawa do uzyskania merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd, przez co narusza zagwarantowane w Konstytucji prawo do sądu.

Rzecznik Praw Obywatelskich przystąpiła do postępowań przed Naczelnym Sądem Administracyjnym:

V.604.2.2014 z dnia 15 lipca 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym ze skargi kasacyjnej Wojewody od postanowienia Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w przedmiocie odrzucenia skargi na uchwałę Rady Gminy w sprawie rozpatrzenia skargi radnych na działalność samorządową radnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego postanowienia w całości jako wydanego z naruszeniem przepisów postępowania, mającym istotny wpływ na wynik sprawy, tj. naruszeniem art. 58 § 1 pkt 1 ustawy – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, poprzez jego zastosowanie i odrzucenie skargi Wojewody w sytuacji, gdy podlega ona kognicji sądu administracyjnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich może wziąć udział w każdym toczącym się postępowaniu, jeżeli w jego ocenie wymaga tego ochrona praw człowieka i obywatela. Przyjęcie, że skarga Wojewody na uchwałę Rady Gminy jest niedopuszczalna, spowoduje pozostanie w obiegu prawnym aktu, który w sposób istotny godzi w wolność pochodzącego z bezpośrednich wyborów mandatu radnego. Ocena sposobu sprawowania mandatu należy bowiem wyłącznie do członków wspólnoty samorządowej, dokonujących tej oceny w wyborach. Z tego względu Rada, rozpatrując skargę na działalność radnej, naruszyła to prawo przynależne z mocy Konstytucji mieszkańcom gminy.

Skarga kasacyjna uwzględniona (postanowienie z dnia 22 lipca 2014 r., sygn. akt II OSK 1850/14).

V.511.685.2014 z dnia 15 lipca 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie podjęcia uchwały zawierającej rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego dotyczącego ustalenia przychodu przy umowie o dożywocie na zasadach wynikających z ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o podjęcie uchwały następującej treści: „Przy umowie o dożywocie nie jest możliwe określenie przychodu ze źródła, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, na zasadach wynikających z art. 19 ust. 1 i 3 tej ustawy”.

Zdaniem Rzecznika obecne brzmienie przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nastręcza istotne trudności interpretacyjne z powodu nieprecyzyjnych regulacji odnoszących się do określania przychodu dożywotnika, co

w konsekwencji prowadzi do różnego rozumienia art. 19 ust. 1 i 3 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych przez podatników, będących z reguły osobami w podeszłym wieku, organy podatkowe, a także sądy administracyjne.

Zgodnie ze stanowiskiem prezentowanym przez organy podatkowe, umowa o dożywocie ma charakter odpłatny na gruncie cywilnoprawnym. Tym samym, zbycie nieruchomości w drodze zawarcia takiej umowy stanowi „odpłatne zbycie nieruchomości”, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, a przychód dla celów podatkowych uzyskany z tytułu umowy o dożywocie należy ustalić na podstawie art. 19 ust. 1 i ust. 3 tej ustawy. Zdaniem organów, pomimo tego, że umowa o dożywocie nie określa kwotowo ceny, za jaką nieruchomość jest zbywana, możliwe jest określenie przychodu dożywotnika w oparciu o wartość rynkową nieruchomości.

W ocenie Rzecznika opodatkowanie przychodów z umowy o dożywocie na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, wzbudza uzasadnione wątpliwości w kontekście zasady poprawnej i rzetelnej legislacji wywodzonej z art. 2 Konstytucji, a także konstytucyjnej zasady ustawowej określoności regulacji prawnych. W prawie podatkowym szczególne znaczenie ma konstytucyjna zasada zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Podatnik, zwłaszcza przy mechanizmie samoobliczania podatku, nie powinien mieć żadnych wątpliwości w zakresie tego, które czynności są przedmiotem opodatkowania.

Rzecznik podziela pogląd, zgodnie z którym nie ma podstaw do przyjęcia, iż przychód uzyskany z tytułu zbycia nieruchomości w drodze umowy o dożywocie podlegałby opodatkowaniu. Wartość świadczeń na podstawie umowy o dożywocie jest obiektywnie niemożliwa do określenia, z uwagi na specyficzny charakter tej umowy. Strony nie znają bowiem okresu, w jakim będzie ona realizowana, ani wartości świadczeń, jakie ostatecznie uzyska dożywotnik. W ocenie Rzecznika nie ma również podstaw do stwierdzenia, iż w przypadku umowy o dożywocie przychód stanowi wartość rynkowa. Rzecznik podkreśla, że w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych nie ma przepisu bezpośrednio odnoszącego się do wyceny przychodu dożywotnika poprzez wartość nieruchomości, ani też do innych zasad regulujących ustalenie dochodu do opodatkowania dla tej kategorii umów. Kwestia opodatkowania przychodów z odpłatnego zbycia nieruchomości w drodze umowy o dożywocie była przedmiotem wystąpienia generalnego Rzecznika skierowanego do Ministra Finansów. Rzecznik zwróciła się z prośbą o rozważenie zainicjowania stosownych zmian legislacyjnych zmierzających do wprowadzenia jasnych przepisów regulujących opodatkowanie przychodów uzyskiwanych z tytułu zawieranych umów o dożywocie. Minister Finansów odniósł się jednak negatywnie do postulowanego kierunku zmian.

I.561.17.2014 z dnia 5 września 2014 r. – przystąpienie do postępowania przed Naczelnym Sądem Administracyjnym w sprawie dotyczącej uwzględnienia przez sąd skargi na decyzję o odmowie przyjęcia na aplikację sędziowską lub prokuratorską.

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia następujące stanowisko w sprawie: Dyrektor Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury – w świetle przepisu art. 29 ust. 6 w związku z art. 23 ust. 4 ustawy o Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury – nie jest zobowiązany w każdym przypadku do wydania decyzji o przyjęciu na aplikację sędziowską lub prokuratorską, niezależnie od przyczyny uwzględnienia przez sąd administracyjny skargi na decyzję o odmowie przyjęcia na aplikację sędziowską lub prokuratorską, bez potrzeby ponownego badania wniosku kandydata i prowadzenia w tym celu postępowania administracyjnego.

W uzasadnieniu stanowiska Rzecznik stwierdza, że nie można wykluczyć sytuacji, w których efektem rozpatrzenia przez sąd administracyjny skargi na decyzję Dyrektora KSSiP będzie orzeczenie, po wydaniu którego konieczne okaże się ponowne przeprowadzenie przez Dyrektora KSSiP postępowania mającego na celu zbadanie, czy kandydat na aplikację specjalistyczną spełnia przesłanki warunkujące przyjęcie na jedną z aplikacji.

Wojewódzki Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie skargi Rzecznika Praw Obywatelskich:

III.7065.156.2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Samorządowego Kolegium Odwoławczego o utrzymaniu w mocy decyzji Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej o przyznaniu zasiłku okresowego.

Skarga oddalona (wyrok z dnia 9 września 2014 r., sygn. akt II SA/Łd 742/14).

Naczelny Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie skargi kasacyjnej Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-732006-II/13 z dnia 12 grudnia 2013 r. – skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w sprawie skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę Rady Miasta W. w przedmiocie wysokości opłat związanych z pobytem w ośrodku dla osób niepełnych.

Skarga kasacyjna oddalona (wyrok z dnia 9 kwietnia 2014 r., sygn. akt I OSK 85/14).

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

KMP.571.26.2014 z dnia 3 lipca 2014 r. – w sprawie niezapewnienia osobom pozbawionym wolności warunków właściwych do utrzymania należytej higieny osobistej.

Rzecznik Praw Obywatelskich zakwestionowała przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, określające warunki korzystania przez tymczasowo aresztowanych i skazanych mężczyzn z ciepłej kąpieli. W kwestionowanych przepisach został ustalony minimalny standard w zakresie utrzymania higieny osobistej osób pozbawionych wolności. Skazany (tymczasowo aresztowany) korzysta co najmniej raz w tygodniu z ciepłej kąpieli. Standard ten może zostać podwyższony, jednak wszelkie decyzje w tym zakresie zostały przez normodawcę pozostawione administracji więziennej. Celem regulacji było, jak należy sądzić, ograniczenie wydatków ponoszonych w związku z organizacją ciepłej kąpieli, a także umożliwienie jednostkom Służby Więziennej elastycznego dostosowania możliwości realizacji kąpieli do warunków panujących w placówce. Zaskarżone przepisy zostały wydane na podstawie upoważnienia ustawowego zawartego w przepisie Kodeksu karnego wykonawczego. Upoważnienie to nie zawierało umocowania dla Ministra Sprawiedliwości do wprowadzenia w rozporządzeniu regulacji będących konkretyzacją wynikającego z Kodeksu karnego wykonawczego prawa skazanego (tymczasowo aresztowanego) do odpowiednich warunków higieny. Kwestionowane przepisy rozporządzeń zostały wydane z przekroczeniem granic upoważnienia ustawowego. Zapewnienie osadzonemu kąpieli tylko raz w tygodniu nie może być uznane za traktowanie humanitarne, co stoi w sprzeczności z regulacjami zawartymi w Kodeksie karnym wykonawczym oraz Konstytucji. Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji stale zalecają wprowadzenie dodatkowej kąpieli dla skazanych mężczyzn, tak by spełnić minimalne wymagania zawarte w normach międzynarodowych.

II.519.344.2014 z dnia 29 sierpnia 2014 r. – w sprawie przepisów regulujących kontrolę osobistą oraz przeszukiwanie pojazdów przez funkcjonariuszy publicznych.

We wniosku do Trybunału Konstytucyjnego Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżyła szereg przepisów ustawowych i wykonawczych regulujących przeszukiwanie osób, dokonywanie kontroli osobistej oraz przeszukiwanie pojazdów przez funkcjonariuszy publicznych. Zaskarżone przepisy ustaw nie definiują pojęć

„przeszukanie osoby” czy „kontrola osobista”, a w związku z tym nie wyznaczają ustawowej granicy ingerencji władzy publicznej w sferę prawa do prywatności oraz w sferę nietykalności osobistej i wolności osobistej. Określenie tych granic albo w ogóle nie zostało dokonane albo nastąpiło na poziomie aktów wykonawczych do poszczególnych ustaw. Tymczasem w aktach wykonawczych, pod warunkiem wyraźnego upoważnienia ustawodawcy, można określić jedynie kwestie porządkowe związane z przebiegiem kontroli osobistej. Warunku tego nie spełniają zaskarżone przepisy rozporządzeń. Wbrew standardom konstytucyjnym wyznaczają one bowiem granice wkroczenia władzy publicznej w sferę prywatności i wolności osobistej oraz nietykalności osobistej oraz zasady i tryb takiego wkroczenia.

Ustawodawca upoważnił poszczególne służby do „przeglądania bagaży i sprawdzenia ładunku w portach i na dworcach oraz w środkach transportu” czy też „przeprowadzenia rewizji pojazdów”. Przepisy te w istocie regulują materię objętą przepisem Konstytucji, który przewiduje, że przeszukanie pomieszczenia lub pojazdu może nastąpić w przypadkach określonych w ustawie i w sposób w niej określony. Zaskarżone we wniosku przepisy nie określiły sposobu przeszukania. Sposób ten został określony w rozporządzeniach bądź też w ogóle nie został określony w przepisach powszechnie obowiązującego prawa.

Wyposażając poszczególne służby w możliwość ingerencji w sferę konstytucyjnych wolności i praw ustawodawca nie przewidział adekwatnych środków zaskarżenia czynności podejmowanych przez te służby. Jeśli w ogóle przysługuje środek zaskarżenia tych czynności, to jest nim zażalenie do prokuratora, przy czym służy ono tylko na sam sposób prowadzenia czynności, a nie na ich legalność i zasadność. W niektórych przypadkach ustawodawca nie przewidział żadnego środka zaskarżenia czynności ingerujących w konstytucyjne wolności i prawa jednostki, co jest niezgodne z konstytucyjnym prawem do sądu.

III.7060.409.2014 z dnia 29 sierpnia 2014 r. – w sprawie ustawy o OFE.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich skierowane zostały liczne skargi na regulacje zawarte w ustawie z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z określeniem zasad wypłaty emerytur ze środków zgromadzonych w otwartych funduszach emerytalnych. Treść tych skarg stanowi w dużym stopniu odzwierciedlenie szeroko prowadzonej w ostatnich miesiącach dyskusji, w której dominowały poglądy, że zawarte w ustawie regulacje prawne mogą być uznane za formę wywłaszczenia (nacjonalizację), która naruszać może prawo własności członków otwartych funduszy emerytalnych (OFE) do środków tam zgromadzonych, jak też prawa majątkowe samych OFE. W ocenie Rzecznika obowiązujący od 1999 r. stan prawny i faktyczny wytworzył społeczne przekonanie o stabilności istniejącego systemu emerytalnego oraz OFE, jako trwałego elementu konstrukcyjnego tego systemu. RPO uznał za sprzeczne z zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa (art. 2 Konstytucji) nałożenie na ubezpieczonych (urodzonych po 31 grudnia 1948 r. a przed 1 stycznia 1969 r.) obowiązku ponownego złożenia oświadczenia o przekazywaniu składki do OFE. Obowiązek ponownego potwierdzenia woli

przystąpienia do OFE dla tej grupy ubezpieczonych prowadzi także do nieproporcjonalnego naruszenia konstytucyjnej zasady wolności (art. 31 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji). Zaufanie obywateli do państwa podważone zostało także przez brak przyznania członkom OFE prawa do wypowiedzenia się na temat przesunięcia środków zgromadzonych na rachunkach OFE na subkonta ZUS. Kwestionowane rozwiązanie ingeruje bowiem w prawa emerytalne członków OFE, określając w nowych przepisach z mocą wsteczną takie skutki finansowe (finansowanie repartycyjne), które nie występowały pod rządami prawa wcześniejszego (finansowanie kapitałowe).

III.7050.2.2014 z dnia 15 września 2014 r. – w sprawie przepisów określających warunki bezpieczeństwa i higieny służby funkcjonariuszy służb mundurowych.

Prawo do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy jest prawem konstytucyjnym. Sposób realizacji tego prawa oraz obowiązki pracodawcy powinny być określone w ustawie. Żadna z zakwestionowanych we wniosku pragmatyk służbowych nie określa prawa do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Nie precyzuje tym samym obowiązków pracodawcy ani sposobu realizacji tego prawa. Ustawy o Policji oraz o Straży Granicznej upoważniają jedynie Komendantów Głównych tych służb do określenia w drodze zarządzeń szczegółowych warunków bezpieczeństwa i higieny służby. Ustawa o Biurze Ochrony Rządu w ogóle pomija zagadnienia bezpieczeństwa i higieny pracy. Pragmatyki służbowe funkcjonariuszy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Celnej, Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego w swojej treści nie realizują obowiązku ustawowej regulacji konstytucyjnego prawa do bezpiecznych i higienicznych warunków pracy. Ustawodawca subdelegował wynikający z Konstytucji obowiązek na Prezesa Rady Ministrów, Ministra Obrony Narodowej oraz ministra właściwego do spraw finansów publicznych. Rezultatem przekazania niniejszego obowiązku władzy wykonawczej, bez określenia w ustawie sposobu realizacji tego prawa oraz obowiązków pracodawcy, jest blankietowość upoważnień ustawowych.

V.7016.108.2014 z dnia 22 września 2014 r. – w sprawie niektórych przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu zakładów psychiatrycznych i zakładów leczenia odwykowego przeznaczonych do wykonywania środków zabezpieczających oraz składu, trybu powoływania i zadań komisji psychiatrycznej do spraw środków zabezpieczających.

Zgodnie z regulacjami zawartymi w Kodeksie karnym wykonawczym środki zabezpieczające związane z umieszczeniem sprawcy w zakładzie zamkniętym wykonuje się w zakładach psychiatrycznych i zakładach leczenia odwykowego. Przepisy wyróżniają zakłady psychiatryczne maksymalnego zabezpieczenia, zakłady psychiatryczne i zakłady leczenia odwykowego wzmocnionego zabezpieczenia oraz zakłady psychiatryczne i zakłady leczenia odwykowego podstawowego zabezpieczenia. Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego upoważniają Ministra

Zdrowia do określenia w rozporządzeniu regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania środków zabezpieczających w poszczególnych rodzajach zakładów. Na podstawie zaskarżonego we wniosku Rzecznika przepisu rozporządzenia Ministra Zdrowia w zakładach dysponujących warunkami podstawowego zabezpieczenia stosuje się przepisy regulaminu organizacyjno-porządkowego tego zakładu. W rzeczywistości regulamin organizacyjno-porządkowy określa nie Minister Zdrowia, lecz kierownik zakładu dysponującego warunkami podstawowego zabezpieczenia. Z postanowień Konstytucji wynika jednoznacznie, że organ upoważniony do wydania rozporządzenia nie może przekazać swoich kompetencji innemu organowi.

Przepisy załącznika do rozporządzenia przewidują kontrolę osobistą osoby przyjmowanej do zakładu dysponującego warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia, a także kontrolę rzeczy osobistych i innych przedmiotów w trakcie przebywania takiej osoby w zakładzie. Sama kontrola przedmiotów posiadanych przez sprawców przebywających w zakładzie nie nasuwa zastrzeżeń. Przepisy Kodeksu karnego wykonawczego nie przewidują jednak kontroli osobistej sprawców w zakładach dysponujących warunkami wzmocnionego i maksymalnego zabezpieczenia. Oznacza to, że przepis załącznika do rozporządzenia samoistnie wprowadza kontrolę osobistą osób przyjmowanych do zakładu. Kwestionowany przepis reguluje materię należącą do materii ustawowej, a przez to jest niezgodny z konstytucyjnym prawem do nietykalności osobistej i wolności osobistej, a także prawem do ochrony życia prywatnego.

Kolejny kwestionowany przepis załącznika do rozporządzenia określa, że osoba osadzona w zakładzie dysponującym warunkami wzmocnionego lub maksymalnego zabezpieczenia może przeprowadzać niekontrolowane rozmowy telefoniczne jedynie w godzinach ustalonych przez kierownika zakładu. Regulacja ta nie spełnia konstytucyjnego wymogu, aby ograniczenie wolności komunikowania się nastąpiło w przypadku określonym w ustawie i w sposób w niej określony.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-630266-II/09 z 14 czerwca 2011 r. – w sprawie braku prawa do korzystania z obrońcy na etapie prowadzenia czynności wyjaśniających przez osoby, co do których istnieją uzasadnione podstawy do sporządzenia przeciwko nim wniosku o ukaranie.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 3 czerwca 2014 r., sygn. akt K 19/11).

RPO-577154-II/07 z 21 czerwca 2011 r. – w sprawie braku regulacji dotyczącej możliwości dostępu do akt sprawy o wykroczenie na etapie czynności wyjaśniających.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 3 czerwca 2014 r., sygn. akt K 19/11).

RPO-731092-II/13 (II.517.3739.2014) z dnia 17 maja 2013 r. – w sprawie braku należytych gwarancji prawa do obrony dla osoby zatrzymanej.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 17 lipca 2014 r., sygn. akt K 19/13).

RPO-631655-II/09 (II.519.1005.2014) z dnia 3 czerwca 2013 r. – w sprawie braku regulacji prawnej umożliwiającej uchylenie prawomocnego mandatu karnego w sytuacji, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niekonstytucyjności przepisu stanowiącego podstawę prawną ukarania za wykroczenie w postępowaniu mandatowym.

Wniosek uwzględniony (wyrok z dnia 15 lipca 2014 r., sygn. akt K 23/13).

RPO-669911-I/11 z dnia 6 czerwca 2013 r. – w sprawie przetwarzania danych osobowych potencjalnych dawców szpiku.

Wniosek częściowo uwzględniony (wyrok z dnia 22 lipca 2014 r., sygn. akt K 25/13).

Rzecznik Praw Obywatelskich zgłosiła udział w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych:

II.511.1648.2014 z dnia 12 września 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej M. S. dotyczącej wynagrodzenia adwokata z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu (sygn. akt SK 25/14).

Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła następujące stanowisko: art. 29 ust. 2 ustawy Prawo o adwokaturze w związku z § 19 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu jest niezgodny z art. 45 ust. 1 i art. 64 ust. 1 w związku z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Aktualne brzmienie zaskarżonego upoważnienia ustawowego zawartego w ustawie Prawo o adwokaturze uprawnia Ministra Sprawiedliwości do zbyt dużej swobody w zakresie określenia wysokości opłat. Ustawodawca nie wyznaczył maksymalnych granic wysokości opłat, jak również sposobu ich kalkulacji, pozostawiając tę materię do rozstrzygnięcia organowi władzy wykonawczej. W konsekwencji rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu ustanawia przepisy, które ograniczają swobodę rozpoznania przez sąd sprawy, co stoi w sprzeczności z konstytucyjnym prawem do sądu. Zaskarżone przepisy naruszają także konstytucyjną ochronę praw majątkowych, przez to, że nie przewidują odpowiedniej ochrony prawa do wynagrodzenia adwokatów za świadczoną pomoc prawną z urzędu.

IV.7003.93.2014 z dnia 17 września 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej W. G. (sygn. akt SK 26/14).

I.6060.74.2014 z dnia 24 września 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej A. L. (sygn. akt SK 27/14).

W sprawie skargi konstytucyjnej:

I.511.26.2014 z dnia 16 maja 2014 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Z. C. (sygn. akt SK 8/14).

W piśmie procesowym z dnia 12 września 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawiła stanowisko w sprawie wraz z uzasadnieniem.

Skarga konstytucyjna dotyczy niektórych przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych. Ustawa ta określa zasady ochrony informacji, których ujawnienie spowodowałoby lub mogłoby spowodować szkody dla Rzeczypospolitej Polskiej lub byłoby niekorzystne z punktu widzenia jej interesów. Uzyskanie poświadczenia bezpieczeństwa, które dopuszcza do prac związanych z dostępem do informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub wyższej, następuje po przeprowadzeniu postępowania sprawdzającego, którego celem jest ustalenie, czy osoba sprawdzana daje rękojmię zachowania tajemnicy. Ustawa określa trzy możliwe sposoby zakończenia postępowania sprawdzającego: wydanie poświadczenia bezpieczeństwa, odmowa jego wydania bądź umorzenie postępowania. Kontrolne postępowanie sprawdzające kończy się natomiast decyzją o cofnięciu poświadczenia bezpieczeństwa, poinformowaniem o braku zastrzeżeń lub decyzją o umorzeniu postępowania.

W uzasadnieniu swego stanowiska Rzecznik Praw Obywatelskich stwierdziła m.in., że ustawodawca uregulował przebieg kontrolnego postępowania sprawdzającego oraz postępowania sądowoadministracyjnego po wniesieniu skargi na decyzję w sposób, który wywołuje wątpliwości, co do zgodności z Konstytucją w zakresie nałożonych na obywateli ograniczeń praw i wolności. Postępowanie sprawdzające zostało ukształtowane odmiennie od uregulowania ogólnego postępowania administracyjnego w Kodeksie postępowania administracyjnego. W konsekwencji osoba sprawdzana nie ma możliwości zapoznania się z materiałem zebrany w trakcie prowadzonego postępowania, pozbawiona jest więc podstawowego uprawnienia stron, będącego warunkiem skutecznego zaskarżenia decyzji zarówno w toku postępowania administracyjnego, jak i sądowoadministracyjnego.

Ustawa o ochronie informacji niejawnych modyfikuje także postępowanie sądowoadministracyjne wszczynane przez wniesienie skargi na decyzję organu II instancji o odmowie wydania poświadczenia bezpieczeństwa. Skarżącemu oraz osobie uprawnionej do obsady stanowiska doręcza się wyłącznie odpis wyroku. W przeciwieństwie do ogólnego postępowania sądowoadministracyjnego, osoba sprawdzana nie ma możliwości zapoznania się z uzasadnieniem, co stoi w sprzeczności z konstytucyjnym prawem do sądu. W rezultacie osoba sprawdzana nie może skutecznie zaskarżyć orzeczenia Sądu I instancji, gdyż nie ma możliwości

wykazania, jakie naruszenia prawa materialnego i procedury zarzuca rozstrzygnięciu. Brak dostępu do akt sprawy kontrolnego postępowania sprawdzającego oraz brak możliwości zapoznania się z uzasadnieniem wyroku uniemożliwia skuteczne zaskarżenie decyzji organów administracji, a także nieproporcjonalnie ogranicza autonomię informacyjną jednostek oraz prawo do sądu i związane z nim prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji I instancji.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych, do których przystąpiła Rzecznik Praw Obywatelskich:

RPO-722554-V/13 (V.7202.5.2014) z dnia 11 marca 2013 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej E. P.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 1 lipca 2014 r., sygn. akt SK 6/12).

RPO-732495-II/13 z dnia 21 czerwca 2013 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej T. J. dotyczącej prawa pokrzywdzonego do udziału w posiedzeniu sądu w przedmiocie umorzenia postępowania przed rozprawą.

Skarga konstytucyjna uwzględniona (wyrok z dnia 30 września 2014 r., sygn. akt SK 22/13).

RPO-752052-IV/13 (IV.510.101.2014) z dnia 19 grudnia 2013 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej konsorcjum spółek.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 26 czerwca 2014 r., sygn. akt SK 68/13).

VII. Wystąpienia legislacyjne

KMP.022.4.2014 z dnia 4 sierpnia 2014 r. – wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie założeń do projektu ustawy o monitoringu wizyjnym.

W projekcie założeń wskazano regulacje prawne, które odnoszą się do monitoringu wizyjnego. Mając na uwadze, że podane w projekcie założeń wyliczenia aktów normatywnych, które będą stanowić *lex specialis* nie jest pełne, można poddać w wątpliwość, czy ustawodawca tworząc ustawę bierze pod uwagę normę wskazaną w załączniku do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie zasad techniki prawodawczej, w myśl której ustawa powinna być tak skonstruowana, aby od przyjętych w niej zasad regulacji nie trzeba było wprowadzać licznych wyjątków. W projekcie założeń wskazano słusznie, że monitoring wizyjny należy traktować jako jeden z przejawów ingerencji w sferę konstytucyjnych praw i wolności, czego konsekwencją jest to, iż wszelkie tego rodzaju ograniczenia mogą być ustanawiane tylko w ustawie, a nie w przepisach wykonawczych.

W tej sytuacji pozostawienie przez ustawodawcę – przy założeniu regulacji kompleksowej – pewnych norm dotyczących możliwości monitorowania w miejscach detencji, na szczeblu aktów wykonawczych, nie do końca spełni oczekiwane założenie. W uwagach zgłoszonych do projektu założeń ustawy o monitoringu wizyjnym z grudnia 2013 r. niektóre podmioty wskazywały, że kompleksowość ustawy o monitoringu wizyjnym powinna polegać na tym, aby także regulacje, które mają stanowić *lex specialis* zostały włączone do tworzonej ustawy. To zagadnienie wymaga w dalszym ciągu przemyślenia.

Rzecznik Praw Obywatelskich działając jako Krajowy Mechanizm Prewencji dokonuje regularnego sprawdzania sposobu traktowania osób pozbawionych wolności w miejscach detencji. Podczas wizytacji prewencyjnych pracownicy zespołu KMP oprócz rozmów z osobami przebywającymi w placówkach i z personelem placówki, sprawdzeniem dokumentacji dokonują też ustaleń (sprawdzenia, czy nie dochodzi do tortur albo nieludzkiego, poniżającego traktowania albo karania) w oparciu o nagrania monitoringu wizyjnego. Niektóre z miejsc detencji, które nie posiadają regulacji w kwestii monitoringu wizyjnego (bądź regulacja jest niepełna) wejdą w zakres pojęcia zamkniętej przestrzeni przeznaczonej do użytku publicznego (np. młodzieżowe ośrodki wychowawcze, domy pomocy społecznej, pomieszczenia szpitali psychiatrycznych itd.). W tej sytuacji Rzecznik Praw Obywatelskich powinien być podmiotem, który będzie miał dostęp do nagrań czy podglądu (na miejscu) z monitoringu wizyjnego. Brak takich przepisów nie uniemożliwi działań KMP. Wydaje się jednak, że tworzona regulacja prawna powinna wprost wskazywać Rzecznika Praw Obywatelskich jako podmiot uprawniony do żądania nagrań z monitoringu wizyjnego, bowiem zapis monitoringu może być potrzebny w działaniach Rzecznika także dla oceny przestrzegania wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji oraz w innych aktach normatywnych.

Pozytywnie należy ocenić wprowadzenie ograniczeń w zakresie możliwości prowadzenia monitoringu wizyjnego, tj. zakaz łączenia monitoringu wizyjnego z przekazywaniem lub rejestracją dźwięku, jak też zakaz stosowania atrap kamer. KMP uważa, że stosowanie atrap kamer wprowadza użytkowników danej przestrzeni w błąd, co do rzeczywistego poziomu bezpieczeństwa. Kolejne ograniczenie, tj. zakaz prowadzenia monitoringu wizyjnego w miejscach, w których mogłoby to naruszać godność człowieka jest działaniem prawidłowym. Przepis regulujący ten zakaz nie może być jednak sformułowany poprzez użycie zbyt ogólnych pojęć.

VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

I.7202.16.2014 z dnia 24 stycznia 2014 r. – w sprawie rozporządzeń wydawanych w ramach działań Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (19.08.2014 r.) wyjaśnił, że podejście polegające na określeniu w ustawie warunków podmiotowych przyznawania pomocy jest dopuszczalne, a wręcz stanowi modelowe rozwiązanie w kontekście systemu źródeł prawa powszechnie obowiązującego ustanowionego w Konstytucji i korespondującej z tym systemem zasady wyłączności ustawy. Rozpisanie w przepisach ustawy wszystkich kryteriów podmiotowych doprowadziłoby do nadmiernej szczegółowości regulacji ustawowych. Ponadto, biorąc pod uwagę stale zmieniające się przepisy prawa, w tym takie, które mają bezpośrednie przełożenie na ustanowione warunki przyznania pomocy, umiejscowienie tych warunków w przepisach ustawy znacząco ograniczyłoby elastyczność systemu wdrażania programu i wpływałoby niekorzystnie na zarządzanie nim.

Należy też mieć na uwadze, że co do zasady dla części działań zakres podmiotowy wsparcia został już określony ogólnie w przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. Natomiast zgodnie z przepisami rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 w opisie każdego z działań/poddziałań zamieszczonym w programie rozwoju obszarów wiejskich, musi być wskazany katalog uprawnionych beneficjentów. W związku z powyższym w ramach projektowanych przepisów ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 proponowane jest możliwie najogólniejsze określenie podmiotów mogących ubiegać się o przyznanie pomocy w ramach PROW 2014–2020, z odesłaniem do warunków, w tym podmiotowych, przyznania pomocy określonych w przepisach ww. rozporządzeń, ustawy i rozporządzeń wydanych na jej podstawie, a także w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020.

II.510.68.2014 z dnia 30 stycznia 2014 r. – w sprawie niejasnego brzmienia przepisu Kodeksu karnego dotyczącego cyberprzestępczości.

Minister Sprawiedliwości (22.07.2014 r.) zgodził się ze stanowiskiem, iż kwestionowana treść przepisu Kodeksu karnego nie określa precyzyjnie podmiotu przestępstwa. Przepis art. 269b k.k. został dodany do Kodeksu karnego w celu dostosowania polskiego prawa karnego do Konwencji Rady Europy o cyberprzestępczości. Konwencja o cyberprzestępczości zawęży krąg podmiotów przestępstwa do osób, które działają z zamiarem popełnienia któregośkolwiek z przestępstw określonych zgodnie z artykułami 2–5 Konwencji, co jednoznacznie wyłącza penalizację takich zachowań przez osoby uprawnione. Omawiany przepis Kodeksu karnego może budzić wątpliwości, należy więc uznać za uzasadnione rozważenie podjęcia prac legislacyjnych zmierzających do wypracowania nowej treści

tęgo przepisu poprzez użycie sformułowania dookreślającego podmiot przestępstwa zwrotem „nie będąc do tego uprawnionym”. Przed podjęciem decyzji o podjęciu prac legislacyjnych Minister Sprawiedliwości przedstawi niniejsze zagadnienie Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego w celu uzyskania jej stanowiska.

III.7064.35.2014 z dnia 24 lutego 2014 r. – w sprawie warunków nabywania prawa do świadczeń rodzinnych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (07.07.2014 r.) poinformowała, że inicjatywa odpowiedniej zmiany ustawy o świadczeniach rodzinnych, polegającej na uwzględnieniu w katalogu okoliczności uznawanych za powodujące utratę/uzyskanie dochodu faktu zbycia/nabycia gospodarstwa rolnego, zostanie podjęta w trakcie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (projekt jest opracowywany obecnie na podstawie założeń przyjętych przez Radę Ministrów w dniu 29 kwietnia 2014 r.).

I.7030.8.2014 z dnia 18 marca 2014 r. – w sprawie zapewnienia równego dostępu do edukacji dzieciom pracowników służby zagranicznej.

Dyrektor Generalny Służby Zagranicznej (02.04.2014 r.) wyjaśnił, że według stanowiska Ministerstwa Spraw Zagranicznych obowiązek przygotowania przedszkolnego i obowiązek nauki w szkole to różne kwestie w stosunku do zwrotu opłat za ich wypełnianie. Z ustawy o systemie oświaty wynika obowiązek skierowania dziecka do odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego, natomiast ustawa o służbie zagranicznej odnosi się do nauki w szkole. Sprawa obowiązku przygotowania przedszkolnego znajduje się jednak w obszarze zainteresowania MSZ. W związku z pracami nad nowelizacją ustawy o służbie zagranicznej rozważane jest wniesienie propozycji wprowadzenia również zwrotu opłat za roczny obowiązek przygotowania przedszkolnego.

I.550.2.2014 z dnia 17 kwietnia 2014 r. – w sprawie dostępności brutalnych gier komputerowych dla dzieci i młodzieży.

Minister Edukacji Narodowej (10.07.2014 r.) zapewniła, że również dostrzega problem negatywnego wpływu gier komputerowych na rozwój i postawę dzieci. Oddziaływanie gier na odbiorców z uwagi na ich interaktywną formę jest o wiele silniejsze niż obrazy oglądane w telewizji i w kinie, a ich skutki psychiczne i fizyczne są dotkliwe. Ogólnoeuropejski system klasyfikacji gier według rankingu wiekowego PEGI jest narzędziem wspomagającym rodziców w podejmowaniu świadomych decyzji, jest to jednak program dobrowolny i nie wszyscy producenci gier decydują się na odpowiednie oznaczanie swoich produktów. Być może rozwiązaniem byłoby ustawowe zobowiązanie producentów gier komputerowych. MEN zwróci się do właściwych resortów, aby przeanalizować problem i zainicjować korzystne zmiany w prawodawstwie. Ministerstwo nie może w ramach swoich kompetencji opublikować na swej stronie internetowej wykazu ani rekomendacji dla gier, jednak zamierza

zwrócić uwagę rodziców na niebezpieczeństwo wynikające z gier niedostosowanych do wieku dzieci oraz na rating wiekowy PEGI, zamieszczając na stronie internetowej stosowny komunikat. Ministerstwo Edukacji Narodowej prowadzi szereg działań edukacyjno-profilaktycznych przeciwko przemocy. W nowej podstawie programowej położony jest nacisk na m.in. edukację medialną. Uczniowie poznają zagrożenia związane z korzystaniem z komputera i Internetu, niebezpieczeństwa wynikające z powszechnego dostępu do informacji. Ponadto jeden z celów szczegółowych rządowego programu „Bezpieczna i przyjazna szkoła” zawiera problematykę przeciwdziałania przemocy, jak również zagrożeń dla młodzieży, jakie mogą wynikać z korzystania z portali społecznościowych i gier komputerowych.

BPK.511.9.2014 z dnia 13 maja 2014 r. – w sprawie składania zażaleń na decyzje Straży Gminnej (Miejskiej) w sprawach dotyczących wykroczeń.

Minister Sprawiedliwości (02.07.2014 r.) przyznał, że kwestionowana przez Rzecznika regulacja nie jest w pełni jednoznaczna i może budzić wątpliwości w praktyce. Dlatego też wystąpienie Rzecznika wraz ze stanowiskiem Ministra Sprawiedliwości w tej sprawie zostanie przekazane Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego celem wykorzystania w toku trwających prac nad nowelizacją Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia. Jednocześnie Minister poinformował, że zgodnie z regulacją zawartą w przepisach ustawy o strażach gminnych oraz Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia, w przypadku straży gminnej (miejskiej) organem nadrzędnym jest właściwy miejscowo wojewoda, sprawujący nadzór nad działalnością straży za pośrednictwem właściwego komendanta wojewódzkiego (Stołecznego) Policji, działającego w jego imieniu.

I.816.4.2014 z dnia 15 maja 2014 r. – w sprawie przepisów regulujących prawo do świadczeń ławników pozostających jednocześnie w stosunku pracy.

Minister Sprawiedliwości (28.08.2014 r.) wyjaśnił, że do Ministerstwa Sprawiedliwości nie wpływały wystąpienia ławników sygnalizujące problem opisany przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Kwestia ewentualnej zmiany przepisów regulujących prawo do świadczeń ławników nie była dotychczas rozważana. Ławnicy korzystają z prawa do rekompensaty pieniężnej, wynikającego z przepisów ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Niezależnie od tego, czy pozostają w zatrudnieniu, czy też nie, otrzymują rekompensatę w jednakowej wysokości. W odniesieniu do części ławników pozostających w zatrudnieniu kwota otrzymywanej rekompensaty za dany dzień może być niższa od wysokości wynagrodzenia za ten dzień, które pracownikowi pełniącemu funkcje ławnika nie przysługuje.

I.7042.1.2014 z dnia 22 maja 2014 r. – w sprawie wynagradzania tłumaczy przysięgłych za sporządzenie poświadczanego odpisu pisma w języku obcym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (15.07.2014 r.) polecił Departamentowi Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości w Ministerstwie Sprawiedliwości przeprowadzenie analizy problemu wskazanego

w wystąpieniu Rzecznika. Obecnie trwa proces pozyskiwania danych koniecznych do przeprowadzenia analizy, które są w dyspozycji sądów powszechnych. Po zakończeniu prac analitycznych Rzecznik Praw Obywatelskich zostanie niezwłocznie poinformowana o wnioskach i ewentualnych decyzjach o kierunku prac legislacyjnych zmierzających do zmiany obowiązującego stanu prawnego. W ocenie Ministerstwa Sprawiedliwości najskuteczniejszym sposobem uniknięcia problemów opisanych w wystąpieniu Rzecznika byłoby wprowadzenie wynagrodzenia za sporządzenie przez tłumacza przysięgłego dodatkowych egzemplarzy tłumaczeń poświadczonych, bez względu na kierunek tłumaczenia. Ministerstwo Sprawiedliwości podejmowało już próby wprowadzenia ryczałtowego wynagrodzenia za sporządzenie dodatkowego egzemplarza tłumaczenia. Niestety, z uwagi na stan finansów państwa, prace te musiały zostać zawieszane.

II.517.1492.2014 z dnia 9 czerwca 2014 r. – w sprawie sposobu realizacji widzeń w jednostkach penitencjarnych.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (29.07.2014 r.) poinformował, że sprawa widzeń przy oddzielnym stoliku, umożliwiających bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą, była już przedmiotem analizy Centralnego Zarządu Służby Więziennej. W jej wyniku stwierdzono, iż należy podzielić opinię, że w niektórych jednostkach penitencjarnych warunki udzielania widzeń nie w pełni spełniają wymogi ustawowe. Problem ten dotyczy aktualnie kilkunastu jednostek penitencjarnych, w których z uwagi na ograniczenia powierzchniowe, sale widzeń wyposażone są w stoliki z przezroczystymi, oddzielającymi je przepierzeniami. Dyrektor Generalny Służby Więziennej mając na względzie wagę problemu powołał w Centralnym Zarządzie Służby Więziennej zespół do opracowania harmonogramu dostosowania sal widzeń do określonych wymogów. Harmonogram po opracowaniu zostanie przekazany do Biura Rzecznika.

IV.7211.353.2014 z dnia 10 czerwca 2014 r. – w sprawie zasad ustalania wysokości współczynnika świadczenia mieszkaniowego.

Minister Obrony Narodowej (28.07.2014 r.) podziela pogląd Rzecznika Praw Obywatelskich o potrzebie zapewnienia świadczenia mieszkaniowego w wysokości najbardziej zbliżonej do realnych wydatków ponoszonych przez żołnierzy na cele mieszkaniowe. Zdaniem Ministra jednak nie jest konieczne wprowadzenie w ustawie o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej obowiązku okresowej weryfikacji wysokości współczynnika mieszkaniowego. Ministerstwo Obrony Narodowej może bowiem samo inicjować zmianę rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej w sprawie wypłaty świadczenia mieszkaniowego. Minister zapewnił, że resort obrony narodowej monitoruje rynek nieruchomości w kontekście wysokości cen najmu lokali mieszkalnych, a dokonane obserwacje wskazują na tendencję spadkową tych cen w ostatnich latach. W związku z powyższym obowiązująca wysokość świadczenia mieszkaniowego otrzymywanego przez żołnierzy nie wymaga obecnie

modyfikacji. W przypadku powstania istotnych zmian w tym zakresie Ministerstwo podejmie działania zmierzające do nowelizacji wspomnianego rozporządzenia.

I.801.16.2014 z dnia 11 czerwca 2014 r. – w sprawie zwiększenia zatrudnienia osób z niepełnosprawnością w urzędach największych polskich miast.

Prezes Zarządu Unii Metropolii Polskich (22.07.2014 r.) poinformował, że w ramach Unii Metropolii Polskich funkcjonuje 12 komisji problemowych, w tym Komisja ds. Polityki Społecznej i Zdrowia. W 2014 r. Komisja dwukrotnie debatowała nad sprawami osób niepełnosprawnych. Podczas dyskusji z udziałem przedstawicieli Biura Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Biura Pełnomocnika ds. Osób Niepełnosprawnych omówiono wyzwania wynikające z ratyfikowania przez Polskę Konwencji ONZ o prawach osób niepełnosprawnych. Dotychczas Komisja nie zajmowała się bezpośrednio tematem zatrudniania osób niepełnosprawnych. Temat ten zostanie wprowadzony do agendy najbliższego seminarium Komisji, które odbędzie się jesienią 2014 r. Ponadto Biuro Unii Metropolii Polskich skierowało wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do urzędów miast członkowskich.

I.7033.8.2014 z dnia 16 czerwca 2014 r. – w sprawie określenia zasad udziału władz publicznych w finansowaniu szkół niepublicznych.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (03.07.2014 r.) poinformowała, że Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego jeszcze przed ogłoszeniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego podjęło prace związane z wprowadzeniem zmian legislacyjnych, mających na celu uregulowanie kwestii zaskarżonych przepisów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym. Zgodnie z rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz niektórych innych ustaw uczelnie niepubliczne, po spełnieniu określonych warunków, otrzymywać będą dotacje na finansowanie zadań związanych z kształceniem uczestników stacjonarnych studiów doktoranckich. Zaproponowane zmiany wyeliminują uznane przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją przepisy uzależniające prawo uczelni niepublicznych do dotacji ze środków publicznych od warunków ustalonych w rozporządzeniu.

I.552.16.2014 z dnia 20 czerwca 2014 r. – w sprawie braku skutecznego nadzoru ze strony organów władzy publicznej nad ośrodkami szkolno-wychowawczymi.

Minister Edukacji Narodowej (04.07.2014 r.) wyjaśniła, że nad publicznymi i niepublicznymi placówkami systemu oświaty, w tym nad specjalnymi ośrodkami wychowawczymi oraz specjalnymi ośrodkami szkolno-wychowawczymi, sprawowany jest nadzór pedagogiczny, którego zadaniem jest m.in. ocena działalności dydaktycznej, wychowawczej, a także opiekuńczej jednostek systemu oświaty. Nadzór ten sprawują właściwi terenowo kuratorzy oświaty.

I.612.25.2014 z dnia 20 czerwca 2014 r. – w sprawie wykonania wyroku Trybunału Konstytucyjnego dotyczącego przepisów ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych.

Minister Infrastruktury i Rozwoju (23.07.2014 r.) wyjaśnił, że w ocenie resortu ustawa o rodzinnych ogrodach działkowych kierunkowo wpisuje się w zalecenia wynikające z rozstrzygnięć Trybunału Konstytucyjnego. Przepisy tej ustawy, co do zasady eliminują bowiem dominującą pozycję prawną i majątkową jednej organizacji zrzeszającej działkowców, otwierając przestrzeń dla podejmowania przez działkowców działań na rzecz samoorganizowania się w celu tworzenia i zarządzania ogrodami działkowymi. W ustawie przewidziano wprawdzie dalsze funkcjonowanie Polskiego Związku Działkowców jako stowarzyszenia ogrodowego, ale równocześnie pozostawiono decyzję o wyłączeniu się z PZD do uznania samych działkowców z danego ogrodu, dopuszczając zarządzanie ogrodami działkowymi przez inne stowarzyszenia ogrodowe. Działkowcom przyznano prawo zawiązania nowego stowarzyszenia, które przejmie prawa do nieruchomości zajmowanej przez ogród przysługujące dotychczas PZD, a także majątek PZD związany z funkcjonowaniem tego ogrodu. Wymaga to uzyskania bezwzględnej lub kwalifikowanej większości głosów. W przeciwnym razie dochodziłoby do sytuacji, w których jeden ogród mógłby być prowadzony przez dwa, a nawet kilka stowarzyszeń. Takie rozwiązanie zostało uznane w toku prac nad projektem ustawy za niedopuszczalne ze względu na trudności, jakie mogłyby powstać w zakresie zarządzania rodzinnym ogrodem działkowym, który stanowi samodzielny, wyodrębniony obszar gruntu.

Odnosząc się do kwestii przekształcenia PZD w stowarzyszenie, które w okresie przejściowym będzie prowadziło ogrody, w odpowiedzi podkreślono, że dalsze funkcjonowanie PZD było krytykowane w toku prac Podkomisji nadzwyczajnej do rozpatrzenia obywatelskiego projektu ustawy o rodzinnych ogrodach działkowych. Posłowie przychyliłi się jednak do postulatów przedstawicieli obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, wyłonionych przez działkowców. Propozycja pozostawienia PZD została wyrażona przez projektodawców w oparciu o zdanie odrębne do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lipca 2012 r. (sygn. akt K 8/10). Sędzia wskazywał, że konsekwencją likwidacji PZD będzie wygaśnięcie prawa użytkowania wieczystego przyznanego tej osobie prawnej. Spowoduje to negatywne skutki dla działkowców jako podmiotów, którym przysługują ograniczone prawa rzeczowe do działek w rodzinnych ogrodach działkowych. Uwzględnienie postulatu inicjatywy obywatelskiej dotyczącego przekształcenia PZD wpłynęło zatem na przyjęcie kompromisu mającego na celu zapewnienie działkowcom pewności prawnej, co do użytkowania działek. Ponadto, podejmując rozstrzygnięcie o pozostawieniu PZD, Parlament uznał argumentację przedstawicieli inicjatywy obywatelskiej wskazując na potrzebę respektowania prawa członków PZD do podjęcia samodzielnej decyzji o członkostwie w tym stowarzyszeniu bez ingerencji ustawodawcy w relację pomiędzy członkiem a stowarzyszeniem poprzez przymusową likwidację PZD.

Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju w ramach posiadanych kompetencji monitoruje otoczenie prawne i faktyczne, w jakim funkcjonuje rodzinne ogrodnictwo

działkowe po wejściu w życie nowej ustawy. Wszystkie sugestie wpływające do resortu w tym zakresie, które składane są przez stowarzyszenia ogrodowe oraz samych działkowców, są analizowane pod kątem potrzeby ingerencji legislacyjnej. Formułowanie obecnie wniosków w tym zakresie wydaje się jednak przedwczesne. Ustawa o rodzinnych ogrodach działkowych obowiązuje bowiem niewiele ponad pół roku, zatem skuteczność działania jej przepisów będzie można ocenić dopiero w późniejszym terminie.

I.7005.7.2014 z dnia 20 czerwca 2014 r. – w sprawie rozpatrywania wniosków właścicieli gospodarstw rolnych o przyznanie pomocy w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (22.07.2014 r.) zapewnił, że pracownicy ARiMR oceniają kryteria, jakie powinny być spełnione w celu uzyskania wsparcia dla młodych rolników z poszanowaniem przepisów prawa, w tym z uwzględnieniem orzecznictwa Naczelnego Sądu Administracyjnego. W odpowiedzi poinformowano ponadto, że przepis rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania „Ułatwienie startu młodym rolnikom” objętego programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 określa, że premia dla młodych rolników przeznaczona jest dla osób, które zamierzają rozpocząć prowadzenie działalności rolniczej lub prowadzą ją nie dłużej niż 15 miesięcy przed złożeniem wniosku o udzielenie tego rodzaju wsparcia. Obowiązek dostarczenia dowodów poświadczających, że wnioskodawca faktycznie nie prowadził działalności rolniczej spoczywa na osobie ubiegającej się o pomoc. Wynika to z ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich.

I.561.6.2014 z dnia 23 czerwca 2014 r. – w sprawie braku możliwości weryfikacji decyzji komisji egzaminacyjnej w przypadku uzyskania przez aplikanta negatywnego wyniku kolokwium.

Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej (23.07.2014 r.) wyjaśnił, że samorząd adwokacki nie rozważa zmiany Regulaminu odbywania aplikacji adwokackiej, bowiem aktualnie obowiązujące rozwiązania zapewniają aplikantowi adwokackiemu wystarczające gwarancje w zakresie weryfikacji ocen uzyskanych z kolokwium (sprawdzianu). Obowiązek szkolenia aplikantów adwokackich przez samorząd adwokacki wynika z Konstytucji, której postanowienia statuuje prawo do tworzenia samorządów, w tym samorządu zawodowego, jakim jest samorząd adwokacki. Do kompetencji organów samorządu adwokackiego należy ustalenie programu szkolenia aplikantów adwokackich oraz metodyki weryfikacji ich wiedzy.

Zgodnie z postanowieniami Prawa o adwokaturze do zakresu działań Naczelnej Rady Adwokackiej należy uchwalenie regulaminu dotyczącego zasad odbywania aplikacji adwokackiej. Oznacza to, że samorząd adwokacki w ramach przysługujących mu kompetencji rozstrzyga o sposobie, warunkach i kryteriach oceny aplikanta

adwokackiego w ramach prowadzonego szkolenia. Regulamin ma charakter aktu korporacyjnego o charakterze wewnętrznym tj. mającego zastosowanie do podmiotów stosunku korporacyjnego, czyli z jednej strony organów samorządu adwokackiego, a z drugiej aplikantów adwokackich. Decyzja egzaminacyjna stanowi istotny element składowy rozstrzygnięcia w przedmiocie promocji aplikanta adwokackiego na kolejny rok aplikacji. Zgodnie z utrwaloną linią orzecniczą sądów administracyjnych negatywny wynik kolokwium nie może stanowić samoistnej podstawy do stwierdzenia nieprzydatności aplikanta adwokackiego do wykonywania zawodu adwokata.

W ocenie Naczelnej Rady Adwokackiej Regulamin zapewnia wystarczające środki weryfikacji negatywnej oceny uzyskanej przez aplikanta adwokackiego z kolokwium (sprawdzianu). Regulamin nie powoduje negatywnych skutków dla aplikantów w sferze weryfikacji ocen z kolokwium i sprawdzianów. Co więcej, metodyka i system oceny aplikantów adwokackich w formie pośredniego zaskarżania ocen nie odbiega od założeń systemu oświaty, szkolnictwa wyższego, jak również szkolenia aplikantów innych zawodów prawniczych. Nadto, negatywna ocena z kolokwium lub sprawdzianu nie stanowi samoistnej podstawy do skreślenia aplikanta adwokackiego z powodu jego nieprzydatności do zawodu adwokata.

Wprowadzenie mechanizmu odwołania od decyzji komisji egzaminacyjnej wywołałoby negatywne skutki dla samorządu adwokackiego, bowiem taki mechanizm pozwalałby na podważenie kompetencji i wiedzy egzaminatorów, a po drugie doprowadziłby do obstrukcji systemu szkolenia aplikanta adwokackiego, ze względu na długotrwałe postępowania odwoławcze przed organami adwokatury oraz sądami administracyjnymi. W obecnym stanie prawnym aplikant adwokacki posiada wystarczające uprawnienia gwarancyjne, zapewniające mu możliwość weryfikacji negatywnej oceny z kolokwium (egzaminu).

V.7220.189.2014 z dnia 23 czerwca 2014 r. – w sprawie utrudnień w korzystaniu z usług bankowych przez osoby starsze, posiadające dowody osobiste wydane na czas nieoznaczony.

Prezes Związku Banków Polskich (09.07.2014 r.) wyjaśnił, że co do zasady dowody osobiste wydawane są na czas oznaczony, a jedynie wyjątkowo są wydawane na czas nieoznaczony osobom, które ukończyły 65. rok życia, jeżeli osoby te wystąpią z takim wnioskiem. Z dniem 1 stycznia 2015 r. zacznie obowiązywać nowa ustawa o dowodach osobistych, która nie przewiduje możliwości wydawania dowodów osobistych z nieoznaczonym terminem. Zgodnie z przepisami ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu banki zobowiązane są stosować wobec swoich klientów środki bezpieczeństwa finansowego. Jednym z takich środków jest identyfikacja klienta i weryfikacja jego tożsamości na podstawie dokumentów lub informacji publicznie dostępnych. Prezes Związku Banków Polskich podkreślił, że nieprawidłowości w zakresie zapisywania cech dokumentu tożsamości z terminem nieoznaczonym miały charakter sporadyczny i incydentalny, podyktowany względami technologicznymi. Według informacji posiadanych przez Związek Banków

Polskich nieprawidłowości te zostały już wyeliminowane przez odpowiednie zmiany systemu informatycznego.

V.7013.49.2014 z dnia 23 czerwca 2014 r. – w sprawie przypadków naruszania praw pacjentów do świadczeń opieki zdrowotnej.

Minister Zdrowia (28.07.2014 r.) poinformował, że podjęte zostały prace nad nowelizacją ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta, których celem jest wzmocnienie ochrony praw pacjenta, między innymi przez rozszerzenie uprawnień Rzecznika Praw Pacjenta, co zapewni większą skuteczność działań tego organu w przypadku stwierdzenia naruszenia praw pacjenta.

Prezes Naczelnej Izby Lekarskiej (31.07.2014 r.) zapewnił, że polityka przestrzegania praw pacjentów jest jednym z ważnych zadań, jakie realizuje samorząd lekarski zarówno na szczeblu okręgowym, jak i krajowym. Przypominanie i szczegółowe omawianie praw pacjentów jest częstym tematem szkoleń dla lekarzy organizowanych przez samorząd. Prezes Naczelnej Izby Lekarskiej zwrócił się z prośbą o przesłanie przez Rzecznika Praw Obywatelskich właściwym okręgowym rzecznikom odpowiedzialności zawodowej bardziej szczegółowych danych pozwalających na rozważenie decyzji o wszczęciu postępowania w sytuacjach opisanych w wystąpieniu. Jaskrawe naruszenie prawa pacjenta do intymności i godności podczas leczenia, nieudzielenie pacjentowi informacji o stanie zdrowia czy odmowa udzielenia pomocy medycznej mogą być przedmiotem postępowania z zakresu odpowiedzialności zawodowej lekarzy. Każdy taki przypadek musi być jednak przedmiotem analizy w oparciu o zebrany materiał dowodowy.

Odnosząc się do konkretnych przypadków, w odpowiedzi zauważono, że w świetle aktualnych przepisów lekarz może udzielić informacji o stanie zdrowia tylko osobom upoważnionym przez pacjenta. Udzielenie informacji o stanie zdrowia pacjenta osobom bliskim bez osobnego upoważnienia przewidziane jest tylko w sytuacji gdy pacjent jest nieprzytomny lub niezdolny do zrozumienia znaczenia informacji o stanie zdrowia. W kwestii odmowy zaordynowania na oddziale ortopedycznym leków wchodzących w skład leczenia laryngologicznego, samorząd lekarski nie ma wątpliwości, że pacjent przebywający na oddziale ortopedycznym powinien mieć prawo do konsultacji laryngologicznej połączonej z przepisaniem leku, a NFZ powinien zapłacić szpitalowi za obie procedury. Natomiast w ocenie Narodowego Funduszu Zdrowia pacjentowi przebywającemu i leczonemu w szpitalu należą się tylko leki, których przepisanie wynika z przyczyn hospitalizacji. Stanowisko to znajduje oparcie w przepisach ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zdaniem samorządu lekarskiego potrzebna jest zmiana przepisów w tym zakresie.

Prezes Naczelnej Rady Pielęgniarek i Położnych (25.07.2014 r.) zapewniła, że problematyka wykonywania zawodu pielęgniarki i położnej w sposób zapewniający respektowanie praw pacjenta, innych przepisów dotyczących wykonywania zawodu, a także zasad etyki zawodowej, jest przedmiotem najwyższej troski ze strony organów samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych. Zadania te, zgodnie z przepisami

ustawy o samorządzie pielęgniarek i położnych realizują w zakresie posiadanych kompetencji rzeczniczy odpowiedzialności zawodowej pielęgniarek i położnych oraz sądy pielęgniarek i położnych będące organami okręgowych izb pielęgniarek i położnych, a także Naczelny Rzecznik Odpowiedzialności Zawodowej Pielęgniarek i Położnych oraz Naczelny Sąd Pielęgniarek i Położnych. Samorząd zawodowy podejmuje szereg działań mających na celu zapobieganie wykroczeniom zawodowym, Do działań tych należą liczne szkolenia, warsztaty i konferencje organizowane przez organy samorządu zawodowego pielęgniarek i położnych na poziomie okręgowym i krajowym adresowane do pielęgniarek i położnych zatrudnionych na stanowiskach wykonawczych i kierowniczych w podmiotach leczniczych określonych w ustawie o działalności leczniczej.

Od 2012 roku samorząd prowadzi negocjacje z przedstawicielami Ministerstwa Zdrowia dotyczące zmiany wadliwego rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie ustalania minimalnych norm zatrudnienia pielęgniarek i położnych w podmiotach leczniczych niebędących przedsiębiorcą. Rozporządzenie to ma kluczowe znaczenie w zapewnieniu właściwej opieki pielęgniarskiej poprzez wprowadzenie norm zatrudnienia umożliwiających pielęgniarkom i położnym wykonywanie zawodu z należytą starannością, zgodnie z zasadami etyki zawodowej.

Z analizy sprawozdań okręgowych rzeczników odpowiedzialności zawodowej wynika, że przyczyną większości składanych skarg jest zbyt mała obsada pielęgniarek i położnych na dyżurach, co w konsekwencji prowadzi do niezadowolenia pacjentów z realizowanych świadczeń zdrowotnych i może być przyczyną występowania zdarzeń niepożądanych. Jednocześnie należy podkreślić, że duże obciążenie obowiązkami zawodowymi pielęgniarek i położnych prowadzi do przemęczenia psychofizycznego osób realizujących świadczenia zdrowotne.

IV.520.2.2014 z dnia 24 czerwca 2014 r. – w sprawie ochrony danych osobowych w systemie elektronicznej księgi wieczystej.

Minister Sprawiedliwości (08.07.2014 r.) stwierdził, że udostępnianie ksiąg wieczystych przez internet, w tym danych osobowych, nie narusza ustawy o ochronie danych osobowych. Przyjęcie odmiennego poglądu niweczyłoby zasadę jawności ksiąg wieczystych. Rezygnacja z ujawniania w księdze wieczystej danych osobowych oznaczałaby konieczność sięgnięcia do akt księgi wieczystej w celu jednoznacznego ustalenia tożsamości osób ujawnionych w księdze wieczystej, co nie sprzyjałoby szybkości obrotu prawnego. Wiązałoby się to z koniecznością stawienia się w sądzie, wykazania interesu prawnego w uzyskaniu dostępu do akt ksiąg wieczystych, a także otrzymania stosownego zaświadczenia z księgi wieczystej potwierdzającego jednoznacznie tożsamość osoby ujawnionej w księdze wieczystej. Jawność ksiąg wieczystych jest podstawowym i koniecznym w demokratycznym państwie środkiem zapewnienia bezpieczeństwa obrotu nieruchomościami i praw osób trzecich. Nie mogłaby ona być należycie realizowana bez udostępnienia danych osobowych zawartych w treści księgi wieczystej. W aktualnym stanie prawnym osoba, która nie zna dokładnego numeru księgi wieczystej nie ma możliwości jej przejrzania.

W konsekwencji nie może ona drogą internetową uzyskać informacji o danych osobowych osób ujawnionych w księdze. Osoba, której dane osobowe zostałyby wykorzystane przez osoby nieuprawnione, może skorzystać ze środków ochrony prawnej przewidzianych w ustawie o ochronie danych osobowych, a także w Kodeksie cywilnym.

I.5002.2.2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. – w sprawie braku prawnej regulacji zasad wykonywania testów genetycznych.

Minister Zdrowia (25.07.2014 r.) podziela opinię przedstawioną przez Rzecznika Praw Obywatelskich o potrzebie niezwłocznego podjęcia prac nad uregulowaniami prawnymi w zakresie przeprowadzania testów genetycznych. Szeroki zakres przedmiotowy problematyki związanej z przeprowadzaniem testów genetycznych wymaga podjęcia działań legislacyjnych mających na celu uregulowanie tej kwestii w sposób kompleksowy. Minister Zdrowia wystąpił do Szefa Kancelarii Prezesa Rady ministrów o powołanie międzyresortowego zespołu, który prowadziłby prace legislacyjne nad projektem ustawy o testach genetycznych, z wykorzystaniem efektów pracy Zespołu powołanego przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

IV.7211.415.2014 z dnia 30 czerwca 2014 r. – w sprawie niespójności regulacji prawnych dotyczących wyodrębniania na własność lokali mieszkalnych wybudowanych przy udziale preferencyjnego kredytu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Infrastruktury i Rozwoju (29.07.2014 r.) poinformował, że na posiedzeniu senackiej Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji w dniu 19 lutego 2014 r. podjęto decyzję o wszczęciu komisyjnej inicjatywy ustawodawczej w sprawie ujednoczenia przepisów o ustanawianiu odrębnej własności lokali wybudowanych z kredytu udzielonego przez BGK. Przygotowany przez Biuro Legislacyjne Kancelarii Senatu RP projekt ustawy był przedmiotem obrad Komisji na posiedzeniach w maju i lipcu 2014 r. Projekt ten przewiduje nowelizację ustawy o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawy o Banku Gospodarstwa Krajowego oraz niektórych innych ustaw. Przedstawiciele Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju uczestniczyli w posiedzeniach Komisji i wskazali na wątpliwości wynikające ze stanowiska przyjętego przez Biuro Legislacyjne Kancelarii Senatu RP o braku konieczności nowelizacji ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego.

Część 2

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ II

II.517.94.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Robert D., dotyczącą braku odpowiednich działań ze strony administracji Zakładu Karnego w K. oraz Aresztu Śledczego w P., które zmniejszałyby skalę trudności w codziennym funkcjonowaniu i świadczyły o daleko idącej indywidualizacji w wykonaniu kary pozbawienia wolności z uwagi na stan jego zdrowia. Autor skargi jest osobą niepełnosprawną, porusza się wyłącznie na wózku inwalidzkim, wymaga stałej pomocy osób trzecich.

Rzecznik podjął sprawę i po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego uznał skargę wnioskodawcy za uzasadnioną.

W ocenie Rzecznika działania podejmowane przez administrację w/w jednostek penitencjarnych w zakresie pomocy skazanemu w wykonywaniu codziennych czynności były niewystarczające i realizowane w głównej mierze dopiero po jego kolejnych interwencjach, mimo, że już w pierwszych spotkaniach z przedstawicielami personelu więziennego informował o swoich szczególnych potrzebach, wynikających ze znacznego stopnia niepełnosprawności.

Należy zauważyć, iż zgodnie z art. 96 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego skazani niepełnosprawni fizycznie odbywają karę pozbawienia wolności w systemie terapeutycznym. Wymagają oni bowiem oddziaływania specjalistycznego, zwłaszcza opieki psychologicznej, lekarskiej lub rehabilitacyjnej. W myśl art. 97 k.k.w. wykonywanie kary w systemie terapeutycznym musi być dostosowane do potrzeb więźnia m.in. w zakresie leczenia i wymagań higieniczno-sanitarnych.

Przepis § 26 ust 1 regulaminu wykonywania kary pozbawienia wolności stanowi, iż dyrektor zakładu karnego może dokonywać niezbędnych odstępstw od przewidzianego w regulaminie sposobu wykonywania kary pozbawienia wolności w zakresie uzasadnionym stanem zdrowia tych skazanych. Dyrektor może dokonywać tych odstępstw na wniosek lub po zasięgnięciu opinii lekarza albo psychologa. Uregulowania te dotyczą również osadzonych z niepełnosprawnością fizyczną (ust.2).

Powyższe przepisy wskazują, iż niepełnosprawność jest przesłanką do większego zindywidualizowania wykonywania wobec skazanych kary pozbawienia wolności niż w przypadku sprawnych osadzonych. Osoby te wymagają kompleksowego wsparcia, więc oprócz podejmowanych wobec ogółu więźniów oddziaływań resocjalizacyjnych, wymagają oni skutecznej pomocy i rehabilitacji, a oba te sposoby uspołeczniania muszą być sprawowane równoległe, jako wzajemnie uzupełniające się. Administracja więzienna ma więc obowiązek objąć ich szczególną opieką, przygotować program indywidualnych oddziaływań, adekwatnych do stopnia ich niepełnosprawności.

Wnioskodawca, wbrew przytoczonym wyżej przepisom, nie został skierowany do odbywania kary w systemie terapeutycznym. Należy jednak zauważyć, iż odbywanie kary w systemie zwykłym nie stoi na przeszkodzie przygotowaniu indywidualnego programu oddziaływań. Rzecznik uważa, iż brak kompleksowych zaleceń dotyczących postępowania wobec wnioskodawcy, sformułowanych już na wstępie odbywania kary pozbawienia wolności, stanowi naruszenie przytoczonych przepisów. Brak tych działań nie sprzyjał stabilizacji sytuacji skazanego, skutkowało utrudnieniami przekraczającymi nieunikniony poziom związany z osadzeniem, ponieważ nie był on zdolny do wykonywania wielu codziennych czynności. Ponadto, był zmuszony wielokrotnie formułować tożsame prośby w zakresie swoich potrzeb oraz prosić o pomoc współosadzonych, co czyniło go zależnym. Jedną z konsekwencji nieopracowania stałych zaleceń postępowania były nieprawidłowości w zakresie żywienia indywidualnego, stwierdzone przez Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Ł.

Rzecznik nie podzielił stanowiska Centralnego Zarządu Służby Więziennej, iż wnioskodawca nie zawsze korzystał z naturalnej i niezbędnej - w warunkach jednostki penitencjarnej - drogi bezpośrednich kontaktów z administracją, artykułowania swoich potrzeb czy też oczekiwań natury egzystencjalnej. W oparciu o analizę akt osobopoznawczych ustalono, iż każdorazowo po przybyciu do jednostki penitencjarnej skazany wyjaśniał bezpośrednim przełożonym swoją sytuację zdrowotną, precyzował potrzeby wynikające ze stanu zdrowia, a mimo to był zmuszony podejmować kolejne działania w celu ich realizacji. Należy zauważyć, iż konieczność wielokrotnego informowania innych o swoich dolegliwościach i ograniczeniach może rodzić poczucie braku zrozumienia i stawiać osadzonego w pozycji niższości wobec innych osób.

Rzecznik dostrzegł również niedostatki w profesjonalnym działaniu funkcjonariuszy działu penitencjarnego w związku z problemami wnioskodawcy w sferze emocjonalnej. Zapisy dokumentacji osobopoznawczej, np.: cyt. „, skazany próbuje manipulować funkcjonariuszami, domaga się przywilejów ze strony administracji typu ciepła woda przez całą dobę, indywidualne traktowanie”, świadczą o braku zrozumienia, że osoby niepełnosprawne powinny korzystać z pewnych szczególnych praw, swoistych dla tej grupy. Tych szczególnych praw nie należy traktować jako przywilejów. Dokonano licznych ocen o manipulacji ze strony skazanego, o roszczeniowości, agresji, a nie zaproponowano planu oddziaływań, które służyłyby poprawie jego ogólnej kondycji psychicznej, m.in. nie zadbano o intensyfikację kontaktów interpersonalnych z innymi osadzonymi. Z uwagi na zakwaterowanie w oddziale dla osób tymczasowo aresztowanych w Areszcie Śledczym w P. był on izolowany. Pozostawanie w celi niemalże przez całą dobę niewątpliwie zwiększało u niego koncentrację na niepełnosprawności i pogłębiało poczucie krzywdy. Osoby wyznaczone do pomocy nie były przeszkolone w takim zakresie i jak należy sądzić, nie czyniły tego ze świadomej potrzeby. Skala trudności czynności pomocniczych przerastała ich możliwości, zatem niejednokrotnie odmawiali kontynuowania lub podjęcia się tego zadania. Ta świadomość towarzyszyła

skazanemu, co wywoływało coraz większy niepokój i pogłębiało problemy adaptacyjne. Odbywanie spacerów z osadzonymi z innego oddziału (pozytywnie rozpatrzona prośba) nie zaspokajało jego potrzeb w zakresie budowania „normalnych” relacji z współwięźniami, a nie tylko opartych na zależności. Personel więzienny zdaje się nie dostrzegał, iż „bezczytność” ma zły wpływ na samopoczucie skazanego i nie wykazywał w tej materii żadnej aktywności. W dokumentacji osobopoznawczej nie stwierdzono zapisów, które świadczyłyby o objęciu skazanego zajęciami np. z zakresu treningu relaksacyjnego czy treningu umiejętności interpersonalnych. W Zakładzie Karnym w K. wymierzono skazanemu karę dyscyplinarną w postaci pozbawienia możliwości udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych przez okres 1 miesiąca. Rodzaj wymierzonej kary jest niezgodny z obowiązującymi przepisami, bowiem ustawodawca w art. 143 § 1 pkt 3 k.k.w zawarł zwrot „niektórych” i wskazał zakres wyłączeń. Skarżący został zaś pozbawiony możliwości korzystania ze wszystkich dostępnych zajęć k.o.

Na kanwie tej sprawy Rzecznik skierował wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej, wskazując, iż istnieje potrzeba podejmowania wobec osób ze znaczną niepełnosprawnością intensywniejszych działań w zakresie oddziaływań penitencjarnych, które będą wyrazem respektowania obowiązujących przepisów w zakresie postępowania z osobami niepełnosprawnymi, w tym zapisów Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych i Karty Praw Osób Niepełnosprawnych.

II.517.510.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Dariusz S., w której żalił się, iż administracja Aresztu Śledczego w P. nie udziela mu odpowiedzi na kierowane prośby, skargi i wnioski. Kolejną prośbę postanowił więc przesłać do Dyrektora jednostki za pośrednictwem poczty. Odpowiedzi nie otrzymał. Rzecznik podjął sprawę i zwrócił się o wyjaśnienie do Dyrektora Aresztu.

Z przedstawionych wyjaśnień wynika, że w dzienniku korespondencji urzędowej osób pozbawionych wolności została zarejestrowana przesyłka adresowana do Dyrektora Aresztu, której nadawcą był wnioskodawca. Nie została ona jednak przekazana do rozpatrzenia w trybie rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Jednocześnie obecnie nie sposób ustalić, dokąd przedmiotowe pismo zostało skierowane po zadekretowaniu przez Dyrektora Aresztu.

Rzecznik nie podzielił stanowiska wyrażonego przez kierownika jednostki, że przedmiotowe pismo nie było skargą lub prośbą, ponieważ gdyby korespondencja miała taki charakter postąpiono by z nią w sposób określony w przywołanym rozporządzeniu. Należy zauważyć, iż administracja więzienna jest zobowiązana do postępowania z korespondencją skazanego wpływającą do jednostki (trudno wskazać, by miała ona inny charakter niż skarga, prośba lub wniosek), w sposób o którym mowa w/w rozporządzeniu.

Przepis § 11 przywołanego rozporządzenia stanowi, że wyznaczony funkcjonariusz lub pracownik jednostki organizacyjnej albo określona komórka organizacyjna prowadzi ewidencję wniosków, skarg i próśb wpływających do jednostki organizacyjnej. Ewidencję wniosków, skarg i próśb prowadzi się w formie dzienników, oddzielnie dla skarg oraz wniosków i próśb. Organ właściwy do załatwienia wniosku, skargi lub prośby jest obowiązany zawiadomić pisemnie wnoszącego wniosek, skargę lub prośbę o sposobie ich załatwienia. Obowiązek pisemnego zawiadamiania, o którym mowa wyżej, nie dotyczy próśb i wniosków składanych osobiście w swojej sprawie przez osobę osadzoną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym i załatwionych bezpośrednio po zgłoszeniu (§ 9).

Przywołane przepisy służą zagwarantowaniu prawa skazanego określonego w art. 102 pkt 10 Kodeksu karnego wykonawczego (cyt.: skazany ma prawo do składania wniosków, skarg i próśb organowi właściwemu do ich rozpatrzenia oraz przedstawiania ich, w nieobecności innych osób, administracji zakładu karnego, kierownikom jednostek organizacyjnych Służby Więziennej) oraz stanowią o podmiotowym traktowaniu osoby pozbawionej wolności.

II.5172020.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Dariusz P., w której podnosił, iż skierował do Sądu Okręgowego Wydziału Penitencjarnego skargę w trybie art. 7 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego na decyzję Dyrektora Zakładu Karnego w przedmiocie odmowy wydania zezwolenia na wykonanie na własny koszt świadczenia medycznego w poza więziennej placówce służby zdrowia, stosowanie do art. 115 § 6 k.k.w. Skarga nie została rozpoznana, została przekazana do załatwienia Dyrektorowi Zakładu Karnego w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie sposobów załatwiania wniosków, skarg i próśb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, że Sędzia Penitencjarny przeoczył fakt, iż skarga została złożona w trybie art. 7 § 1 k.k.w., który stanowi, że skazany może zaskarżyć do sądu decyzję organu wymienionego w art. 2 pkt 3-6 i 10 z powodu jej niezgodności z prawem, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. W myśl wskazanego przepisu skazany ma prawo zaskarżyć każdą decyzję dyrektora zakładu karnego. Sąd zaś po rozpoznaniu skargi orzeka o utrzymaniu w mocy, uchyleniu albo zmianie zaskarżonej decyzji.

Mając na uwadze powyższe ustalenia należy wskazać, iż zostało naruszone prawo do sądu. Jest to jedno z najbardziej fundamentalnych praw obywateli. Prawo to wyraża ideę zapewnienia każdemu człowiekowi uprawnienia do przedstawienia swojej sprawy przed organami państwa – sądami – stwarzającymi gwarancje podejmowania sprawiedliwych, obiektywnych i słuszych decyzji.

Prawo do sądu ma charakter zasady uniwersalnej o charakterze międzynarodowym. Zgodnie z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd

ustanowiony ustawą przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej”.

Prawo do sądu formułuje Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej stanowiąc w art. 45 ust. 1, że „Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Zasadę tę uzupełnia art. 77 ust. 2 Konstytucji zawierający zakaz zamykania drogi sądowej do dochodzenia naruszonych wolności lub praw oraz art. 78, w myśl którego każda ze stron postępowania ma prawo do zaskarżeń orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Rzecznik skargę uznał za uzasadnioną.

Po interwencji Rzecznika, nadano przedmiotowej skardze bieg zgodnie z art. 7 § 1 k.k.w. Sąd Okręgowy Wydział Penitencjarny utrzymał zaskarżoną decyzję w mocy. Na to postanowienie zażalenie nie przysługuje. W tej sytuacji sprawę należało uznać za zakończoną, bowiem zgodnie z art. 14 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich wystąpienie Rzecznika nie może naruszać niezawisłości sędziowskiej.

II.517.1091.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Tadeusz P., w której kwestionował decyzję Dyrektora Zakładu Karnego o odmowie udzielenia zezwolenia na opuszczenia zakładu karnego w trybie art. 141a § 1 Kodeksu karnego wykonawczego na okoliczność chrztu dziecka.

Z dokonanych ustaleń wynika, że wniosek w powyższym zakresie złożył skazany oraz jego konkubina, która do swojego pisma dołączyła zaproszenie na chrzest dziecka, opatrzone pieczętą parafii i podpisem księdza.

Dyrektor Zakładu Karnego po zapoznaniu się ze sprawą i sporządzoną dokumentacją (opinią na temat skazanego, prognozą kryminologiczno-społeczną - określoną jako negatywną, opiniami członków komisji penitencjarnej) wydał decyzję odmowną w przedmiocie udzielenia zezwolenia na opuszczenie zakładu karnego w związku z w/w wydarzeniem.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej, który na wniosek Rzecznika zbadał skargę, wskazał, że decydującą przesłanką odmowy udzielenia przepustki losowej była negatywna prognoza kryminologiczno-społeczna skazanego, która jest cyt.: „podstawą decyzji w sprawie zezwolenia na czasowe opuszczenie zakładu karnego”. W ocenie Dyrektora chrzest dziecka mógł być szczególnie ważnym wypadkiem dla wnioskodawcy, niemniej jednak fakt ten nie uzasadniał podjęcia pozytywnej decyzji. Rzecznik Praw Obywatelskich nie podzielił tego stanowiska.

Europejski Trybunał Praw Człowieka w Strasburgu wielokrotnie wyrażał stanowisko, że z istoty uwięzienia wynikają różne ograniczenia wolności i praw, jednak muszą one być uznane za potrzebne w społeczeństwie demokratycznym. Potrzeba taka może wynikać m.in. z zagrożenia, jakie stwarza więzień dla społeczeństwa oraz z braku gwarancji, że w przypadku czasowego zwolnienia powróci on do więzienia.

Analiza dokumentacji osobopoznawczej wnioskodawcy pozwala na stwierdzenie, że nie stanowił on zagrożenia dla społeczeństwa. Jego postawę w trakcie odbywania kary oceniano pozytywnie. Kilkanaście dni przed złożeniem przez skazanego przedmiotowego wniosku komisja penitencjarna podjęła decyzję o skierowaniu go do zakładu karnego typu półotwartego, uznając, że można z dużym prawdopodobieństwem domniemywać, że będzie on właściwie funkcjonował w zakładzie karnym tego typu, w warunkach wzmożonej samodyscypliny i samokontroli. Podstawą do sformułowania takiej oceny były ustalenia poczynione przez psychologa i wychowawcę: wskazano m.in. na krytyczny stosunek do popełnionego przestępstwa oraz na dobre, stabilne zachowanie w trakcie odbywania kary.

Należy zauważyć, iż okoliczności, które miały miejsce przed osadzeniem skazanego w polskiej jednostce penitencjarnej, wskazują na pewien pozytywny proces jego readaptacji społecznej: w kraju UE skazany pracował legalnie, założył rodzinę, wywiązywał się z obowiązków wynikających z udzielenia mu przez władze więzienia zamieszkiwanego kraju 14-dniowej przepustki w związku z narodzinami dziecka, terminowo zgłosił się w celu udziału w dalszych czynnościach ekstradycyjnych. Będąc w Zakładzie Karnym podjął aktywne działania w celu dokonania stosownych czynności cywilnoprawnych skutkujących uznaniem dziecka, utrzymywał kontakt z matką dziecka.

Mimo tych okoliczności Rzecznik nie ma podstaw do kwestionowania prawidłowości dokonania oceny sporządzonej przez administrację Zakładu Karnego prognozy kryminologiczno-społecznej. Należy jednak wskazać, że negatywna prognoza kryminologiczno-społeczna nie może przesądzać o odmowie udzielenia skazanemu zezwolenia, o którym mowa w art. 141a § 1 k.k.w. Jeśli administracja Zakładu Karnego nie miała przekonania, że skazany będzie przestrzegał obowiązków w związku z przepustką losową, to warunkiem udzielenia takiego zezwolenia powinna być obecność funkcjonariusza Służby Więziennej lub osoby godnej zaufania.

Rzecznik wielokrotnie zajmował się sprawami dotyczącymi odmowy wydania zezwolenia skazanym na opuszczenie zakładu karnego w trybie art. 141a § 1 k.k.w. w związku z różnymi uroczystościami o charakterze rodzinnym (narodziny dziecka, chrzest, I komunია św., ślub dziecka), m.in. kierując w tej sprawie wystąpienia do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej. Dyrektor Generalny pismem z dnia 7 marca 2013 r. poinformował Rzecznika, iż w ocenie Centralnego Zarządu Służby Więziennej nie ma podstaw do odmowy udzielenia skazanemu zezwolenia, o którym mowa, w przypadku określenia negatywnej prognozy kryminologiczno-społecznej, gdy zostaną spełnione przesłanki zawarte w wyżej wymienionym przepisie Kodeksu karnego wykonawczego. Ocena prognozy służy jedynie określeniu sposobu realizacji przedmiotowego zezwolenia tj. określenia czy skazany może wykorzystać przepustkę samodzielnie, czy pod konwojem lub w asyście.

Dyrektor Zakładu Karnego nie zezwolił wnioskodawcy na opuszczenie zakładu karnego, nie rozważając możliwości udzielenia przepustki pod konwojem funkcjonariusza Służby Więziennej, mimo, że chrzest dziecka należy do katalogu zdarzeń szczególnie ważnych dla skazanego, które oprócz charakteru czysto

religijnego ma również charakter rodzinny. W tej sytuacji w ocenie Rzecznika doszło do naruszenia prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego.

II.517.1022.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Emilian K., odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w W. Żalił się on, że zlecone przez lekarza leki nie zostały mu wydane.

Z ustaleń poczynionych w toku badania skargi wynika, że w dniu 10 lipca 2013 r. z uwagi na brak lekarza ambulatorium osadzony był przyjęty w godzinach popołudniowych przez lekarza dyżurnego jednostki. Otrzymał leki doraźnie (2 tabletki leku przeciwalergicznego i opakowanie kropli do nosa), lekarz wystawił również receptę celem kontynuacji leczenia.

Jak wynika z zebranych informacji, obowiązującą w Zakładzie Karnym w W. procedurą jest w takich przypadkach przekazanie recepty oddziałowemu, który w dniu następnym oddaje ją personelowi medycznemu do realizacji. Recepta wystawiona dla Pana Emiliana K. nie została jednak zrealizowana. Jak ustalono, nie dotarła ona do ambulatorium, przeprowadzone czynności nie pozwoliły jednak na ustalenie, z jakich przyczyn do tego doszło. Niemniej w tej części, z uwagi na niezapewnienie Panu Emilianowi K. leczenia zgodnie z zaleceniem lekarskim, jego skarga została uznana za zasadną. O stanowisku Rzecznika został poinformowany Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W.

II.517.428.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Zbigniew Ż., odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T. Żalił się on, że podczas odbywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej został osadzony w celi monitorowanej.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, że w Zakładzie Karnym w T. wszystkie cele przeznaczone do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej są wyposażone w odpowiedni sprzęt techniczny służący do monitorowania i archiwizacji zapisu. Zastosowany sprzęt jest zgodny z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 2009 r. w sprawie rodzaju urządzeń i środków technicznych służących do przekazywania, odtwarzania i utrwalania obrazu lub dźwięku z monitoringu w zakładach karnych. Zgodnie z § 3 rozporządzenia, zastosowany sprzęt posiada m.in. funkcję maskowania stref prywatności. Strefa maskowania jest ustawiona na tej części celi mieszkalnej, która przeznaczona jest do celów sanitarno-higienicznych, w celu uniemożliwienia przekazywania i utrwalania obrazu ukazującego intymne części ciała skazanego podczas wykonywania przez niego czynności fizjologicznych. W tej części nie stwierdzono zatem naruszenia praw przysługujących skarżącemu.

W toku postępowania ustalono jednocześnie, że w sprawie umieszczenia skarżącego w celi monitorowanej nie została wydana decyzja na piśmie, zawierająca informację o podstawie prawnej jej wydania, przesłankach, które zadecydowały o umieszczeniu go w takiej celi oraz pouczenie o przysługującym mu prawie do złożenia

skargi do sądu penitencjarnego. Do wydania decyzji obligował Dyrektora Zakładu Karnego w T. przepis art. 116 § 6 Kodeksu karnego wykonawczego, w związku z art. 7 § 3 Kodeksu. W tej części zatem skarga osadzonego została uznana za uzasadnioną.

Dyrektor Zakładu Karnego w T. powiadomił Rzecznika, że w związku z zaleceniami sformułowanymi przez przedstawicieli Rzecznika po wizytacji jednostki w lipcu 2013 r., od sierpnia 2013 r. obowiązek, o którym mowa w art. 116 § 6 k.k.w. jest realizowany.

II.517.302.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Waldemar O., który żalił się na umieszczenie w Zakładzie Karnym w K. w warunkach niezgodnych z posiadaną podgrupą klasyfikacyjną R-2/p, za zasadną.

W toku podjętego postępowania wyjaśniającego ustalono, że Pan Waldemar O. został zakwalifikowany do odbywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym typu półotwartego decyzją komisji penitencjarnej z dnia 3 lipca 2013 r., podczas pobytu w Areszcie Śledczym w W. W związku z powyższym w dniu 16 lipca 2013 r. został przetransportowany do Zakładu Karnego w K. celem odbywania kary w zakładzie karnym typu półotwartego.

Jak wynika z dokonanych ustaleń, w Zakładzie Karnym w K. nie było w tym czasie wolnych miejsc zakwaterowania, więc skazany został umieszczony w oddziale zakładu karnego typu zamkniętego. Jednocześnie w dniu następnym, tj. 17 lipca 2013 r., został zgłoszony do transportu, jednak czynność ta została anulowana. Ponowne zgłoszenie osadzonego do transportu miało miejsce dopiero w dniu 3 września 2013 r., jednak i w tym wypadku czynność anulowano.

Administracja więzienna jest zobowiązana, zgodnie z przepisem art. 100 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego zapewnić skazanemu odbywanie kary w zakładzie karnym właściwym ze względu na rodzaj, typ i system wykonywania kary lub zabezpieczenie. Osadzonemu nie zapewniono osadzenia zgodnie z przywołanym przepisem, z uwagi na przeludnienie oddziału typu półotwartego. Jako podstawę umieszczenia w zakładzie karnym typu zamkniętego wskazano przepis § 58 regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, który dopuszcza umieszczenie niezgodnie z podgrupą klasyfikacyjną – z ważnych powodów. W opinii Rzecznika za „ważny powód” w rozumieniu tego przepisu nie może być uznane przeludnienie oddziału. Taki pogląd wyraził również Centralny Zarząd Służby Więziennej, do którego Rzecznik zwrócił się o zajęcie stanowiska w sprawie.

Mając na względzie powyższe, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. o rozważenie potrzeby podjęcia stosownych działań w celu zapobieżenia wystąpieniu w przyszłości podobnych nieprawidłowości w działaniach podległych mu jednostek penitencjarnych.

II.517.435.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Artur W., w której żalił się, że administracja Aresztu Śledczego w P. nie przyjęła adresowanej do niego paczki z odzieżą, przedmiotami osobistego użytku i artykułami higieny osobistej, na którą posiadał zgodę dyrektora jednostki penitencjarnej, bowiem paczka została dostarczona za pośrednictwem poczty.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, iż w okresie objętym przedmiotową skargą obowiązujący porządek wewnętrzny Aresztu nie przewidywał możliwości dostarczenia dla skazanego paczki higienicznej za pośrednictwem poczty. Taka możliwość istniała jedynie w przypadku dostarczenia paczki żywnościowej.

Należy zauważyć, iż przepisy regulujące zagadnienie paczek dla skazanych nie zawierają żadnych ograniczeń odnoszących się do sposobu ich dostarczania. Zgodnie z § 14 ust. 2 pkt 13 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, dyrektor zakładu karnego określa w porządku wewnętrznym zakładu godziny i sposób przyjmowania i wydawania paczek, a nie sposób ich dostarczania. Zatem uregulowania porządku wewnętrznego w/w Aresztu, wprowadzające ograniczenia w postaci dostarczania paczek osadzonym wyłącznie przez osoby zainteresowane są niezgodne z powszechnie obowiązującymi przepisami.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej, nadzorujący pracę w/w Aresztu, wydał polecenie Dyrektorowi jednostki sporządzenia nowelizacji porządku wewnętrznego, która przewidywałaby możliwość dostarczania paczki higienicznej za pośrednictwem poczty.

Polecenie zostało zrealizowane i obecnie obowiązujący stan prawny w zakresie dostarczania osadzonym paczek przewiduje następujące rozwiązania: - paczki żywnościowe, z odzieżą, bielizną, obuwiem, przedmiotami osobistego użytku, lekarstwami i artykułami higienicznymi mogą być dostarczane bezpośrednio przez osoby zainteresowane albo za pośrednictwem uprawnionych instytucji lub osób, w szczególności poprzez pocztę, firmy kurierskie lub gońców. Uregulowanie to jest zgodne z przepisami powszechnie obowiązującymi.

II.517.1812.2014

Do Rzecznika zwrócił się Pan Józef G., przebywający w Areszcie Śledczym w O., który żalił się na warunki i zasady zatrudniania osadzonych w tej jednostce oraz wynagradzania ich za pracę.

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że Areszt Śledczy w O. stosuje praktykę polegającą na organizowaniu zatrudnienia osadzonych w drodze przemiennego zatrudnienia odpłatnego i nieodpłatnego: zgodnie z tym systemem osadzony pracuje odpłatnie przez jeden miesiąc, natomiast w drugim miesiącu wykonuje tę samą pracę, w tym samym wymiarze godzin, nie otrzymując za nią wynagrodzenia. Ponieważ przepisy dopuszczają nieodpłatne zatrudnienie skazanego w maksymalnym wymiarze miesięcznym 90 godzin, a powyżej tej normy jedynie za zgodą skazanego, skazany zatrudniony w tym systemie jest zobowiązany złożyć

oświadczenie o wyrażeniu zgody na zatrudnienie nieodpłatne w wymiarze powyżej 90 godzin.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O., który na prośbę Rzecznika zbadał skargę osadzonego, nie znalazł podstaw do kwestionowania opisanej praktyki. W nadesłanych wyjaśnieniach wskazano, że przyjęcie takiego systemu zatrudnienia jest z korzyścią dla osadzonych, ponieważ pozwala na objęcie zatrudnieniem większej grupy osób w ramach środków finansowych posiadanych przez Areszt. Rzecznik nie podzielił tego stanowiska.

Kwestie wynagradzania skazanych za pracę były przedmiotem rozstrzygnięcia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 23 lutego 2010 r., sygn. akt P 20/09. Wyrokiem tym Trybunał uznał za niezgodny z Konstytucją przepis art. 123 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557, ze zm.), który pozwalał na zatrudnianie skazanych w pełnym wymiarze czasu pracy za wynagrodzeniem w wysokości połowy minimalnego wynagrodzenia pracowników. W uzasadnieniu wyroku Trybunał szeroko wyłożył zasady, jakie legły u podstaw wydanego rozstrzygnięcia. Trybunał jasno wskazał, że więźniowie mają prawo do sprawiedliwego wynagradzania za pracę, które wynika wprost z konstytucyjnego nakazu humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności oraz zakazu stosowania tortur, okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania i karanja. Sprawiedliwe zaś wynagrodzenie za pracę skazanego to takie, które jest ustalone na podobnych zasadach jak za identyczną pracę wykonywaną przez osoby nieodbywające kary pozbawienia wolności. Trybunał stanął na stanowisku, że trudność zapewnienia więźniom pracy za wynagrodzeniem według zasad wynagradzania pracowników, nie może uzasadniać odstępiania od zagwarantowania stawki wynagrodzenia minimalnego zatrudnionym odpłatnie więźniom, podobnie jak wysoki stopień bezrobocia nie uzasadnia odstępiania od stawki wynagrodzenia minimalnego w umowie o pracę.

W ocenie Rzecznika zasady zatrudniania osadzonych przyjęte w Areszcie Śledczym w O. naruszały prawo osadzonych do sprawiedliwego wynagrodzenia za pracę, zmierzając jednocześnie do ominięcia uregulowań prawnych wprowadzonych do Kodeksu karnego wykonawczego w efekcie wyroku Trybunału Konstytucyjnego. W związku z powyższym Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o odniesienie się do kwestii zatrudniania osadzonych na opisanych powyżej zasadach.

W udzielonej odpowiedzi Dyrektor Generalny podzielił pogląd Rzecznika stwierdzając, że tego rodzaju praktyka nie powinna mieć miejsca. Dyrektor Generalny powiadomił też, że w celu wyeliminowania w przyszłości podobnych przypadków wskazane kwestie zostaną omówione na odprawach służbowych z funkcjonariuszami i pracownikami realizującymi w jednostkach penitencjarnych zadania z zakresu zatrudnienia osadzonych.

II.517.2218.2014

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Krzysztofa A., w której podnosił, iż administracja Zakładu Karnego nie zapewnia mu możliwości przekazania środków, o których mowa w art. 126 § 1 k.k.w., na wybrany rachunek bankowy.

O przedłożenie wyjaśnień w związku ze skargą osadzonego Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładu Karnego. Z zebranego w sprawie materiału wynika, że wnioskodawca zwrócił się do Dyrektora Zakładu z pisemną prośbą cyt.: „o wyrażenie zgody i nadania dalszego biegu w sprawie przesłania mojej książeczki PKO do banku PKO”. Prośba osadzonego została rozpatrzona odmownie.

Z otrzymanych wyjaśnień wynika, że o sposobie załatwienia sprawy skazany został powiadomiony po kilku dniach od złożenia prośby przez starszego inspektora działu finansowego, który wyjaśnił mu przyczyny odmowy. W dniu następnym również wychowawca rozmawiał w tej sprawie ze skazanym, który po wysłuchaniu argumentów leżących u podstaw odmownego załatwienia prośby, nie zgłaszał żadnych uwag i odstąpił od dalszych działań w sprawie.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające nie dało podstaw do uznania, że decyzja Dyrektora była nieprawidłowa. Zgodnie z art. 126 Kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.) na wniosek skazanego zgromadzone środki na tzw. żelaznej kasie można przekazać na wybrany przez niego rachunek bankowy. Zatem wnioskodawca ma prawo gromadzić środki finansowe, o których mowa wyżej, na wybranym rachunku bankowym, ale jego prośba dotyczyła nie tylko przelania tych środków na wybrany rachunek, ale również likwidacji książeczki oszczędnościowej, a tego administracja uczynić nie mogła – jak ustaliła administracja więzienna warunkiem likwidacji książeczki oszczędnościowej jest osobiste stawiennictwo osadzonego w banku w celu podpisania wniosku o jej likwidacji i złożenia dyspozycji przelania środków na wskazany rachunek bankowy.

Ustalono jednak, że sposób powiadomienia wnioskodawcę o sposobie rozpatrzenia prośby był niewłaściwy. Prośba została złożona na piśmie, jej rozstrzygnięcie nastąpiło po 6 dniach. Zatem wnioskodawca powinien być pisemnie poinformowany o sposobie jej załatwienia, a poprzestano na ustnym zawiadomieniu przez przełożonych.

O obowiązku udzielenia skazanemu odpowiedzi na piśmie stanowi § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 sierpnia 2003 r. w sprawie załatwiania wniosków, skarg i prośb osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych: Organ właściwy do załatwienia wniosku, skargi lub prośby jest obowiązany zawiadomić pisemnie wnoszącego wniosek, skargę lub prośbę o sposobie ich załatwienia. Zasada ta z jednej strony gwarantuje osobom pozbawionym wolności pewność i jawność załatwiania ich prośb, wniosków i skarg, a z drugiej strony stanowi dowód dla administracji jednostki penitencjarnej, że sprawy osadzonych nie są ignorowane i podlegają właściwemu rozpatrzeniu i załatwieniu. Od tej zasady można odstąpić, gdy składane wnioski i prośby są załatwione bezpośrednio po zgłoszeniu.

Centralny Zarząd Służby Więziennej wyraził swoje stanowisko w sprawie pisemnego załatwiania prośb, wniosków w piśmie z dnia 20 kwietnia 2011 r. (BPR (s)

– 0510/1445/3/11) skierowanym do Rzecznika, cyt. „Przepis § 9 ust. 2 wspomnianego rozporządzenia wprowadza wyjątek od powyższej zasady (pisemnego powiadamiania o sposobie załatwienia wniosku, prośby), który winien być ściśle interpretowany. Jeśli analizowany przepis pozwala odstąpić od zasady pisemności w wypadku próśb i wniosków „składanych osobiście w swojej sprawie przez osobę osadzoną w zakładzie karnym lub areszcie śledczym, załatwionych bezpośrednio po zgłoszeniu”, to wyjątek nie może dotyczyć próśb i wniosków załatwianych co prawda bez zbędnej zwłoki, ale dopiero w dniu następnym od ich wniesienia, Takich próśb i wniosków nie można uznać za bezpośrednio załatwione po ich zgłoszeniu”.

Rzecznik, analizując przesłane w sprawie materiały, ma również wątpliwości, czy wnioskodawca otrzymał wyczerpującą odpowiedź, i czy wskazane przez pracownika działu finansowego i wychowawcę przesłanki odmownego załatwienia sprawy były tożsame.

W opinii starszego inspektora działu finansowego (w oparciu, o którą podjęta została decyzja o odmownym załatwieniu prośby) cyt.: „spełnienie prośby osadzonego jest niedopuszczalne”, bowiem środki pieniężne na owej książeczce były zgromadzone przez ww. w myśl art. 126 k.k.w. czyli kwotą tą osadzony będzie mógł dysponować dopiero po opuszczeniu zakładu karnego. Takie uzasadnienie zostało przedstawione wnioskodawcy. Rzecznik nie podziela tej argumentacji, która została również przedstawiona w piśmie skierowanym do Rzecznika. Przywołany art. 126 k.k.w. jak najbardziej umożliwia skazanemu dysponowanie środkami zgromadzonymi na tzw. żelaznej kasie przed opuszczeniem zakładu karnego w zakresie wskazanym w tym przepisie, tj. może on przekazać te środki na wybrany rachunek bankowy – taka był intencja prośby skazanego.

Dodatkowe przesłanki odmowy wskazał wychowawca, podnosząc kwestię osobistego stawiennictwa w banku w celu załatwienia sprawy. Te zostały przedstawione wnioskodawcy w dniu następnym. Ta sytuacja mogła być niezrozumiała dla wnioskodawcy, czego wyrazem była treść jego skargi skierowanej do Rzecznika Praw Obywatelskich.

Reasumując, doszło do naruszenia przysługującego skazanemu prawa do otrzymania odpowiedzi na złożoną prośbę w formie pisemnej, bowiem nie została ona załatwiona bezpośrednio po zgłoszeniu. Na nieprawidłową realizację przepisu § 9 w/w rozporządzenia w niniejszej sprawie, zwrócono uwagę Dyrektora Zakładu Karnego, prosząc o podjęcie stosownych działań zmierzających do przestrzegania przepisów dotyczących udzielania pisemnych odpowiedzi osobom pozbawionym wolności na składane przez nich prośby i wnioski, jeśli nie są one załatwione bezpośrednio po zgłoszeniu.

II.517.2284.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Michał M., w której podnosił, że na wydanych mu drukach pisemnego potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej administracja Zakładu Karnego w W. nie umieściła stempla z nazwą jednostki, figuruje na nich jedynie nieczytelny podpis funkcjonariusza i data odbioru

korespondencji. Sąd Okręgowy nie uznał takiego druku potwierdzenia korespondencji urzędowej jako dowodu nadania pisma z zachowaniem terminu zawitego. Sąd stwierdził, iż nieostemplowane potwierdzenie nie może być brane pod uwagę przy stwierdzeniu zaistnienia przesłanki z art. 124 Kodeksu postępowania karnego - termin jest zachowany, jeżeli przed jego upływem pismo zostało nadane przez osobę pozbawioną wolności w administracji odpowiedniego zakładu.

Przeprowadzone przez Rzecznika postępowanie wyjaśniające wykazało, że postępowanie administracji w/w jednostki było niezgodne z instrukcją nr 8/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 13 sierpnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów i druków ewidencyjnych, która określa wzór druku pisemnego potwierdzenia. We wzorze druku figuruje pole „podpis i stempel”, co jednoznacznie wskazuje, że potwierdzenia wydane wnioskodawcy powinny być opatrzone stemplem.

Dyrektor jednostki wyjaśniał, że w Zakładzie Karnym w W. - co do zasady - wyznaczeni funkcjonariusze wypełniają potwierdzenie odbioru korespondencji urzędowej poprzez odcisnięcie stempla określającego stanowisko osoby przyjmującej korespondencję i jej podpis. Od wskazanej generalnej zasady, jak pokazała przedmiotowa skarga, zdarzyły się przypadki odstępstw, tj. niewłaściwie wypełniano druki potwierdzeń. Dyrektor podjął natychmiastowe działania, by takie uchybienia w przyszłości nie miały miejsca.

Jednocześnie Rzecznik został poinformowany, że wyjaśnienia w sprawie korespondencji wnioskodawcy, adresowanej do sądu, w związku z wątpliwościami, co do zachowania terminu zawitego nadania w administracji zakładu karnego listu urzędowego, Dyrektor Zakładu przekazał do Prokuratury Generalnej. Informacje te mogą wpłynąć na dalsze decyzje dotyczące sprawy wnioskodawcy w kontekście zachowania terminu.

II.517.3518.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Włodzimierz D., w której wskazał na wiele nieprawidłowości w postępowaniu administracji Zakładu Karnego w I.

Wyniki postępowania wyjaśniającego w sprawie pozwoliły stwierdzić, że skarga wnioskodawcy w części dotyczącej braku wyżywienia adekwatnego do stanu jego zdrowia i niewłaściwego postępowania ze skargą, dotyczącą decyzji wydanej na podstawie art. 247 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego – o kwarantannie, została uznana za uzasadnioną.

Ustalono, iż wnioskodawca przez wiele miesięcy miał zlecaną dietę leczniczą, a następnie przez kilka dni otrzymywał wyżywienie zgodnie z normą podstawową. Z analizy dokumentacji medycznej dokonanej przez Naczelnego Lekarza Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej wynika, że nie było podstaw medycznych do pozbawienia skarżącego wyżywienia dietetycznego w okresie wskazanym w skardze.

Niewłaściwie postąpiono również z pismem wnioskodawcy, które w swej treści stanowiło skargę na decyzję wydaną na podstawie art. 247 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego – o kwarantannie. Pismu nie nadano właściwej klasyfikacji, co skutkowało brakiem pisemnej odpowiedzi na nie.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej, uznając działania administracji Zakładu Karnego w powyższym zakresie za nieprawidłowe, zobowiązał Dyrektora jednostki penitencjarnej do podjęcia działań, które wykluczą powtórzenie się podobnych sytuacji w przyszłości.

II.517.3861.2014

Do Rzecznika skierował skargę Pan Adam M., w której żalił się m.in., że przebywa w brudnej, zagrzybionej celi Aresztu Śledczego w N. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające pozwoliło uznać skargę za zasadną - stwierdzono niewłaściwe warunki sanitarno-techniczne w celi mieszkalnej, w której wnioskodawca był zakwaterowany.

Ustalono, iż Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny przeprowadził kontrolę celi, w której skarżący był umieszczony i stwierdził nieprawidłowości: brudne, zakurzone z ciemnym nalotem i ubytkami farby, ze śladami przeprowadzonych prac wymiany instalacji wodociągowej ściany oraz sufity w pomieszczeniu mieszkalnym i kąpaka sanitarnego. Nie stwierdzono, by w pomieszczeniu znajdowała się pleśń. W związku z powyższym PPIS nakazał doprowadzić do właściwego stanu techniczno-sanitarnego pomieszczenia, aby było czyste, bez ubytków i nalotów.

Pozbawienie wolności powinno być wykonywane w warunkach materialnych, które zapewniają poszanowanie godności ludzkiej. Zgodnie z art. 102 Kodeksu karnego wykonawczego skazany ma prawo do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia warunków bytowych, pomieszczeń. Administracja jednostki penitencjarna jest zaś zobligowana do zapewnienia skazanym takich warunków życia, które odpowiadają godności ludzkiej oraz przyjętym standardom życia w społeczeństwie.

Nałożony na administrację Aresztu Śledczego obowiązek został wykonany w całości, tj.: odmalowano ściany, sufity pomieszczenia mieszkalnego i sanitarnego celi. Ponadto, wymieniono drzwi do kąpaka sanitarnego oraz dokonano naprawy pionu kanalizacyjnego. Cella została zakwalifikowana do remontu w pierwszej kolejności.

Z dokonanych ustaleń wynika, że Areszt otrzymał nakaz doprowadzenie do właściwego stanu techniczno-sanitarnego również inne cele i znajdujące się w nich kąpaki sanitarne. Obecnie są już realizowane prace remontowo-konserwacyjne cel mieszkalnych i kąpoków sanitarnych w celu poprawy warunków bytowych osadzonych.

II.517.3140.2014

Skazany podniósł zarzut dotyczący udzielenia mu widzenia bez osoby dozorującej w pomieszczeniu monitorowanym. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

Analogiczna kwestia była już przedmiotem wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości, który stwierdził, że z uwagi na nagrodowy charakter widzenia na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w., powinno

odbywać się ono bez stosowania monitoringu w takim pomieszczeniu, a w przypadku istnienia wątpliwości dyrektora co do bezpieczeństwa w czasie takiego widzenia, tego rodzaju nagroda nie powinna być przyznawana.

Pismem z dnia 24 kwietnia 2012 r. Minister przekazał Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej polecenie uwrażliwienia Dyrektorów Okręgowych Służby Więziennej oraz dyrektorów jednostek penitencjarnych, na konieczność ścisłego respektowania i przestrzegania obowiązujących przepisów prawa w zakresie wydawania decyzji o stosowaniu monitorowania zachowania skazanych w określonych miejscach i pomieszczeniach, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, w których wydanie takiej decyzji jest fakultatywne, w tym także w ramach udzielanych widzeń na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w.

Mając powyższe na uwadze, skarga została uznana za zasadną, o czym poinformowano Dyrektora Aresztu Śledczego w L., wnosząc o udzielanie w podległej mu jednostce penitencjarnej widzeń bez osoby dozorującej w sposób zgodny ze stanowiskiem Ministra Sprawiedliwości.

II.517.820.2014

Do Rzecznika skierował wniosek tymczasowo aresztowany Pan Marcin K., który żalił się, że działania podejmowane przez prokuratora prowadzącego śledztwo ograniczają jego prawo do utrzymywania kontaktu z żoną i małoletnimi dziećmi. W sprawie istotna jest informacja, że tymczasowe aresztowanie wobec wnioskodawcy stosowane jest od ponad 4 lat.

Przeprowadzone przez Rzecznika czynności nie wykazały, by naruszono normę wynikającą z art. 217 § 1a Kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.). Przepis ten stanowi, że tymczasowo aresztowany ma prawo do co najmniej jednego widzenia w miesiącu z osobą należącą do kręgu osób najbliższych. Nie było więc podstaw do stwierdzenia, że w przedmiotowym zakresie doszło do naruszenia praw wnioskodawcy.

Dokonane ustalenia wskazują jednak, że sposób udzielania skarżącemu widzeń był nieprawidłowy. Otóż zarządzenia o wydanie zezwolenia na widzenie zawierały zapis, iż mają się one odbyć w obecności funkcjonariusza Policji. Dyspozycję tę wykonano. Powyższe nie znajduje oparcia w obowiązujących przepisach, na co Rzecznik zwrócił uwagę kierując w tej sprawie pismo do Prokuratury Apelacyjnej w W. W myśl art. 217 § 2 k.k.w. widzenia tymczasowo aresztowanego odbywają się pod nadzorem funkcjonariusza Służby Więziennej.

Prokuratura podzieliła stanowisko Rzecznika, że w powyższym zakresie doszło do uchybienia. W związku z powyższym zwrócono uwagę prokuratorowi nadzorującemu śledztwo, iż w obecnym stanie prawnym, po zmianie art. 217 § 3 k.k.w., który został zmieniony przez art. 1 pkt 91 ustawy z dnia 16 września 2011 r. (Dz. U. z 2011 nr 240 poz.1431) zmieniającej ustawę z dniem 1 stycznia 2012 r., brak było podstawy do wydania zarządzenia o widzeniu z tymczasowo aresztowanym w obecności funkcjonariusza Policji.

ZESPÓŁ IV

IV.7215.250.2014

Do Rzecznika zwrócili się najemcy lokali mieszkalnych w budynku zwróconym spadkobiercom dawnych właścicieli ze skargą na działanie Zakładu Gospodarowania Nieruchomościami w W. W skardze podniesiono, że wraz z przekazaniem budynku zostały udostępnione właścicielowi bez zgody zainteresowanych wszelkie zgromadzone dane osobowe mieszkańców budynku. Nie zostały im natomiast udostępnione bliższe dane dotyczące nowego właściciela za wyjątkiem imienia i nazwiska. Odmówiono mieszkańcom podania adresu właściciela, co uniemożliwia im kontakt z właścicielem w przypadku powstałych awarii.

W sprawie tej Rzecznik podjęła interwencję i zwróciła się do Burmistrza o wyjaśnienia. W odpowiedzi Rzecznik uzyskała informację, że w dniu podpisywania protokołu przekazywania udziałów w nieruchomości właścicielka nieruchomości reprezentowana była przez pełnomocnika. W kolejnym piśmie Rzecznik zwróciła się do Burmistrza o udzielenie informacji co do zakresu pełnomocnictwa (czy obejmuje ono administrowanie nieruchomością, pobieranie czynszu od najemców), a także z zapytaniem czy dzielnica dysponuje danymi adresowymi właścicielki nieruchomości, jeżeli tak to z jakiej przyczyny nie może ich udostępnić.

W odpowiedzi Burmistrz przekazał do Rzecznikowi informacje obejmujące adres właścicielki oraz załączył kopię pełnomocnictwa.

Następnie Rzecznik zwróciła się do Dyrektora Departamentu Orzecznictwa, Legislacji i Skarg w Biurze Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych z wnioskiem o rozpoznanie przedstawionej w nim sprawy dotyczącej ochrony danych osobowych, według właściwości. Biuro Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych poinformowało, że przed Generalnym Inspektorem Ochrony Danych Osobowych wszczęte zostało postępowanie wyjaśniające w tej sprawie. W wyniku tego postępowania została wydana decyzja administracyjna, w której Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych nakazał Zakładowi Gospodarowania Nieruchomościami w W. spełnienie wobec najemczynie obowiązku informacyjnego określonego w art. 33 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, poprzez udzielenie jej informacji o adresie właścicielki oraz nakazał właścicielce nieruchomości spełnienie wobec najemczynie lokalu obowiązku informacyjnego określonego w art. 25 ust 1 ustawy o ochronie danych osobowych tj. poinformowanie m.in. o miejscu swojego zamieszkania oraz imieniu i nazwisku.